CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पुस्तक प्रवेश कार्यालय
५।१५३, [illegible]
काठमाडौं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वा. ८

वाल्मीकि संस्कृत
महाविद्यालय
नेपाल राजकीय संस्कृत
महाविद्यालय पुतली
सडक काठमाडौं
(नेपाल)

Veda

बाल्मिकी महाविद्यालय

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि संस्कृत महाविद्यालय

२०२३
सालीय प्रश्नपत्र

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

प्रश्न-पत्र

(२०२३ वर्षीय)

वाल्मीकि संस्कृत
महाविद्यालय
राम शाह पथ
काठमाण्डौं नेपाल

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि संस्कृत महाविद्यालय

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF
Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

3 म - १

Veda ।

म (१)

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समय: —घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्का:—१००

परीक्षार्थिभि: प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयै: शब्दैर्लेखनीयम् ।

१— मरुता१ँऽस्कन्वा:-देवानाम्भद्रा-एषच्छाग:-इमान् कम् - निक्रमणन्निषदनम्-यथेमाम्-अग्निर्ऋषि: द्रविणोद: पिपीषति-एतेषु पञ्चमन्त्रा: सस्वरं प्रदर्शनीया: । २०

२—उद्वयन्तमसस्परिस्व:-पीवोऽअन्नारांवृध:-त्वामिद्धिहवामहे - सम्वत्सरोसि-देवीर्द्वारऽइन्द्रठ०सङ्घाते - देवादैवहोतारा-आसु पञ्चकण्डिका सस्वरं लेखनीया: । २५

३ — यदक्रन्द:-दैव्याहोतारा-आजङ्घन्तिाक्रन्दय-ब्रह्मणे ब्राह्मणम्-अथैतानष्टौ-एषु मन्त्रत्रयं विलिख्याग्रिममन्त्रा प्रतीकमात्रं प्रदर्श्यताम् । १५

४--त्रिपादूर्ध्व - चन्द्रमामनस: - प्रजतिश्चरति-एषोहदेव:-परिद्यावापृथिवी-इदम्मे एषु मन्त्रत्रयं यथाधी विलिख्याग्रिममन्त्राणां प्रतीकमात्रं प्रदर्श्यताम् । १०

५---गणेश-विष्णु-वाग्रमा: प्रपूज्यपञ्चब्दके
तिथौशिवार्क दिग्द्विषट्छरत्रिकेरव्दक् ।
लघुश्रवोऽनिलान्त्य भादितीशतक्ष । भे
चरोनसत्तनी शिशोलिपिग्रह: सद दिने ।।

श्लोकमिमं प्रकरणनिर्देशपू व्याख्याय कर्णवेधस्य मुहूर्त्त: प्रदर्श्यताम् । २०

६— अधोनिर्दिष्टयो: पद्ययोरेकं सङ्गतिर्देशपूर्वकं व्याख्यायताम् । १०

(क) चन्द्रे सूर्यादिसंयुक्ते दारिद्र मरणं शुभम् ।।
सौख्यं सापत्न्यवैराग्यं पययुते मृति: ।।

(ख) जन्मलग्नभयोर्मृत्युराशौ नेष्टकरग्रह: ।।
एकाधिपत्ये राशीशे मैत्रे नैव दोषकृत् ।।

--

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय:

१—त

व

स

अ

व

२—श

इ

३—व

हो

४—ब्र

वि

मन

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

2

Veda 2

म (२)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—त्वेऽअग्ने, येनापावक; येनेदम्, पञ्चनद्यः, आरात्रि, त्रीणिपदा, आयुष्यं वर्चस्यम्, सविताते, अश्वस्य त्वा, ऋजवेत्वा, उग्रश्च, एषु सप्तमन्त्राः सस्वरं पूरणीयाः । ३५

अथवा

अयमिह, अग्नेशर्द्ध, तत्सूर्यस्य, यस्मिन्नृचः, इड़ा या स्त्वा, गावऽउप, वायुः पुनातु, एते मन्त्राः सस्वरं पूरणीयाः ।

२—शन्नोदेवी, वाचेस्वाहा, कुर्वन्नेव, यस्तु, उद्वयम्, मनसः कामम्, यन्मे, इमे मन्त्राः सस्वरं विलेखनीयाः । ३५

३—वटोः हृदयालम्भन-भस्मधारणमन्त्री लेखनीयौ । के ते अभ्या तान होममन्त्राः सप्तपदी मन्त्राश्च के इति विलिखत । १५

४—ब्रह्मचारिणो नियमान्प्रदर्श्य दण्डग्रहणमन्त्रो लेख्यः । १५

अथवा

विराजोदोहः, मातारुद्राणाम्, सुमङ्गली, रिरष, आपोहिष्ठा एतेषां मन्त्राणां पूरणं विधाय, उपयोगः प्रदर्शनीयः ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Grammar । ३

म (३)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः १००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—व्रीड्यति, जीर्यति, असिधत्, सुन्वन्ति, जिघाय, अशकत्, बभर्ज एषु पञ्चप्रयोगान् संसाध्य, व्रीड्यतीत्यत्र को धातुः कश्चार्थ इत्यपि लिख्यताम् । २०

२—त्रुट्यति व्याप्रियते, उपस्किरति, अम्राक्षीत्, कर्तिष्यति, तृणेढि, असात् एषु पञ्च ससूत्रविशेषं साध्याः । २०

३—जिनाति, ग्रहीता, लाडयति, लुण्ठयति, कीर्तयति, औननत्, एषु पञ्चैव सूत्रविशेषप्रदर्शनपूर्वकं साधनीयाः । २०

४—असस्मरत्, भीषयते, अध्यापयति, कूलं पिपतिषति, दित्सति, जञ्जप्यते, एषु पञ्च ससूत्रनिर्देशं साध्याः । २०

अथवा

अपास्थाः, चञ्चुरीति, वरीवर्ति, अजर्घाः, राजीयति, एते प्रयोगाः संसाध्याः ।

५—कर्त्रीयति, इदामति, त्वादयति, एषु द्वयोः साधनं विधाय उपसर्गसमानाकारं पूर्वपदं धातुसंज्ञाप्रयोजके प्रत्यये चिकीर्षिते पृथक्क्रियते" इत्यस्याशयं प्रदर्श्य उदाहरणानि लेख्यानि । २०

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Grammar 2 8

म (४)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्]

पूर्णाङ्कः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] यथेच्छं केऽपि पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः ।

१—कण्ड्वादीनां धातुत्वं प्रातिपादिकत्वं च प्रमाणैः संसाध्य—'निविशते, संगच्छते, उपक्रमते, शुश्रूषते, गां जानीते, दमयते, एषु त्रयाणां साधुत्वं कुरुत । २०

२—भाविष्यते, अगीढ्वम्, भिद्यते काष्ठम्, कर्हि भुङ्क्ते, श्वः शीघ्रं वप्स्यामः, यच्च त्वं शूद्रं याजयेः, त्वं भारं वहेः एषु चतुरः प्रयोगान् साधयित्वा 'क्रियासमभिहारे लोट्—'' इति सूत्रं मूलकारपद्धत्या विवृणुत । २०

३—इजादेः सनुमः, अवद्यपण्यवर्या—'' इत्यनयोरन्यतरसूत्रं मूलरीत्या व्याख्याय, कल्प्यम्, आर्यगृह्यः, वाच्यम्, प्रणाय्यः, एतान् साधु साधयत । २०

४—दायकः, चलाचलः, बुधः, हायनोव्रीहिः, शोकापनुदः, सेनाचरः, मितम्पचा, मित्रध्रुक्, उग्रक्रोपी, एतेषु अष्टानामेव सूत्रविशेषनिर्देशपुरस्सरं सिद्धिं प्रदर्शयत । २०

५—घृतविक्रयी, क्षीणवान्, क्षामः, त्राणः, एषां सिद्धिं दर्शयित्वा ''सम्पृचानुरुधाङ्यमाङ्यस—'' इत्यस्य, ''स्पृहिगृहिपति—'', ''दाम्नीशस—'' इत्यनयो र्वा सूत्रयोः व्याख्यानं विधत्त । २०

६—छात्राय अध्येतुं पुस्तकं दीयताम् इति वाक्ये तुमुन्प्रयोगः साधुर्न वा इति निर्णीय, मल्लस्य संग्राहः, अवग्रहः, शाकपणः जागर्या, अध्यायः, पीत्वा खलु, लवणंकारम्, द्व्यहतर्षम्, मुखतोभावम्, एषु पञ्चानां साधुत्वं कौमुदीकृदुक्तशैल्या समुल्लिखत । २०

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय:

प्र

१—श्र
ज
२— क
घ
३—स
४—वृ
भ
५—स
की
६—स्व
व
७—व
ग्रा
८—प्रा
गु

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Philosophy !

म (५)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [सम्पूर्णाङ्काः—५०

प्रतिग्रन्थं प्रश्नद्वयसमाधानमावश्यकमेव। आहत्य पञ्चप्रश्नाः समाधेयाः।

१—अत्र च ग्राह्यसामानाधिकरण्ये हेतोर्यादृशः सम्बन्धः प्रविष्ट इत्यादिग्रन्थो जगदीशदिशा व्याख्यायताम्।

२—कालो घटवान्महाकालत्वादित्यत्राव्याप्तिरित्यनुक्त्वा अष्टद्रव्यातिरिक्ते अभिधाने स्वारस्यमुपवर्ण्य च तत्र द्रव्यपदव्यावृत्तिरुपस्थाप्यताम्।

३—सम्बन्धधर्मिकोभयाभावघटितलक्षणं साधु व्याख्यायताम्।

४—वृत्त्यनियामकसम्बन्धस्य प्रतियोगितानवच्छेदकत्वे प्रतियोगिताधर्मिकोभयाभावघटितलक्षणपरिष्कारप्रकार उपवर्ण्यताम्।

५—सम्भवति लघौ धर्मे गुरौ तदभावादिति दीधितिः, अत्र धर्मे लघुत्वं गुरुत्वं च कीदृशमभिमतमिति ससमन्वयं समुपस्थाप्यताम्।

६—स्वसमानवृत्तिकत्वं कीदृशं परिष्कृतं तन्निवेशे अनतिरिक्तवृत्तित्वनिवेशनमावश्यकं नवेति विचार्यताम्।

७—वस्तुतस्तु कल्पे द्वितीयलक्षणस्वरूपमुपन्यस्य तत्र यद्धर्मवैशिष्ट्यं केन सम्बन्धेन ग्राह्यमिति निरूप्यताम्।

८—प्राचीननवीनमतयोर्गुरुधर्मस्य प्रतियोगितावच्छेदकत्वविषये अभिप्रायः सम्यगुपवर्ण्यताम्।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

६

Philosophy 2

म (६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः— घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] प्रथममपरित्यज्य त्रयः भोजवृत्तौ प्रश्नद्वयं अर्थसंग्रहे प्रश्नद्वयञ्च वेदान्तसारे समाधेयम् ।

१—वृत्तिविभाजकसूत्रविकल्पलक्षणप्रतिपादकसूत्रे वृत्तिदिशा व्याख्येये । १४

२—क्षीणवृत्तेरभिजातस्य मणेर्ग्रहीतृग्रहणग्राह्येषु तत्स्थतदञ्जनतासमापत्ति-रितिसूत्रं व्याख्यायताम् । १३

३—प्राणायामः कतिविधः तत्स्वरूपप्रतिपादकानि सूत्राणि च कानि इति विलिख्य तेषामर्थोऽपि निरूपणीयः । १३

४—प्रातिभज्ञानं, ऋतम्भरा प्रज्ञा, धर्ममेघः समाधिः, इत्येतेषां स्वरूपं कारणञ्च समुपस्थाप्यताम् । १३

५—गुणविधिविशिष्टविध्योः स्वरूपमुपन्यस्य सोमेन यजेतेत्यस्य कस्मिन्वि-धावन्तर्भाव इति स्फुटीक्रियताम् । १५

६—परिसङ्ख्याया अवान्तरभेदावुपन्यस्य तस्या दोषत्रयवत्वं वर्ण्यताम् । १५

७—नामधेयत्वनिमित्तचतुष्टयं सोदाहरणं लिखत । १५

८—अज्ञानस्य शक्तिद्वयं सोदाहरणं ग्रन्थोक्तदिशा स्फुटीकुरुत । १५

९—शमादीनां षण्णां लक्षणानि समुपस्थाप्यन्ताम् । १५

१०—मतान्तारोपन्यासपूर्वकं स्वमतेनात्मस्वरूपं समुपस्थापयत । १५

११—सामानाधिकरण्यञ्च विशेषणविशेष्यता । १५

लक्ष्यलक्षणसम्बन्धः पदार्थप्रत्यगात्मनाम् ॥

कारिकैषा साधु व्याख्येया ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ·म· द्वि·वर्ष
साहित्य

Literature

म (७)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।
[ख] 'क' वर्गे केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः ।

'क' वर्ग

१. अलङ्कारशास्त्रं वेदार्थविगतौ कथमुपकारकमिति विशदं विविच्यताम् । १५

२. राजशेखरमनुसृत्य काव्यपुरुषोत्पत्तिकथा लिख्यताम् । १५

३. सारस्वताभ्यासिकौपदेशिकानां कवीनां लक्षणानि तेषां भेदाश्च स्वगिरोपपाद्यताम् । १५

४. 'व्युत्पत्तिः श्रेयसी'—सा हि कवेरशक्तिकृतं दोषमशेषमाच्छादयति' इत्युक्तेराशयो वर्ण्यताम् । १५

५. कति काव्यपाकाः, कानि च तेषां लक्षणानीति राजशेखरमनुसृत्य विचार्यताम् १५

'ख' वर्ग

६. अधोलिखितानां छन्दसां केषाञ्चन पञ्चानां सोदाहरणानि लक्षणानि लिख्यन्ताम् :— ३०

मालिनी, पृथ्वी, मन्दाक्रान्ता, रथोद्धता; वसन्ततिलकम्, उपगीतिः शार्दूलविक्रीडितम् ।

७. अधोलिखितेषु श्लोकांशेषु केषु चतुर्षु छन्दोवस्थितिर्निरूप्यताम् । १०

(क) गौडाङ्गनासु चिरमेष चकास्तु वेषः ।

(ख) उमामुखे बिम्बफलाधरोष्ठे व्यापारयामास विलोचनानि ।

(ग) बर्हेणेव स्फुरितरुचिना गोपवेशस्य विष्णोः ।

(घ) किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् ।

(ङ) हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः ।

(च) आपरितोषाद् विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सम

१–

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Litrechar 2

म (८)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधस्तन श्लोकेषु 'अ' वर्गतस्त्रयः, 'ब' वर्गतो द्वाविति पञ्चैव श्लोका विशदं व्याख्येयाः । ६०

'अ' वर्गः

(क) मुखैरसौ विद्रुमभङ्गलोहितैः शिखाः पिशङ्गीः कलभस्य बिभ्रती ।
शुकावलिर्व्यक्तशिरीषकोमला धनुःश्रियं गोत्रभिदोऽनुगच्छति ॥

(ख) वीतजन्मजरसं परं शुचि ब्रह्मणः पदमुपैतुमिच्छताम् ।
आगमादिव तमोपहादितः सम्भवन्ति मतयो भवच्छिदः ॥

(ग) प्रणतिमथविधाय प्रस्थिताः सद्मनस्ताः
स्तनभरनमिताङ्गीरङ्गनाः प्रीतिभाजः ।
अचलनलिनलक्ष्मी हारिनालं बभूव
स्तिमितममरभर्त्तुर्द्रष्टुमक्ष्णां सहस्रम् ॥

(घ) आमत्तभ्रमरकुलाकुलानि धुन्वन्नुद्धूतग्रथितरजांसि पङ्कजानि ।
कान्तानां गगननदीतरङ्गशीतः सन्तापं विरमति स्म मातरिश्वा ॥

(ङ) तीरान्तराणि मिथुनानि रथाङ्गनाम्नां
नीत्वा विलोलितसरोजवनश्रियस्ताः ।
संरेजिरे सुरसरिज्जलधौतहारा—
स्तारा वितानतरला इव यामवत्यः ॥

'ब' वर्ग

(च) सैषास्थली यत्र विचिन्वता त्वां भ्रष्टं मयानूपुरमेकमुर्व्याम् ।
अदृश्यत त्वच्चरणारविन्द विश्लेषदुःखादिव बद्धमौनम् ॥

(छ) असौ पुरस्कृत्य गुरुं पदातिः पश्चादवस्थापितवाहनीकः
वृद्धैरमात्यैः सह चीरवासा मामर्घ्यपाणिर्भरतोऽभ्युपैति ।

(ज) वाच्यस्त्वयामद्वचनात् स राजा वह्नौ विशुद्धामपि यत्समक्षम् ।
मां लोकवादश्रवणादहासीः श्रुतस्य किं तत्सदृशं कुलस्य ॥

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

(ङ) भूयस्ततोरघुपतिर्विलसत्पताकमध्यास्तकामगति सावरजो विमानम् ।
दोषातनं बुधबृहस्पतियोगदृश्यस्तारापतिस्तरल विद्यु दिवाभ्रवृन्दम् ॥

२—उपरितनेषु क, ख, घ, चिह्नित श्लोकेषु छन्दोऽलङ्काराः, रेखाङ्कितपदानां विग्रहवाक्यानि वा लिख्यन्ताम् । १०

३—अधस्तनपद्यांशेष्ववर्गत एकस्य 'ब' वर्गतोऽप्येकस्य भावार्थः ससन्दर्भं प्रदर्शनीयः । १२

'अ' वर्ग

(क) नहीङ्गितज्ञोऽवसरेऽवसीदति ।

(ख) यथोत्तरेच्छा हि गुणेषु कामिनः ।

ब वर्गः

(क) सौमित्रिणा साश्रुरहं निषिद्धः ।

(ख) यशोधनानां हि यशो गरीयः ।

४—भारवेः परिचयो दीयताम् । ८

५—किरातार्जुनीयस्य चतुर्थसर्गस्य कथाभागं सुरगिरा वर्णयत । १०

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ.म. २ ज्योतिष

Astronomy

म (६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः १००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—यदाहर्गणः २७६५ चक्रं च ४० तदा मध्यमगुरोर्मध्यमशुक्र शीघ्रकेन्द्रस्य च प्रमाणं कियन्मितं भवेत् साधक पद्यस्योल्लेखनपूर्वकं साधनीयम् १६

अथवा

मध्यमचन्द्रस्य चन्द्रोच्चस्य च साधनं सोदाहरणं निरूपयत ।

२ – यत्र राश्यादिको मध्यमराशिः १०।२१°।१८'।२०" चन्द्रमन्दकेन्द्रं ८।२९°।२७'।३५" तत्र रविचन्द्रयोःस्फुटा गतिः साध्या । १७

३—अयनांशसाधनं कथं क्रियते किं च तत्प्रयोजनमिति सोदाहरणमभिधाय का नाम पलभा का चास्योपयोगितेत्यपि ग्रन्थोक्तदिशा विलेखनीया । १७

४—के तन्वादयो द्वादशभावाः, तेषां केन्द्रादिसंज्ञा च का-इत्यभिधाय 'पश्यन्ति सप्तमं सर्वे शनिजीव कुजाः पुनः' इत्यादि पद्यं सोदाहरणं व्याख्येयम् । १६

अथवा

ग्रहाणां विंशोत्तरी दशासाधनं कथं क्रियते सोदाहरणं विलेखनीयम् ।

५ – योगेषूत्कृष्टतमः क इति विविच्य राजयोगभङ्गं कदा कथं वा भवतीत्यपि ग्रन्थोक्तदिशा प्रतिपादनीयम् । १७

६ – मारकस्थानं, तस्य प्रबलत्वं, मारकनिर्णयं चाभिधाय मारकत्वे शनेःकोविशेष इत्यपि ग्रन्थोक्तपद्योल्लेखनपूर्वकं व्याख्येयम् । १७

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सम

१.
२.
३.
४.
५.
६.
७.
८.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ॰ म॰ २ ज्योतिष

Astronomy 2

म (१०)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१. ग्रहाणां नीचानि सप्रमाणं लिख । १०

२. ग्रहाणां शत्रुमित्रसमव्यवस्था सप्रमाणं प्रतिपादनीया । ११

३. जन्मलग्नात् षष्ठाष्टमस्थानगेन चन्द्रेण सूचितस्यारिष्टस्य भङ्गः कथं जायते । १२

४. रा अं क. वि. मितस्य स्फुटग्रहस्यायुर्दायः कियान् भवति । १७
५ । ६ । ३५ । ४८

अथवा

आकृतियोगाः सफलाः प्रमाणपुरस्सरं प्रतिपादनीयाः ।

रा. अं. क. वि. रा. अं. क. वि.

५. मध्यमो रवि. १० । १९ । ५ । ५५ मध्यम शनिः ७ । ५ । ८ । ५८
वर्तते स्फुटं शनिं गणय । १३

६. यत्र देशे पलभा ६ । १२ अंगुलमिता वर्तते तत्र राशिनामुदयमानानि साधय । १२

७. दिक्साधनरीतिः क्षेत्रदर्शनपूर्वकं व्याख्येया । १२

८. युग्माहतैरित्यादिपद्यं सप्रयोजनं व्याख्येयम् । १३

अथवा

नतिसाधनपद्यं व्याख्येयम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय:

१—कु

(

(

(

(घ

(ङ

२—नेप

श्रि

वर

स्प

३—मा

छ ?

कि

४—नेपा

का

५—(क)

पनि

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ·म·२रवं नेपाली

म (११)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

(क) परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—कुनै तीनको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस्— २०

(क) पूर्वभेची देखि पश्चिम कालीभित्र एक शासन स्थापित हुन्छ भनेको नेपाली जातित्वको जन्म हुनु थियो ।

(ख) आदर्शविहीन वास्तविकता अन्वोगव्ली जस्तो हो, वास्तविकताले अनुप्राणित नभएको आदर्शवाद हावामा बनेको महल हो ।

(ग) संसारको देखावटी धर्म, आडम्बरी नीति, अनि समाजको अर्थहीन शृङ्खलाले जीवन कत्रो निरवच्छिन्न गराउँदो रहेछ !

(घ) पृथ्वीको इन्साफको हत्या गरेर पनि मानिस ईश्वरको न्याय देखि उम्कन पाउँदैन ।

(ङ) हामी किसान पृथ्वीका पुत्र हौं, उनकै काखमा लुटपुटु गर्छौं; पुजारीहौं, उनकै धर्ममन्दिरमा हमेशा रहन्छौं ।

२—नेपाली समाजमा जाग्रत नारीको रूप कस्तो हुनुपर्छा भन्ने लेखकको अभिप्राय छ ? स्पष्ट गर्नुहोस् । २०

अथवा

वर पीपलका कथाहरूमध्ये कसलाई सफल भन्नु हुन्छ ? कारणदिंदै स्पष्ट गर्नुहोस् ।

३—माइत घरमा नेपाली सामाजिक जीवनको चित्र कतिसम्म उतारिएको छ ? उदाहरण दिंदै आफ्नो विचार व्यक्त गर्नु होस् । २०

अथवा

किसानकी सावित्रीको चरित्र चित्रण कर्नु होस् ।

४—नेपाली गद्यलाई आजको अवस्था सम्म पुर्‍याउन सहयोग गर्ने साहित्यकारहरूको विवरण छोटकरीमा प्रस्तुत गर्नु होस् । १५

५—(क) सारांश दिनुहोस्— ५

मलाई यस्तो लाग्छ कि कुबेर भन्दा गरीब व्यक्ति दुनियाँमा कतै पनि छैन र गरीब धनीको भेद मनुष्य भित्र रहेन नासमझको सहज

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

बुद्धिमा निर्भर भएको जस्तो लाग्द छ। अक्सर गरेर ती धनीहरू ती गरीब भन्दा धैरै गरीब हुन्छन् जो बाह्य रंगदार सामग्रीहरूका अभाव उपर दिव्य कल्पनाले भूषित भएर झोपड़िका हरेक फूलमा स्वर्गका परिहरू नाचेका देख्दछन्, जसलाई जूनमा सपना वर्लेर आउँछ; जो उदय अस्तका सुनौला दृश्यमा हृदयलाई कुवेरभन्दा धनी बनाएर परमेश्वरको सोझो चैतन्यले गद्‌गदाएर उठछन्।

(ख) व्याख्या गर्नु होस्—— ५

कवि सर्वथा यथार्थको फोटोग्राफर मात्र हुन्न, उसको मानसिक कलालोक दृश्यजगत् बाट आवश्यक तत्त्व ग्रहण गरेर नयाँ सिर्जना गर्दछ।

६—संस्कृतमा अनुवाद् गर्नु होस्—— १५

पूर्वीयरकतिपय पाश्चात्य विद्वानहरूले धर्म र राजनीतिलाई केही शताब्दीदेखि छुटयाइदिएकाले अचेल संसारमा धर्म गौण मानिएको छ र प्रच्छन्न पनि छ। राजनीतिका वादहरूनै संसारको लड़ाईको मैदानमा उत्रेका छन्। तर मानव प्रवृत्तिलाई कुनै एक विरोधको आधार चाहिएको राजनीतिकवाद सामु देखा परेको छ भन्नु मात्र हो, फूटको कीटाणु जस्तो धार्मिकवाद पनि नदेखिनेगरी मौजूद नै छ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :— घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः १००

'ख' खण्ड वाट कम से कम एक प्रश्नोत्तर गरी जमा पाँच प्रश्न को उत्तर दिनु होस् ।

'क'

१—"नेपाली संविधानले प्राचीन परंपराको संरक्षण र युगानुकूल सामाजिक" व्यवस्था को स्थापना गरेको छ"—व्याख्या गर्नु होस ।

२—संविधानमा शक्ति विभाजन र तिनको उचित सन्तुलनको व्यवस्था भयेकोले मौलिक अधिकारको सुरक्षाको राम्रो व्यवस्था भएकोछ भन्ने कुरामा छलफल गरी आपनो राय व्यक्त गर्नु होस् ।

३—नेपालको मन्त्रिपरिषद् का अधिकार र कर्तव्य हरुको विवेचना गरी त्यसको राष्ट्रीय पंचायत संगको सम्बन्धको व्याख्या गर्नुहोस् ।

४—'राजसभा" को गठन र कार्यको वर्णण गर्नुहोस् ।

५—भारतीय संविधानमा नीति निर्देशक-तत्वहरु समावेश गर्नाको कारण र सो समावेश भएवाट भारतीय जनतालाई प्राप्त भएका लाभहरुको वर्णन गर्नुहोस् ।

६—भारतका राष्ट्रपतिको संकटकालीन अधिकारको उद्देश्य र तिनवाट प्रजातान्त्रिक सिद्धान्तलाई धक्का नपर्ने व्यवस्थाहरुको वर्णन गर्नुहोस् ।

७—राष्ट्रसंघमा प्रवेश पाए देखि नेपाललाई के कति लाभ भए तिनको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

८—राष्ट्रसंघको साङ्गोपाङ्ग परिचय प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

'ख'

९—हामीले मनुस्मृतिको अध्ययन जारी राख्नु पनीको आवश्यकता र त्यसबाट हाम्रो जीवनमा हुने लाभहरूको वर्णन गर्नुहोस् ।

१०—'व्यवहार' विषयमा मनुस्मृतिको के व्यवस्था छ ?

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः— घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—

सबै प्रश्न समानाङ्का छन् । कुनै ६ प्रश्न को उत्तर लेख्नुहोस् ।

१ - वस्तु-विनिमयबाट कुन-कुन असुविधा मानिसहरूले अनुभव गर्दथे । मुद्राले कसरी वस्तु विनिमयबाट असुविधालाईं हटाएको छ ।

२—एकाधिकारमा मूल्यको निर्धारण कसरी हुन्छ ? लेख्नुहोस् ।

३ - बैंक के हो । बैंक को मुख्य कार्य्यं विस्तारपूर्वक लेख्नुहोस् ।

४— सार्वजनिक र व्यक्तिगत अर्थव्यवस्थामा फरक छ ? विस्तारपूर्वक व्याख्या गर्नुहोस् ।

५—प्रत्यक्ष तथा परोक्ष कर के हो । त्यसको फाइदा र नोक्सान तुलनात्मक दृष्टिकोणले व्यक्त गर्नुहोस् ।

६--राष्ट्र बैंकको संचालन कसरी हुन्छ ? यसको प्रमुख कार्य के हो ?

७--मौद्रिक ज्याला तथा वास्तविक ज्यालामा के फरक छ ? वास्तविक ज्याला कुन-कुन कुरामा निर्भर गर्दछ ।

८—असल मुद्राको केके विशेषता छन् लेख्नुहोस् ।

९—नेपालको अर्थव्यवस्थामा घरेलु उद्योगको के स्थान छ ? स्पष्टसित दर्शाउनोस्

१०--कुनै चार बटाको टिप्पणी लेक्नुहोस् :-

(क) माँगको नियम (ख) चेक (ग) कुल उपयोगिता र सीमान्त उपयोगिता (घ) राष्ट्रीय आय (ङ) ग्रेशामको मुद्रा नियम ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्ष २०२३ (१९६७)

Time—3 hours] *[Full Marks—100*

1. (a) Read the following passage and answer the questions on it :— 20

Much of our failure can be attributed to our lack of perseverance. Our attitude of flying from object to object, and getting discouraged at every small rebuff is at the root of our miserable failures. Let us take inspiration from 'the smallest brook which by continuing to run has hollowed out for itself a considerable valley to flow in.' In the like manner, if we plug on and brave all the ordeals with a cheerful countenance, there is no reason why our efforts should not be crowned with success.

(a) What do you understand by 'perseverance' ?

(b) What is at the root of our failures ?

(c) How can the smallest brook be a source of inspiration to us ?

(d) How are we sure to succeed ?

Or

(b) Translate into English :—

कार्की थियोनिकै मोटो। त्यसैले उमोटे कार्कीको उपनामले कहलाइ एकोथियो। गाउँका खसी बाख्राहरू किनेर हाटमा अलिनाफामा बेच्नु उसको पेशाजत्तिकैथियो। खेती-बारी पनि आफ्नोनिति प्रसस्तैथियो। सानैमा बाबु-आमा खसेकाले जहानमाउ एक्लै थियो। विवाहपनि भएको थिएन। जोकमाईगरेको पैसा, अलि अलि सङ्गालेकोथियो, तरकंटक भएर ज्यानलाई मारेर कमाउने मध्यमा उथिएन। 'खाई लाई रहेको पोषन' भन्ने उसको सिद्धान्त थियो। गाँउमा बेलाबखत भएमा सबैको कामपनि चलाइदिन्थ्यो।

P. T. O.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

2. Write a precis of the following passage in about one-third of the number of words used here and also give suitable title to it :— 20

Speech is a great blessing, but it also can be a great curse, for, while it helps us to make our intentions and desires known to our fellows, it can also, if we use it carelessly, make our attitude completely misunderstood. A slip of the tongue, the use of the unusual word or of an ambiguous word, and soon, may create an enemy where we had hoped to win a friend, Again different classes of people use different vocabularies, and the ordinary speech of an educated man may strike an uneducated listner as showing pride; unwittingly we may use a word which bears a different meaning to our listener from what it does to men of our own class. Thus speech is not a gift to use lightly without thought.

3. Give the substance of :— 20

Progress in life depends a good deal on crossing one threshold after another. Sometime ago a man watched his little nephew try to write his name. It was hard work, very hard work. The little boy had arrived at an effort threshold. To-day he writes his name with comparative ease. No new thresholds confront him. This is the way with all of us. As soon as we cross one threshold, as soon as we conquer one difficulty, a new difficulty appears or should appear. Some people make the mistake of steering clear of thresholds. Anything that requires genuine thinking and use of energy, they avoid. They prefer to stay in a rut where thresholds are not met. Probably they have been at their job, a number of years. Things are easy for them. They make no effort to seek out new obstacles to over-come. Real progress stops under such circumstances.

4.

5.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

4. Write on essay on *any one* of the following :— 30

(a) A Fair (b) A Great Man (c) A Harvest scene
(d) Winter in Nepal (e) Character Building. 10

5. Amplify the idea contained either in (A) Rome was not built in a day, or in (B) All the world's a stage.

— —

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समयः—

परीक्ष

१—अधस्त

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

(च)

—अधोलि

(क)

(ख)

—अधस्त

श्री

सीत् ।

यस्योप

यत् स

अत्रत्या

नराधिप

अतएव

यायिनां

—अधोलि

पूर्व

अधिका

पढन जा

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ· म· द्वि· अ·

म (१८)

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधस्तनेषु वाक्येषु पञ्च वाक्यानि संशोधनीयानि । २० – १०

(क) मे गृहे बालका ओदनं खादन्ते ।

(ख) एषः शास्त्रं वहु पठित्वा समागतः ।

(ग) सा स्त्री स्वपत्युराज्ञां पालयति ।

(घ) एकश्छात्र एकस्मिन्मासे गोधूमानेवाश्नाति ।

(ङ) एषस्तपस्वी समीचीनया वार्तयासर्वान्विजयति ।

(च) स मनुष्यो गम्भीरे पयसि अनिपतत् ।

२—अधोलिखितयोः पद्ययोरेकस्य नेपालीभाषायां भावार्थो लिख्यताम् । १० – ५

(क) काव्यशास्त्रविनोदेन कालो गच्छति धीमताम् ।
व्यसनेन च मूर्खाणां निद्रया कलहेन वा ।।

(ख) कुसुमस्तवकस्येव द्वे वृत्ती तु मनस्विनः ।
सर्वेषां मूर्ध्नि वा तिष्ठेद् विशीर्येत वनेऽथवा ।।

३—अधस्तनगद्यांशस्य नेपालीभाषायामनुवादो विधेयः । २० ८

श्री ५ महाराजाधिराजः पृथिवीनारायणः शूरोवीरो दूरदर्शी चासीत् । येन नानाराज्येषु विभक्तो नेपाल एकीकृत्य व्यवस्थापितः । यस्योपदेशा विद्वद्भिरमरवाणीषु गण्यन्ते । तन्मध्ये, इत्थं वाक्यानि सन्ति यत् स्वस्य व्यवहारार्थमावश्यकानि वस्त्रादीनि स्वयमेवोत्पादनीयानि । अत्रत्यानि च वस्तूनि अन्यदेशं संप्रेष्य ततो धनानि आनेतव्यानीति स नराधिपो बौद्धधर्मानुयायिभिश्च सह समानदृष्ट्या व्यवहरति स्म । अतएव काष्ठमण्डपादिनगरविजयानन्तरं तत्र स्थितानां बौद्धधर्मानुयायिनां चोभयेषामपि मन्दिरादि संचालनार्थमार्थिकसहायतादिकं दत्तम् ।

४—अधोलिखितस्य गद्यांशस्य संस्कृतेऽनुवादो विधीयताम् । २० ११

पूर्व ४ नवम्बर दिङ्लास्थानमा सय वर्ष अघि लक्ष्मीनारायण अधिकारिका छोरा षडानन हुनु भयो । वहाँ सानै उमेरमा मिथिलामा पढन जानु भयो । त्यहाँवाट काशी जानुभयो । अनेक विषय पढी घर-

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

फर्कनु भयो। वहाँले जीवनभर ब्रह्मचारी नै रही शिक्षाद्वारा जनताको सेवा गर्ने विचारले यौटा विद्यालयको स्थापना गर्नु भयो। यौटा राम्रो बगैचा पनि नगीचैमा बनाउनुभयो। ६६ सालमासवै विवरण भयेको शिलापत्रको स्थापना गर्नुभयो। विद्यालयलाई स्थायी गराउन मिकै नै खेत गुठी राख्नु भयो। काठमाडौं पचलीघाटमा वसेका बेलामा वहाको स्वर्गवास भयो। त्यो विद्यालय अचेलपनि वहाँकै नामवाट चलेको छ।

५—अधोलिखितेषु विषयेषु कमप्येकं विषयमवलम्ब्य संस्कृते निवन्धो लेखनीयः।

(क) उद्योगे नास्ति दारिद्र्यम्।

(ख) अथ माभूद्विश्वयुद्धं ततो हानिर्यतः परा।

(ग) सर्वत्र स्वच्छता कार्या

(घ) किं किं न साधयति कल्पलतेव विद्या।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ·म·द्वि·अ·

म (१६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१— तलका गद्यभागको नेपाली भाषामा अनुवादगर्नुहोस् । ३०

(क) स्वस्ति श्रीमन्निजदोर्दण्डकुण्डलीकृतकठोरकोण्दडप्रचण्ड शरखण्डितनिखिलभूमण्डलपुरन्दरसुन्दराडम्बरसपत्नभूपालमुण्डसन्तुष्टीकृतभूतनाथस्य, मुनिविबुधविद्याधरविलेशयगुह्यककिन्नरगन्धर्वसिद्धतुम्बुरुयक्षचारणदनुज - सीमन्तिनीकमलकोमलकिञ्जल्कपरागसुन्दराङ्गाधिककोमलावयवराजकन्यामनोऽनुरञ्जनमीनकेतनस्य, सच्चूलिकाश्रयमदामोदसंसक्तमिलिन्दमाधुर्यालापमुखरीकृतगण्डोत्तुङ्गनीलाचल - सदृश-दन्तावल-यूथनाथ वितरण-पवित्रीकृतशरीरस्य नेपालनरेश पृथ्वीनारायण सूनुसिंह प्रतापात्मज श्रीमन्महाराजाधिराज पर्वत चक्रवर्त्ति रणबहादूर परमभट्टारकस्य महती सभेयम् ।

(ख) ध्रुवो व्याजहार-भगवन् त्वं सर्वभूतानां हृदि तिष्ठसि । यन्ममेप्सितं तत्किं तव परोक्षम् । तथापि दुर्विनीतहृदयेन मया यत्प्रार्थ्यते तत्तुभ्यं कथयिष्यामि । ममोदरादजातस्य तव नैतद्राजासनं योग्यमिति मातुः सपत्नी मां गर्वादिवदत् । अतस्त्वत्प्रसादादव्ययं सर्वेषामुत्तमं स्थानमहं प्रार्थये इति । भगवानवदत्—यत्त्वया प्रार्थितं स्थानं तत्त्वं लप्स्यसे । भौमादीनां ग्रहाणां नक्षत्राणां सप्तर्षीणां चाप्युपरि स्थानं मया तुभ्यं दत्तम् । सुनीतिरपि तव माता तारका भूत्वा ऽऽकल्पं त्वत्सन्निधौ निवत्स्यतीति । एवं ध्रुवो भगवत्प्रसादद्वारमध्यास्त ।

२— प्रश्न १ (ख) गद्य भागका रेखाङ्कित पदहरू मुख्य सूत्र निर्देशन गरी साध्नुहोस् । १५

३— तलका मध्ये कुनै दुइटाको मात्र पाठ्य पुस्तक अनुसार छोटकरी कथा लेख्नुहोस् । २५

(क) जयरत्नाकर नाटकम् । (ख) सतीशिरोमणि पद्मिनी ।

(ग) ध्रुवकथा । (घ) दान शूरः कर्णः । (ङ) भोजकथा ।

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

४—तलका कुनै एक विषयमा निबन्ध लेख्नुहोस् । ३०

(क) नेपाली साहित्यको इतिहास ।

(ख) भानुभक्तको देन ।

(ग) पञ्चायत पद्धति ।

(घ) श्री ५ महेन्द्रको कुशल नेतृत्व ।

(ङ) भूमि सुधारको रूपरेखा ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम्

१—निम्ननिर्दिष्टेषु मन्त्रेषु पञ्चमन्त्राः सस्वराः लेख्याः । २५

ब्रह्म यज्ञानम् । काण्डात् काण्डात् । यन्त्रीराट् । अग्ने जातान् । विश्वस्य-दूतम् । नमस्ते रुद्र । मानस्तोके । समुद्रस्यत्वा । अभिगोत्राणि । यत्र धारा ।

२—प्राणदा अपानदा व्यानदा वर्चोदा वरिवोदाः । अन्यांस्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्य ᳪ शिवोभव । अत्र मन्त्रे स्वरनिर्देशः कार्यः । १०

३—मयिगृह्णामि । इयमुपरि । अग्निर्देवता । अग्निर्मूर्धा । अयन्ते योनिः । अध्यवोचत् । नमोगणेभ्यः । अग्ने पावक । विश्व कर्मन् हविषा । मर्माणि ते । एषु मन्त्रपञ्चकं लेख्यम् । २०

४—षोडशाध्यायस्य मन्त्रत्रयं अन्त्यस्य च मन्त्रद्वयं वा सस्वरं निर्दिशत । १५

५—तुलाप्रदानेऽधममध्ययोः स्यात्सापञ्चहस्तोत्तमकेऽद्रिहस्ता ।
ईशानभागे ग्रहवेदिका तु हस्तोन्मितो च्छायवती त्रिवप्रा ॥
अस्य श्लोकस्य व्याख्या कार्या । १०

अथवा

स्तम्भनिवेशनप्रकारो ग्रन्थदिशा विलिखत—

६—नवकुण्डीकरणपक्षे कस्यां दिशि कस्य कुण्डस्य स्थापनं भवति इति सप्रमाणं विलिखत— १०

७—योनिकुण्डे योनिः कार्या न वेति सप्रमाणं निर्दिशत । ५

८—रात्री पूर्वादिक् कया रीत्या साध्यते इति सप्रमाणं लिखत । ५

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोलिखितेषु केऽपि षण्मन्त्राः सस्वराः लेखनीया :— ३०
स्वाद्धीन्त्वा । उदीरतामवर । उशन्तस्त्वा । इन्द्रस्यरूपम् ।
निषसाद धृतव्रतो । अश्विनंकृतस्यते । त्रातारमिन्द्रम् ।
पावकानः ॥

२—निम्नाङ्कित मन्त्रेषु केऽपि पञ्चमन्त्राः सस्वराः लेखनीयाः । २०
सत्वन्नोऽअग्ने । शारदे न ऋतुना । देवोदेवानाम् ।
हिरण्यपाणि मूतये । अग्निन्दूतम् । इमंमेवरुण । व्वाजाय स्वाहा ॥

३—हिरण्य गर्भः सम् । गायत्री त्रिष्टुप् । षडस्य व्विष्ठा : ।
प्रजापते न त्वदेता । धूम्म्राञ्व्वसन्ताय । खड्गो वैश्वदेवः ।
एषु केऽपि पञ्चमन्त्राः लेखनीयाः ।

अथवा

व्व्रतेन दीक्षाम् । द्रुपदादिव । व्वाजे वाजेवत । इमामं गृभ्णन् ।
गणानान्त्वा । अग्नये कुटरून् ।
एषु पञ्च मन्त्राः लेखनीयाः ॥ २०

४—धीश्रीस्त्रीम् । दैव्येकम् । जह्यादासुरी । इयादिपूरणः । चतुष्पा-
दृषिभिः । स्वराः षड्जादयः छौ नवकौ षट्कश्च नागी । चतुः शत-
मुत्कृतिः । एतेषु सूत्रेषु पञ्चसूत्राणि व्याख्यातव्यानि । २०

५—मगण, रगण, नगण, यगणानां स्वरूपं विलिख्य छन्दः शास्त्रस्य प्रयोजनं
प्रतिपादयत । १०

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ॰ म॰ प्र॰ रव॰ व्याकरणम् ९५.
८ (३)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः १००

(क) परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम्।

(ख) केऽपि पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः।

१—अधोलिखितेषु कानिचित् पञ्च सूत्राणि सोदाहरणानि व्याख्येयानि :— २०

राज्ञः कच, प्रत्ययोत्तरपदयोश्च, भक्तिः, तेन प्रोक्तम्, उपज्ञाते, आप्रपदंप्राप्नोति, नित्यवीप्सयोः, अजादी गुणवचनादेव।

२—गोनर्दीयः, भात्रतः, सायन्तनम्, तैर्थकः, इत्येतेषां सूत्रनिर्देशपुरस्सरं साधुत्वं विधाय "कार्मस्ताच्छील्ये" इतिसूत्रप्रयोजनं निरूप्यताम्। २०

३—काम्पिल्यकः, कौरवकः, परकीयम्, ग्रैष्मम्, कौशेयम्, इत्येषां सिद्धिं सूत्रनिर्देशपुरस्सरं प्रदर्श्य धनशब्दान्मत्वर्थीयप्रत्ययेषु कृतेषु रूपाणि प्रदर्श्यन्ताम्। २०

४—शैलानिनः, रथ्यम्, द्रव्यम्, धानुष्कः, दाधिकम्, न्याय्यम्, कार्मुकम् इत्येतेषु पञ्च प्रयोगाः सविग्रहं साधनीयाः। २०

५—ग्रीवा, विवध, सेना, पुत्र, अध्वन्, इत्येतेभ्यः प्रातिपदिकेभ्यः शैषिकादितद्धितेषु कृतेषु रूपाणि सूत्रनिर्देशपुरस्सरं प्रदर्शनीयानि। २०

६—अधीती, गार्हपत्यः, हैमनम्, लघीयान्, वाजपेयिकः, पैतामहकः, किरातार्जुनीयम् इत्येतेषु केचित् पञ्च प्रयोगाः सविग्रहं ससूत्रनिर्देशञ्च साधनीयाः। २०

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ. म. प्र. ख. व्याकरणम् २ प.

ट (४)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

(क) परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

(ख) सर्वे प्रश्नाः समानाङ्कभाजः ।

१—भवेयुः, एधाञ्चकृढ्वे, अनुस्वदते, चखद, विञ्शतुः, अकटीत्, त्रेपे । एषु केचन पञ्चैव प्रयोगाः साध्यन्ताम् ।

२—"प्रहासे च मन्योपपदे मन्यतेरुत्तम एकवच्च" इति सूत्रम् उदाहरण-प्रत्युदाहरण-प्रदर्शनपुरःसरं सुस्पष्टं व्याख्यायताम् ।

अथवा

"श्तिपा शपानुबन्धेन निर्दिष्टं यद् गणेन च ।
यत्रैकाज्ग्रहणं चैव पञ्चैतानि न यङ्लुकि ॥"

इयं कारिका कुतः कथं च ज्ञाप्यते ? तज्ज्ञापकसूत्रे च 'एक' पदस्य किं फलम् ? इत्यादि सुस्पष्टम् अभिधीयताम् ।

३—अयिषीध्वम्, अघृक्षत, दिद्युते, सीदति, भ्रियात्, आर, जुगुप्सते, इयाज, एषु केचन चत्वारः प्रयोगाः साधु साध्यन्ताम् ।

४—जघसिथ, जहि, रवीति, निरियात्, अमार्ट्, चकाद्धि, पिपूर्तः, नेनिजानि, जजातः, एषु केचन पञ्चैव प्रयोगाः विशेष सूत्रोल्लेख-पुरःसरं प्रसाध्यन्ताम् ।

५—"गुणो वृद्धिर्गुणो वृद्धिः प्रतिषेधो विकल्पनम् ।
पुनर्वृद्धिर्निषेधोऽतो यण्पूर्वाः प्राप्तयो नव ॥"
कुत्रत्येयं कारिका इति सन्दर्भं प्रदर्श्य तस्यामुल्लिखितकार्याणां विधायकानि सूत्राणि उद्ध्रियन्ताम् ।

अथवा

'गुपू' धातोः लुङि, 'ऊर्णुञ्' धातोः लिटि यावन्ति रूपाणि भवेयुः तावन्ति यथाक्रमं लिख्यन्ताम् ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय:—

पर्

१—नि

(क

(ख

(ग)

(घ)

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—निम्नाङ्कित गद्यांशानां केचन त्रयोंऽशाः सप्रसङ्गं विशदं व्याख्येयाः । ५४

(क) अथार्धरात्रे निद्रानिमीलितनेत्रे परिजने विजने शोकपारावारमपारमुत्तर्तुमशक्नुवती सेनानिवेशदेशं निःशब्दलेशं शनैरतिक्रम्य यस्मिन् रथस्य संसक्ततया तदानयनपलायनश्रान्ताः गन्तुमक्षमाः क्षमापतिरथ्याः, पथ्याकुलाः पूर्वमतिष्ठंस्तस्य निकटवटतरोः शाखायां मृतिरेखायामिव क्वचिदुत्तरीयार्धेन वन्धनं मृतिसाधनं विरच्य मर्त्तुकामाभिरामा वाङ्माधुरीविरसीकृतकलकण्ठा साश्रुकण्ठा व्यलपत् ।

(ख) चित्रगुप्तोऽपि तत्र तत्र संतृप्तेष्वायसस्तम्भेषु वध्यमानान्, अत्युष्णीकृते विततशरावे तैले निक्षिप्यमाणान्, लगुडैर्जर्जरीकृतावयवान्, निशितटङ्कैः परितक्ष्यमाणानपि दर्शयित्वा पुण्यबुद्धिमुपदिश्य माममुञ्चत् । तदेव पूर्वशरीरमहं प्राप्तो महाटवीमध्ये शीतलोपचारं रचयता महीसुरेण परीक्ष्यमाणः शिलायां शायितः क्षणमतिष्ठम् ।

(ग) ततो यौवराज्याभिषिक्तो,ऽहमनुदिनमाराधितमहीपालचित्तो वामलोचनया तया सह नानाविधं सौख्यमनुभवन् भवद् विरहवेदनाशल्यसुलभवैकल्यहृदयः सिद्धादेशेन सुहृज्जनावलोकनफलं प्रदेशं महाकालनिवासिनः परमेश्वरस्याराधनायाद्य पत्नीसमेतः समागतोऽस्मि । भक्तवत्सलस्य गौरीपतेः कारुण्येन त्वत्पादारविन्दसन्दर्शनानन्दसन्दोहो मया लब्धः ।

(घ) "महीपाल ! यदस्मिन्नम्बुजखण्डेऽनुष्ठानपरायणतया परमानन्देन तिष्ठन्तं नैष्ठिकं मामकारणं राज्यगर्वेणावमानितवानसि तदेतत्पाप्मना रमणीविरहसन्तापमनुभव" विषण्णवदनः शाम्बो जीवितेश्वरीविरहमसहिष्णुर्भूमी दण्डवत् प्रणम्य सविनयमभाषत—"महाभाग ! यदज्ञानेनाकरवं तत् क्षमस्व" इति ।

पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

(ङ) "तात, सर्वैवात्मसंपदभिजनात् प्रभृत्यन्यूनैवात्र भवति लक्ष्यते। बुद्धिश्च निसर्गपट्वी, कलासु नृत्यगीतादिषु, चित्रेषु च काव्यविस्तरेषु प्राप्तविस्तरा तवेतरेभ्यः प्रतिविशिष्यते। तथाप्यसावप्रतिपद्यात्मसंस्कारमर्थशास्त्रेषु अनग्निशोधितेव हेमजातिर्नातिभाति बुद्धिः। बुद्धिहीनो हि भूभृदत्युच्छ्रितोऽपि परैरध्यारुह्यमाणमात्मानं न चेतयते। न च शक्तः साध्यं साधनं वा विभज्य वर्त्तितुम्।

२—रेखाङ्कितसमस्तपदानां विग्रहो विधेयः। १४

३—पुष्पोद्भवसोमदत्तयोरन्यतरस्य चरितं वर्णनीयम्। १६

४—गद्यकाव्येषु दशकुमारचरितस्य स्थानं वैशिष्ट्यञ्च निरूपणीयम्। १६

अथवा

"दण्डिनः पदलालित्यमिति" कथनं दशकुमारचरिते संगच्छते न वेति युक्तिप्रमाणाभ्यां स्वपक्षः समर्थनीयः।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ.म. व. ब. तर्कसंग्रह

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[च] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] केचन पञ्चैव समावेयाः समानांकेषु प्रश्नेषु ।

१—पदार्थविभागप्रकारं दर्शयित्वा द्रव्यसामान्यलक्षणं लिखत ।

२ सृष्टिप्रलयौ प्रदर्श्य परमाणुसद्भावे प्रमाणञ्च लेख्यम् । २०

३—परत्वापरत्वयोः स्वरूपं वर्णयित्वान्यथासिद्धिभेदा नामतो निर्देश्याः । २०

४— व्याप्तिः का कश्च पक्षः ? २०

५ हेत्वाभासस्य लक्षणं प्रदर्श्य कस्मिन्नप्युदाहरणे तस्य समन्वयः कर्तव्यः । २०

६—सप्रसंगं लक्षणस्वरूपम्, अभावस्वरूपं वा सविस्तरं लेख्यम् । २०

७ — अवयव-लिङ्ग-योग्यता-विपर्यय-स्थितिस्थापक-समवायेषु संक्षेपतश्चतुर्णां परिचयो देयः । २०

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दै र्लेखनीयम् ।

१—त्रिभुजेऽन्तः कोणद्वययोगः समकोणद्वयान्न्यूनोभवतीति प्रदर्श्यताम् । १०

२—त्रिभुजे कोणत्रययोगः समकोणद्वयसम इति कथम् ? प्रतिज्ञेयं कियत्संख्यका । १०

३—प्रथमाध्यायस्य सप्तचत्वारिंशी प्रतिज्ञोपपाद्या । १८

४—रेखयोर्वर्गान्तरं तद्योगान्तरघातसमं कथं भवतीति प्रदर्श्यताम् । १२

५—वेदेशाः के तेषां प्रयोजनं च किम् । १४

६—अन्नप्राशनमुहूर्तः अथवा विद्यारम्भमुहूर्तः सप्रमाणं लेख्यः । १४

७—कर्तरीदोषलक्षणं सापवादं निरूपणीयम् । १४

८—वधूप्रवेशमुहूर्तविबोधकपद्यं व्याख्येयम् । ८

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः —घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः १००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—यात्रासु प्रशस्तानि नक्षत्राणि, निषिद्धांस्तिथींश्च संलिख्य, सर्वदिग्द्वारक-नक्षत्राणां विषयः सम्यग् वर्णनीयः । १३

अथवा

नक्षत्राणां जीवपक्षसंज्ञा कथं कृता, कर्तरी संज्ञं नक्षत्रं, ग्रस्तनामकं नक्षत्रं च किम्, कानि तेषां फलानि ?

२—प्रयाणे त्रिनवमीदोषो व्यावर्णनीयः । १२

३—वास्तुप्रकरण उक्ताः आयाः कतिविधाः ? तेषां प्रयोजनं च किमिति स्पष्टतया वर्णनीयम् । १२

४—वृषवास्तु कलशवास्तुचक्रयोः को भेदः ? तयोश्चक्रे सप्रयोजनं लिखत । १३

अथवा

यात्राप्रकरणोक्तं दोहदलक्षणं किम् ? कथं तत् समुपयोज्यम् ?

५—या रेखा जीवायास्तुल्यं खण्डद्वयं कुर्वती तदुपरि लम्बरूपा च जायते, तस्यामेव तद्वृत्तस्य केन्द्रं भवतीति प्रतिपाद्यताम् । १२

६—वृत्तबहिर्गतात्कस्माच्चिद् विन्दोर्ये वृत्तच्छेदनस्पर्शरेखे विधीयेते, तत्रच्छेदन रेखा-तद्बाह्यखण्डघातः स्पर्शरेखावर्गसमः स्यात् इति समुपपादनीयम् । १३

७—ययोर्वृत्तयोः स्पर्शोभवति तयोः केन्द्रगामिनीरेखा स्पर्शबिन्दुं यास्यत्येवेति स्फुटीकरणीयम् । १२

अथवा

वृत्तान्तर्गतचतुर्भुजस्य यद्येको भुजो वर्द्धितस्तदा बहिरुत्पन्नः कोणः स्वसंमुखेनान्तः कोणेन तुल्यः स्यात् ।

८—एकमेतादृक् समद्विबाहुत्रिभुजं कर्तव्यं यच्छीर्षकोणाद् आधारलग्नकोणौ द्विगुणौ स्याताम् । १३

अथवा

निर्दिष्टवृत्तपादान्तर्गतं वृत्तं विधेयम् ।

— —

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उत्तरमध्यमा प्रथमखण्ड
नेपाली

ट (११)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः – घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्का—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—तलका कवितामध्ये तीनौटाको सप्रसंग व्याख्यागर । ३०

(क) त्यो मसिना धागाका खिरिलोपन ल्याउने ताजा ।
घसिएको बहुत सफा विवेक वल बुद्धिको माजा ॥

(ख) मान्छे आफूलाई पनि नचिन्ने ! मैलाई भन्नलाग्यो तँ कुन ?

(ग) शीतलधारा सुखद छहारी घूप र तीर्खा आजमिटे

(घ) मान्छे हो तर आत्माहीन, चारै तिर्थ्यो वन्द विचार

(ङ) मनुज मनुज एकै एउटै प्रश्नहाम्रो-कुन तरह वनाऔं विश्व संसार राम्रो ।

२—भुतुचा **अथवा** आमाको सपनामध्ये एउटाको समीक्षा देऊ । १०

३ —मुनामदनमा कविको विशिष्टता के छ सोलेख **अथवा** मुनाको चरित्र चित्रणगर । १०

४—मनपरेको कविको एउटा श्लोकलेखी व्याख्यागर । ५

५—श्री ५ पृथ्वीनारायणशाहलाई राष्ट्रनिर्माताको रूपमा प्रस्तुत गर ५

६—सर्वनामको किसिक कतिछन् उदाहरण समेतदिई लेख । १०

७ —ससासको भेद देखाई उदाहरण देऊ **अथवा** कृदन्तर तद्धितान्तका प्रत्यय देखाई यिनको भेद छुट्टयाऊ । १०

८—उखान को अर्थ खोलेर वाक्यमा प्रयोग गर : - अरूअरू ठग लाटो वाबु ठग, चिन्नु न जान्नु छ चेटी भाग्नु; खुकुरी भन्दा कर्दलाग्ने, नाच्न जान्दैन आगन टेढो, गाई मारी गदहा पोस्नु । १०

९—तलको श्लोकको सारांश देऊ । १०

हेर्छौ यात्री ! केके जात्रा पर्दछौ छक्क पक्क
जाऊ आफ्नै सोझोबाटो छेउलागी थपक्क
थिप्ला मिच्ला किच्ला चाँडै धोकपाथेय कन्था
यो लैलेमा लाग्छौ भाइ भत्किएलानि पन्था ॥

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ. म. प्र. ख. ना. शा.

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैरुट्ट ङ्कनीयम् ।

[ख] पाँच प्रश्नहरूको मात्र उत्तर दिनुहोस् ।

खण्ड "क" वाट चार र खण्ड "ख" वाट एक प्रश्न को उत्तर अपेक्षित छ । सवै प्रश्नहरूका अंक समान छन् ।

खण्ड "क"

१—नागरिकशास्त्र को इतिहास, अर्थशास्त्र र मनोविज्ञान सित के सम्बन्ध छ ?

२-—"परिवार सामाजिक जीवन को स्थायी पाठशाला हो ।" समीक्षा गर्नुहोस् ।

३—राज्य भन्नाले तपाईं के संझनुहुन्छ र राज्य तथा सरकारमा के अन्तर छ, उल्लेख गर्नुहोस् ।

४—राज्यको उत्पत्ति संबन्धी सामाजिक समझौता-सिद्धान्तको समीक्षा गर्नुहोस् ।

५—आष्टिनको संप्रभुता संवन्धो धारणाको समीक्षा गर्नुहोस् ।

६--आदर्श नागरिकताको मार्गमा कुन-कुन वाधाहरू छन् ? र ती कसरि हटाउन सकिन्छ ?

७—'स्वतंत्रता' भनेको के हो ? स्वतंत्रता कानूनमा के सम्बन्ध छ ?

८—संघीय शासन प्रणाली भन्नाले तपाईं के संझनुहुन्छ र यसका के के दोष छन्, उल्लेख गर्नुहोस् ।

खण्ड "ख"

९—राजा कस्तो हुनुपर्छ ? नीतिवाक्यामृतको आधारमा उत्तर दिनुहोस् ।

१०–सेना का चार अंग कुन कुन हुन् ? स्पष्ट उल्लेख गर्नुहोस ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अर्थशास्त्र भएको

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] सवै प्रश्नहरूका अंक समान छन् ।

[ख] कुनै छ वटा प्रश्नहरूको मात्र उत्तर लेख्नुहोस् ।

१—अर्थशास्त्रको परिभाषा दिनुहोस् ।

२—मागको लचकता के हो र यो कसरी नापिन्छ । यसको कुनै व्यवहारिक उपयोगिता भए सो पनि लेख्नोस् ।

३—श्रमको कार्य कुशलता के केमा निर्भर गर्दछ सवै खुलाएर लेख्नु होस्

४—पूँजी के हो ? यसको उत्पादनमा के स्थान छ ? हिजो आज पूँजीको महत्व किन वढ़िरहेको हो ?

५—माग के हो ? किन मालको मोलमा घटवढ़ भए पछि 'माग' को परिमाणमा विपरीत असर पर्दछ ? कहिले यस्तो विरीत असर न पर्नशक्छ ?

५—केलाई 'प्रवन्धक' भनिन्छ ? उत्पादनमा यसको कस्तो महत्व रहन्छ ?

७—सरकारी आम्दानीका मुख्य सिद्धान्तहरूको वर्णन गर्नोस् ।

८—नेपालको ग्रामीण ऋण समस्या वारे थाहा पाएको जति छोट्करीमा लेख्नोस् ।

९—नेपालको मुख्य प्राकृतिक साधनहरू के के हुन् ? के यो देश प्राकृतिक साधनको अभाव ले गर्दा नै गरिव भएको हो ?

१०—कुनै दुइ वटामा टिप्पणी लेख्नोस् ।

(क) उपयोगिता (ख) आवश्यकता ।

(ग) घटदो प्रतिफल नियम (Law of Diminishing Returns)

(घ) नेपालमा विद्युत् शक्ति ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्ष २०२३ (१९६७)

Time—3 hours] [*Full Marks—100*

Group A

1. Attempt *any two* of the following : 30

(a) Which one of Shakespeare's heroines do you admire most in 'Stories from Shakespeare'? State your reasons and give a sketch of her character.

(b) Describe *any two* important contributions made by Pasteur to humanity.

(c) "*A Tale of Two Cities* gives a vivid picture of Paris during French Revolution". Discuss.

(d) Write a few lines about your impressions of Tenzing.

(e) Describe The Battle of the Windmills.

(f) Give reasons why Ashok is considered a great King in the history of the world.

Group B

2. Attempt *any two* of the following :— 30

(a) 'Was the Lord Buddha on the top ?' I have been asked. Or, 'Did you see the Lord Siva ?' I can tell only the truth; and this is : no, on the top of Everest I did not see anything supernatural or feel anything superhuman. What I felt was a great closeness to God, and that was enough for me. In my deepest heart I thanked God. And as we turned to leave the summit I prayed to Him for something very real and very practical : that, having given us victory, He would get us down off the mountain alive.

I. Why did people ask Tenzing whether he saw Buddha or Siva on the top of Everest ?

II. 'I can tell only the truth,' says Tenzing. What is that truth ?

P. T. O.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

III. What was the real and practical thing that Tenzing prayed for as he turned to leave the summit ?

(b) M. Pasteur has introduced many new ideas, and his creative imagination, controlled by the most exact observation of facts, has been the means of destroying many false beliefs.

I. Mention some new ideas introduced by Pasteur.

II. What were the false belief destroyed by Pasteur ?

(c) "When I look for ahimsa, Truth says, 'Find it out through me.' When I look for Truth, ahimsa says, 'Find it out through me.' " Mahatma Gandhi stressed that unbreakable bond between Truth and ahimsa.

I. What are Gandhi's views about *ahimsa* ?

II. How are Truth and *ahimsa* related to each other ?

Group C

3. Analyse the following sentence clausewise :— 1(

They hated the black mourning clothes which Hamlet refused to leave off wearing, because when they say them they were reminded of the old King's death, which they wanted to forget.

4. Change the form of narration .— 1

(a) 'All I ask,' he said 'is the payment of what is due to me by law. And that was written in the bond.' 'But,' asked Portia, 'can he not pay back the sum you lent him ?'

(b) A young man once said to his doctor, "How is it that I am so often ill ? I take great care of myself; I never go out in the rain; I wear warm clothes; I eat good food. Yet I am always catching cold, or getting fever."

5.

6.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

5. Correct the following sentences :— **10**

(a) The Prime Minister, with other cabinet members, are to attend the funeral.

(b) One must not boast of his wealth.

(c) We have not heard of him being here.

(d) This data is quite incorrect.

(e) I prefer to walk than to ride.

6. Fill up the blanks in the following : – **10**

(a) The application—this discovery—industry will lead—economic prosperity.

(b) The book is full—references—places that I know well.

(c) The quarrel originated—rivalry—two tribes.

(d) I am your friend, but—my capacity as an officer—the law I must take you—custody.

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय:

१—

२—अ

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ॰ म॰ प्र॰ ख॰ अ॰ साहित्य
ट (१७)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोनिर्दिष्टेषु श्लोकेषु यथेच्छं त्रयाणामेव श्लोकानां व्याकरणकोशालङ्कारप्रसङ्गादिप्रदर्शन-पुरःसरं व्याख्या विधेया । ३०

(क) आपरितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम् ।
बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः ॥

(ख) नैतच्चित्रं यदयमुदधिश्यामसीमां धरित्री-
मेकः कृत्स्नां नगरपरिघप्रांशुबाहुर्भुनक्ति ।
आशंसन्ते समितिषु सुराः सक्तवैरा हि दैत्यै-
रस्याधिज्ये धनुषि विजयं, पौरुहूते च वज्रे ॥

(ग) तस्याः पुष्पमयी शरीरलुलिता शय्या शिलायामियम् ।
क्लान्तो मन्मथलेख एष नलिनीपत्रे नखैरर्पितः ॥
हस्ताद् भ्रष्टमिदं बिसाभरणमित्यासज्यमानेक्षणो
निर्गन्तुं सहसा न वेतसगृहादीशोऽस्मि शून्यादपि ॥

(घ) अन्तर्हिते शशिनि सैव कुमुद्वतीयम्,
दृष्टिं न नन्दयति संस्मरणीयशोभा ॥
इष्टप्रवासजनितान्यबलाजनस्य
दुःखानि नूनमतिमात्रदुरुद्वहानि ॥

(ङ) स्वसुखनिरभिलाषः खिद्यसे लोकहेतोः
प्रतिदिनमथवा ते सृष्टिरेवंविधैव ॥
अनुभवति हि मूर्ध्ना पादपस्तीव्रमुष्णम्,
शमयति परितापं छायया संश्रितानाम् ॥

२—अधस्तनयोः श्लोकयोरन्यतरस्य श्लोकस्य संस्कृते सरलार्थो विधेयः । १०

(क) कार्या सैकतलीनहंसमिथुना स्रोतोवहा मालिनी,
पादास्तामभितो निषण्णचमरा गौरीगुरोः पावनाः
शाखालम्बितवल्कलस्य च तरोर्निर्मातुमिच्छाम्यधः-
शृङ्गे कृष्णमृगस्य वामनयनं कण्डूयमानां मृगीम् ॥

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

(ख) शैलानामवरोहतीव शिखरादुन्मज्जतां मेदिनी,
पर्णाभ्यन्तरलीनतां विजहति स्कन्धोदयात् पादपाः ।।
सन्तानं तनुभागनष्टसलिलव्यक्त्या व्रजन्त्यापगाः,
केनाप्युत्क्षिपतेव पश्य भुवनं मत्पार्श्वमानीयते ।।

३—अधोलिखितयोः प्राकृतगद्यपद्ययोरन्यतरस्यांशस्य संस्कृते सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या । १०

(क) उग्गिण्णदब्भकवला मई, परिच्चत्तणत्तणा मोरी ।
ओसरिअपाण्डुपत्ता मुअन्ति अस्सुं विअ लदाओ ।।

(ख) सुणादु महाभाओ । एसा अवराजिदा णाम सुरमहोसही । इमस्स दार अस्स जादकम्मसमए भअवदा मारीएण दिण्णा । एदं किल मादापिदरो, अप्पाणं च वज्जिअ अवरो भूमिपदिअं न गेह्लादि ।

अथवा

तृतीयस्य वा चतुर्थस्याङ्कस्य कथाभागः सरलया सुरभारत्या वर्णनीयः ।

४—'काव्येषु नाटकं रम्यं तत्र रम्या शकुन्तला' इत्युक्तिः संस्कृते समर्थनीया ।

५—(क) 'न रत्नमन्विष्यति मृग्यते हि तत्'
(ख) 'हंसो हि क्षीरमादत्ते, तन्मिश्रा वर्जयत्यपः' ।
(ग) 'सरस्वती श्रुतिमहती महीयताम्' ।
स्वेच्छया कयोरपि द्वयोः श्लोकांशयोः संस्कृते भावार्थौ लेखनीयौ ।

६—पञ्चचामरे दीपकम्, मन्दाक्रान्तायामुत्प्रेक्षा,
स्रग्धरायां तुल्ययोगिता, वसन्ततिलकायां परिणामः,
प्रहर्षिण्यामुल्लेखः । शिखरिण्यामपह्नुतिः,
प्रमिताक्षरायां रूपकम्, :—एतेषु यथेच्छं चतुर्णाम् वृत्तालङ्काराणां लक्षणानि विलिख्य तान्युदाहरणेषु सङ्गमनीयानि ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ. म. प्रथमवर्ष
कारिकावली

ट (१८)

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः — १००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

सूचना--यथेच्छं पञ्चसमाधेयाः सर्वे समानाङ्काः ।

१--समाहितविघ्नध्वंसयोः कार्यकारणभाव आक्षिप्य समाधेयः ।

२—अभावस्याधिकरणात्मककत्वंनिरस्यताम् ।

३—सुवर्णस्य तैजसत्वं कथम् ?

४—वायोः प्रत्यक्षं भवति नवा चेत् कथम् ?

५—ईश्वरस्य कतिगुणाः ? के च ते ?

६—इन्द्रियलक्षणं सपदकृत्यं विलिख्यताम् ।

न्यायमुक्तावली

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अघसत्, विदाञ्चकार, माष्टी, ननाश, आनर्घ, कृषीष्ट, अम्राक्षीत्, अभुनक्, अचूचुरत्, एषु पञ्च प्रयोगाः साधनीयाः । २०

२—अशूशवत्, अविजिगांसते, अवोभूयिष्ट, दिव्यति, संक्रीडति चक्रम्, उपरमति, थभावि, त्वं कन्यां वहेः, कलिङ्गेष्ववात्सीः, एतेषु पञ्चानां साधनं विधेयम् । २०

३—ब्रह्मभूयम्, मन्त्री, रजकः, शब्दकारः, आढयम्भविष्णुः, सुकृत्, शुष्कः, जरन्, स्तोत्रम्, चन्द्रमाः, हसनम्, अवतारः, कथंकारम्, एतेषु विग्रहार्थदर्शनपूर्वकं सप्तप्रयोगाः साधनीयाः । २०

४—गर्गाः, वाङ्गः, शूल्यम्, सौमेन्द्रः, यौवनम्, यौष्माकः, स्रौघ्नः पन्थाः, हालिकम्, हरीतक्यः, पाक्षिकः, गोता, विंशम्, इह, द्विभुंङ्क्ते, एतेषु सप्तप्रयोगा अर्थप्रदर्शनपूर्वकं साधनीयाः । २०

५—द्विपात्, यका, पञ्चाश्वा, मनुः, श्वश्रूः, प्रणर्ग्रायूंषितारिषत्, जठरं प्रणध्यै, गोपायतं नः, एतेषु पञ्चानां सिद्धिर्विधेया । २०

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय : —घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—धूरसि धूर्व धूर्वन्तं धूर्व तं योऽस्मान् धूर्वति तं धूर्व यं वयं धूर्वामः । देवानामसि वन्हितमर्ठ-सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं देवहूतमम् ॥

मा भे र्मा संविक्था अतमेरुर्यज्ञोतमेरुर्यजमानस्य प्रजा भूयात् त्रिताय त्वा द्विताय त्वैकताय त्वा ॥ वीति होत्रं त्वा कवे द्युमन्तर्ठ समिधीमहि । अग्ने बृहन्तमध्वरे ॥

मनो जूतिर्जुषतामाज्यस्य वृहस्पतिर्यज्ञमिमन्तनोत्वरिष्टं यज्ञर्ठ समिमं दधातु । विश्वे देवास इह मा दयन्तामों३ प्रतिष्ठ । उप त्वाग्ने हविष्मतीर्घृताचीर्यन्तु हर्यत । जयस्व समिधो मम ॥

एषु यथेच्छं त्रयो मन्त्रा महीधरदिशा व्याख्येयाः । २०

२—त्रिर्ठ शद्धाम विराजति वाक् पतङ्गाय धीतते प्रति वस्तोरह द्युभिः ॥

विश्वो देवस्य नेतुर्मर्तो वुरीत सख्यम् । विश्वो राय इषुध्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा ॥ ध्रुवोऽसि पृथिवीं दृर्ठह ध्रुवक्षिदस्य-न्तरिक्षं दृर्ठहाच्युतक्षिदसि दिवं दृठं हाग्नेः पुरीषमसि ॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥

एषु यथारुचि त्रयो मन्त्राः महीधर दिशा सम्यग् व्याख्येयाः । १५

३—वाचस्पतये पवस्व वृष्णो अर्ठशुभ्यां गभस्तिपूतः । देवो देवेभ्यः पवस्व येषां भागोऽसि ॥ देवा गातुविदो गातुं वित्वा गतुमित । मनसस्पत इमं देव यज्ञꣳ स्वाहा वाते धाः ॥

सोमयागः कतिभिरध्यायैः प्रतिपादितः । तत्र प्राधान्येन कियन्ति कर्माणि भवन्ति विलिखत । १५

अथवा

पिण्ड-पितृ-यज्ञे किमपि मन्त्रत्रयं महीधरदिशा व्याख्येयम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा: प्र: धर्म.

श (२)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्]   [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधो निर्दिष्टेषु सूत्रेषु कान्यपि पञ्चसूत्राणि सप्रसङ्गं हरिहरानुसारेण व्याख्येयानि— १५

(क) आवसथ्याधानं दारकाले । (ख) यक्ष्यमाणास्त्वृत्विजः । (ग) प्रदक्षिणमग्निं पर्याणीयैके । (घ) प्रोष्येत्य गृहानुपतिष्ठते पूर्ववत् । (ङ) तृतीये वाऽप्रतिहते । (च) सर्वेषां वा गायत्रीम् । (छ) कालातिक्रमे नियतवत् । (ज) दृढव्रतो वधत्रःस्यात् सर्वेषां मित्रमिव । (ज) न पूर्वचोदितत्वात्सन्देहः ।

२—अग्न्याधेयदेवता नामतो निर्दिश्याऽऽयुष्यकरणमेधाजननकर्मणोः स्वरूपं विलिखत । १०

३—आज्योद्वासनप्रकारः कः ? के च पाकयज्ञाः ? "अक्षतधानाः" अस्य पदस्य कोऽर्थः ? ५

४—कुमार्या उत्तरीयपरिधानीयधारणस्य मन्त्रौ विलिख्य ब्राह्मणस्य ब्रह्मचारिणो मेखलादण्डयोर्लक्षणं ब्रूत । १०

अथवा

मधुपर्कप्राशनमन्त्रं विलिख्य "भुक्त्वार्द्रपाणिरुदके निशायाᳫँ सन्धिवेलयोरन्तः शवे ग्रामेऽन्तर्दिवाकीर्त्यें" सूत्रमिदं सप्रसंगं व्याख्यायताम् ।

५—लाङ्गलयोजनोपाकर्म कर्मणोरन्यतरस्य स्वरूपं हरिहरानुसारं लिखत । १०

अथवा

प्रथमकाण्डस्याद्यकण्डिकायां ये विषयाः सन्ति ते संक्षिप्य लेख्याः ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF
वैदिकव्याकरण

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

(क) परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

(ख) समानाङ्काः समे प्रश्नाः केचित् पञ्चैव समाधेयाः ।

१—नभस्रत् । या खर्वेण पिबति तस्मै खर्वः । पावयाङ्क्रियात् । सुतेभिः सुप्रयसा मादयैते । सभेयो युवा । आश्विनीरुपदधाति । उभयतो तदः प्रति गृह्णाति । आमागन्तां पितरा मातरा च ।

एषु यथेच्छं पञ्च रूपाणि ससूत्रनिर्देशं साध्यानि ।

२—सग्धिश्च मे । दिवं सुपर्णो गत्वाय । उत्तानाया हृदयं यद् विकस्तम् । भुव इति । गां मे देहि भोः । सूर्यो नो दिवस्पातु । पृतनासहम् । त्रिभिष्ट्वं देव सवितः ।

उपरि लिखितेषु षट्सु सूत्रनिर्देशपूर्वकं विशेषकार्याणि लेख्यानि ।

३—गुपेश्छन्दसि । लेटोऽडाटौ । मत्वर्थे मासतन्वोः । अनुदात्ते च कुधपरे । तस्य तात् । प्लुता वैव इदुतौ । सनोतेरनः ।

एषु यथेच्छं चत्वारि सूत्राणि सोदाहरणं व्याख्येयानि ।

४—देवीं वाचम् । आगच्छ भो माणवक । योऽग्निहोत्रं जुहोति । वेत्रवती । उच्चैः । अग्निः । अष्टाभिर्दशभिः । चेत्तन्ती सुमतीनाम् ।

एषु पञ्चानां स्वरविधायकसूत्राणि लेख्यानि ।

५—कृष्णसारङ्गः । आढ्यपूर्वः । श्रेणिकृता । तन्तिपालः । शुक्लकरणः विष्णुश्रुतः । पचति गोत्रं । आगच्छ देवग्रामं प्रविश । इन्द्रवाजेसु नोऽव । पचन्ति पूति ।

एषु षट्सु स्वरविधायकसूत्राणि प्रदर्शनीयानि ।

६—अधोलिखितेषु त्रयाणां सूत्राणां व्याख्या सोदाहरणं विधेया । वर्षा वर्षोऽष्वने ते । थाथ क्ताज वित्रकाणाम् । हि च । एहि मन्ये प्रहासे लृट् । गतिर्गतौ ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३ -

४—

५—

६—

७—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा० प्र० रत्न० मनोरमा

श (४)

वर्षः२०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] केऽपि यथारुचि पञ्चैव प्रश्नाः समाधेयाः ।

१—"हलन्त्यमि"त्यत्र हल्पदमेत्रावर्त्त्यैकत्र हस्य लिति विग्रहेण हसमीपो लकार इदिति, उपदेशेऽन्त्यं हलदिति च वाक्यार्थद्वयमिति कैयटमते सामीप्यस्य षष्ठ्यर्थत्वाभावं रत्नकारक्रोडीकृतोदाहरणमुखेन सप्रसङ्गं साधयन्तु । १०

२—पूर्वत्रासिद्धमित्यस्य स्वतन्त्रविधित्वे प्रसक्तदोषान् परिगणय्य, प्रदर्श्य च सिद्धान्तपक्षं, नाऽऽज्झलावित्यस्यानावश्यकतां युक्त्या प्रतिपादयन्तु । १०

३ - इकोयणचीत्यादौ दीर्घकारादीनां ग्रहणायमनोरमा शब्दरत्नयोः प्रदर्शित-मुपायं पृथङ्निरूप्य तयोर्युक्ताऽयुक्तत्वे विवेचयन्तु । १०

४—एत्येधत्यूठ्सु"–इति सूत्रेऽनुवर्तमानस्यैचीत्यंशस्य कस्य विशेषणत्वमिति विचारे प्राप्तप्राचीन माधवमतोपमर्द्दन पुरस्सरं सिद्धान्तपक्षं व्यवस्थापयन्तु । १०

५—"ङः सिधुट्" इत्यत्र धुटः प्रश्नान्तत्वात् "शिलुक्" इत्यनेनापि धुट एव विधानं युक्तमिति शङ्कां निराकुर्वन्तु । १०

६—इदुदुपधस्य चाऽप्रत्ययस्येति सूत्रे व्याख्यादर्शोक्तरीत्या अप्रत्यय इत्यस्य विसर्गेण सह सामानाधिकरण्येनान्वये कविभिः कृतमित्यादौ समापतिता-मापत्तिं वारयन्तु । १०

७—विभाषा भवद्भगवद् मघवतामिति वार्तिकस्यावश्यकतां मण्डयन्तु खण्ड-यन्तु वा । १०

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा० प्र० ख० कौमुदी

श (५)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्कः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—मनुष्वदग्ने, पुत्र ईधे अथर्वणः, आध्वं नो देवाः, अग्नन्नुषासः, उपचाय्यपृडम्, चक्राणा वृष्णिम्, प्रण आयूंषि तारिषत्, ततुरिः, एषु चतुर्णाम् प्रयोगाणां सूत्रनिर्देशपूर्वकं साधुत्वं प्रदर्श्य, "इन्धिभवतिभ्यां च" इति सूत्रप्रत्याख्यानप्रकारः स्फुटीक्रियताम् । १०

२—विभ्वी, अग्रियः, पञ्चथम्, दोहीयसी धेनुः, यस्तित्याज, सगर्भ्यः, प्रथमं दध्र आपः, ववीं वृत्रम्, एतेषां मध्ये पञ्चसु वैदिककार्यविशेषाः निर्दिश्यन्ताम् । १०

३—हरिवो मेदिनं त्वा, महाँ इन्द्रः, अभीषुणः, एतेषां सिद्धिं प्रतिपाद्य, अग्ना३याशा, इत्यादौ "इकोयणचि" इत्यनेन यणादेशसिद्धौ "तयोर्य्वावचि संहितायाम्" इति सूत्रस्य प्रयोजनमस्ति नवेति निर्णीयताम् । १०

४—गोपायतं नः, सुब्रह्मण्यो३म्, दधाना इन्द्रे, चश्वा, उपत्वाग्नेदिवेदिवे, लुलविथ, गोलवणम्; एतेषां पञ्चसु सप्रमाणं स्वरविशेषाः प्रतिपाद्यन्ताम् । १०

५—प्राच्यसप्तसमः, उष्ट्रक्रोशी, प्रभेदः, पचति गोत्रम्, काष्ठाध्यापकः, एषु ससूत्रं स्वरविशेषाः प्रदर्श्यन्ताम् । १०

अथवा

"गतिकारकोपपदात् कृत्" इति सूत्रे कृद्ग्रहणस्य कर्त्तव्याकर्त्तव्यत्वविषये ग्रन्थकारसिद्धान्तं प्रतिपाद्य, अग्निमीले पुरोहितमित्यादौ स्वरसञ्चारप्रकारो विशदं निरूप्यताम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री प्रथम वर्ष
महा भाष्य

श (६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।
[ख] समानांकेषु प्रश्नेषु केऽपि पञ्च समाधेयाः परमन्तिमो न हेयः ।

१—"अथ गौरित्यत्र कः शब्दः" इति प्रश्ने पक्षान्तरनिराकरणपूर्वकं भाष्योक्तं शब्दस्वरूपं स्पष्टमभिदधतु ।

२—"किम्पुनः शब्दस्य ज्ञाने धर्मः, आहोस्वित्प्रयोगे" इति भाष्योक्तं पक्षद्वयं सम्यगुत्थाप्य सिद्धान्तपक्षं स्वच्छमुपस्थापयन्तु ।

३—"अनुबन्धसंकरस्तु" "एकाजनेकाज्ग्रहणेषु चानुपपत्तिः" "द्रव्यवच्चोपचाराः" इति वार्त्तिकत्रयस्याशयं सप्रसङ्गाभिधानं वदन्तु ।

४—लृकारोपदेशस्य, हकारद्वयोपदेशस्य वा प्रयोजनं भाष्यसरण्या लिखन्तु ।

५—वर्णैकदेशानां वर्णग्रहणेन ग्रहणं भवति न वेति संक्षेपतो विविच्य सिद्धान्तपक्षं भाष्योक्तदिशा निर्दिशन्तु ।

६—"सतो वृद्ध्यादिषु संज्ञाभावात्तदाश्रय इतरेतराश्रयत्वादप्रसिद्धिः" इत्यादिनोक्तमन्योन्याश्रयदोषं स्पष्टमुद्भाव्य निराकृत्य च, वृद्धिगुणसंज्ञयोः प्रत्येकं वचनमिति शङ्कायाः समाधानं कुर्वन्तु ।

७—"इकोगुणवृद्धि" इति सूत्रे तच्छेषतदपवादपक्षौ सम्यक् प्रदर्श्य सिद्धान्तपक्षमत्रत्यं यथाभाष्यं वर्णयन्तु ।

८—'गतिरष्टविधोष्मणः' इत्यत्रोक्ताष्टप्रकारान् प्रदर्श्य, अत्रोष्मपदेन सकारस्य, विसर्गस्य, शषसहानां वा ग्रहणमिति सप्रमाणं वदन्तु ।

अथवा

नवपदशय्याः पाठकदोषांश्च प्रदर्श्य, रङ्गदुःस्पष्टपदाभ्यां किं विवक्षितमिति सयुक्तिकं कथयन्तु ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३—

४—

रेपु के

५—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

आ·पु·सा·वि·

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—यथेच्छं पद्यत्रयस्यैव विशदा व्याख्या विधेया । १५

(क) रम्या इति प्राप्तवतीः पताका रागं विविक्ता इति वर्धयन्तीः ।
यस्यामसेवन्त नमद्वलीकाः समं वधूभिर्वलभीर्युवानः ॥

(ख) अयमतिजरठाः प्रकामगुर्वीरलघुविलम्बिपयोधरोपरुद्धाः ।
सततमसुमतामगम्यरूपाः परिणतदिक्करिकास्तटीर्बिभर्ति ॥

(ग) आवर्तिनः शुभफलप्रदशुक्तियुक्ताः
संपन्नदेवमणयो भृतरन्ध्रभागाः ।
अश्वाः प्यधुर्वसुमतीमतिरोचमाना-
स्तूर्णं पयोधय इवोर्मिभिरापतन्तः ॥

(घ) मधुरया मधुबोधितमाधवीमधुसमृद्धिसमेधितमेधया ।
मधुकराङ्गनया मुहुरुन्मदध्वनिभृता निभृताक्षरमुज्जगे ॥

(ङ) अभीष्टमासाद्य चिराय काले समुद्धृताशं कमनी चकाशे ।
योषिन्मनोजन्मसुखोदयेषु समुद्धृताशङ्कमनीचकाशे ॥

२—'माघे सन्ति त्रयो गुणाः'—सूक्तिरेषा सयुक्तिकं समर्थनीया । ५

३—तदेतत् काकतालीयमवितर्कितसम्भवम् ।
दृष्टं चेद् वदनं तस्याः किं पद्मेन किमिन्दुना ।
अयं कलङ्किनश्चन्द्रान्मुखचन्द्रोऽतिरिच्यते ।
नायं सुधांशुः किं तर्हि सुधांशुः प्रेयसीमुखम् ।
लिम्पतीव तमोऽङ्गानि वर्षतीवाञ्जनं नभः ।
एतेषु पद्यांशेष्वलङ्काराणां सङ्गमनं कार्यम् । १०

४—रूपकातिशयोक्ति-व्यतिरेक-विनोक्ति-प्रस्तुतांकुर-व्याघात-समुच्चय-विकस्वरेषु केषाञ्चित्पञ्चानामेवालङ्काराणां लक्ष्यलक्षणानि लेखनीयानि । १०

५—प्रमाणालङ्काराः प्रदर्शनीयाः । १०

अथवा

संक्षेपेण संकरालङ्कारा विवेचनीयाः ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय:

१—

(

(

(ख

२—प्र

(क

(ख

(ग

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

साहित्य प्रथम वर्ष, ...

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—निम्नलिखितेषु पद्यद्वयमेव गीर्वाणवाचा मनोहारिण्या ससन्दर्भभावादि प्रदर्शन पुरस्सरं व्याख्यायताम् । १३

(क) पादस्याविर्भवन्तीमवनतिमवनेरक्षतः स्वैरपातैः
संकोचेनैव दोष्णां मुहुरभिनयतः सर्वलोकातिगानाम् ।
दृष्टिं लक्ष्येषु नोग्रज्वलनकणमुचं बध्नतो दाहभीते-
रित्याधारानुरोधात्त्रिपुरविजयिनः पातु वो दुःखनृत्यम् ॥

(ख) पृथिव्यां किं दग्धाः प्रथितकुलजाभूमिपतयः
पतिं पापे मौर्यं यदसि कुलहीनं वृतवती ।
प्रकृत्या वाकाशप्रभवकुसुमप्रान्तचपला
पुरन्ध्रीणां प्रज्ञा पुरुषगुणविज्ञानविमुखी ॥

(ग) उपलशकलमेतद्भेदकं गोमयानां
वटुभिरुपहृतानां बर्हिषां स्तूपमेतत् ।
शरणमपि समिद्भिः शुष्यमाणाभिराभि
र्विनमितपटलान्तं दृश्यते जीर्णकुडयम् ॥

२—अधोनिर्दिष्टेषु द्वयमेव साधु व्याख्यायताम् । १२

(क) सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते घनान्धकारेष्विव दीपदर्शनम् ।
सुखात्तु यो याति नरो दरिद्रतां धृतः शरीरेण मृतः स जीवति ॥

(ख) उदयति हि शशाङ्कः कामिनी गण्ड-
पाण्डुर्ग्रहगणपरिवारो राजमार्ग प्रदीपः ।
तिमिरनिकरमध्ये रश्मयो यस्य गौराः
स्रुतजल इव पङ्के क्षीर धाराः पतन्ति ॥

(ग) मेघो जलार्द्रमहिषोदरभृङ्गनीलो विद्युत्प्रभारचितपीतपटोत्तरीयः ।
आभाति संहतबलाकगृहीतशङ्खः खंकेशवोऽपर इवाक्रमितुं प्रवृत्तः ॥

अपर पृष्ठम् द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

३—"काव्यस्यात्माध्वनि"रितिध्वनिकारोक्तं पर्यालोच्य विश्वनाथमतेन काव्यस्वरूपं निर्वर्ण्यताम् ।

अथवा

लक्षणास्वरूपनिर्वचनपुरस्सरं गौणीलक्षणा स्पष्टीक्रियताम् ।

४—रसलक्षणं विविच्यताम् ।

अथवा

अनुमानेन व्यञ्जनायाश्चारितार्थ्यं निरसनीयम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—निम्नाङ्कितेषु गद्यभागेषु कावपि द्वौ भागौ स्वेच्छया स्फुटतरं व्याख्यायेताम् :— २५

(क) हरजटाचन्द्रेणेव कोटिसारेण, मैनाकेनेव अविदितपक्षपातेन, मन्दाकिनीप्रवाहेणेव प्रकटितकनकपद्मराशिना, स्मृतिशास्त्रेणेव सभावसथकूपप्रपारामसुरसदनसेतुयन्त्रप्रवर्त्तकेन, मन्दरेणेव उद्धृतसमग्रसागररत्नसारेण, संगृहीतगारुडेनाऽपि भुजङ्गभीरुणा, खलोपजीविनाऽपि प्रणयिजनोपजीव्यमानविभवेन ।

(ख) सरभससञ्चलनजन्मा मधुरसारणास्फालितवीणारवकोलाहलबहलः, रसनारवाहूतगृहसारसरसितसम्भिन्नः, स्खलितचरणतलताडितमणिसोपानजातगम्भीरध्वनिप्रहृष्टानामवरोधशिखण्डिन केकारवैरनुगम्यमानः, नवजलधररवभय चकितकलहंसकुलकोलाहलकोमलः ।

(ग) महापुरुषमिव मीनमकरकूर्मचक्रप्रकटलक्षणं, षण्मुखचरितमिव श्रूयमाणक्रौञ्चवनिताप्रलापं, भारतमिव पाण्डुधार्त्तराष्ट्रकुलपक्षकृतक्षोभं, अमृतमथनसमयमिव तीरावस्थितशितिकण्ठपीयमानविषम्, कृष्णबालचरितमिव तटकदम्बशाखाधिरूढहरिकृतजलप्रपातक्रीडम्, मदनध्वजमिव मकराधिष्ठितम् ।

२—"यादृग् गद्यविधौ बाणः पद्यबन्धे न तादृशः ।"—इति कस्यचिदुक्तिः समीक्ष्यताम् । ५

३—(१) अधो मनयाम् ।

(२) वर्गेषु युजः पूर्वः ।

(३) भ्यसो हिन्तो सुन्तो ।

(४) द्विवचनस्य बहुवचनम् ।

—एतेषु सूत्रत्रयं व्याख्यायताम्, किन्तु द्वितीयसूत्रन्न हातव्यम् । १०

४—अधोनिर्दिष्टेषु केचित् त्रयः प्रयोगाः साध्यन्ताम् । १०

मोरो, सेज्जा, तरुणई, मासम् इणमो, सणेहो ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समयः—

[क

१—नि

का

२—वि

चू

ता

३—सम

प्रस

संयं

नि

४—श

५—सा

सत्त

त्यस

६—प्रति

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा. प्र. ख. प्रा. न्याय

श (१३)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—निर्विकल्पकज्ञानस्यातीन्द्रियत्वं प्रसाध्य विशिष्टबुद्धौ विशेषणज्ञानस्य कारणत्वम् । ९

२—विषयता च विषयाकारप्रतीतिसाक्षिकः स्वरूपसम्बन्धविशेषः ।। इति चूडामणिः । अत्र स्वरूपसम्बन्धविशेष इत्यस्य स्फुटमर्थमभिधाय ज्ञाततायां मानमुच्यताम् । ९

३—समवायाभावयोरसत्त्वे विशेषणताया अतिरिक्तप्रत्यासत्तित्वं शङ्कोत्तराभ्यां प्रसाध्यताम् । ६

अथवा

संयोगस्य प्रत्यासत्तित्वमुपपाद्य द्रव्यचाक्षुषे सहकारिकारणं सहकारित्वनिर्वचनमुखेन निरुच्यताम् ।

४—शब्दस्य पृथङ्मानत्वं संक्षेपेण प्रसाध्यताम् । ८

५—साध्यवदन्यावृत्तित्वस्य स्वाधिकरणावृत्तिसाध्यवदन्योन्याभावकत्वार्थकत्वे सत्तावान् जातेरित्यादौ वृत्त्यप्रसिद्धिनिबन्धनाव्याप्तिविरहेण "अथवे" त्यस्यावतरणं कथं सङ्गतमिति दिनकरोक्तदिशा प्रतिपाद्यताम् । ९

६—प्रतियोगिव्यधिकरणत्वं सहेतुकं विविच्यताम् । ६

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा. प्र. ख. प्रा. न्याय

श (१४)

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्का: ५०

[क] परीक्षार्थिभि: प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] सर्वे प्रश्ना: समानमानार्हा:, केचन पञ्चैव समाधेयाः ।

१—उपस्कारसम्मतं द्रव्यगुणकर्मणां साधर्म्यं निरूपणीयम् ।

२—परमतनिरसनपुरस्सरं सामान्यस्य लक्षणं प्रदर्शनीयम् ।

३—काले लिङ्गं प्रदर्श्य तस्य नानात्वं निराकरणीयम् ।

४—"एतेन विभागो व्याख्यात:" उपस्कारमुपजीव्य सूत्रमिदं सविस्तरं व्याख्येयम् ।

५—अन्योन्याभावस्य प्रत्यक्षत्वे युक्तय: प्रदर्शनीया: ।

६– पराभिमतं पदपदार्थयो: शब्दबोधौपयिकं सम्बन्धं प्रत्याख्याय तत्र स्वसिद्धान्त: स्थापनीयः ।

७—सुखदु:खयोर्ज्ञानविशेषरूपत्वम् न वेति निपुणं निरूपणीयम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा. पू. प्रा. न्याय

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समय:—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्का:—५०

(क) परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—प्रमाणप्रमेयसंशयप्रयोजनेत्याद्यारभ्य निग्रहस्थानानामित्येतदन्तस्य समस्त-सौत्रपदस्य व्यासवाक्ये प्रयुज्यमानेषु प्रमाणादिपदेषु प्रत्येकं पदमेक-वचनान्तं वेति तेषां तेषां मतानुसारेण निरूप्य तेषु कः खलु पक्षो वृत्ति-कृते रोचत इत्येतद्विविच्यताम् । १०

अथवा

निग्रहस्थानेषु हेत्वाभासस्य परिगणितत्वात् पदार्थपरिगणनायां कथं पुन-स्तस्य स्वातन्त्र्येणोल्लेखः ? प्रश्नोऽयं परमतनिरसनपूर्वकं समाधीयताम् ।

२—'समानानेकधर्माध्यवसायादन्यतरधर्माध्यवसायाद्वा न संशयः' सूत्रमिदं व्याख्याय 'कुतः पाठक्रममनादृत्य संशय एव प्रथमं परीक्षित आचार्येण ? इति निपुणं निरूप्यताम् । १०

३—'तदभावः सात्मकप्रदाहेऽपि नित्यत्वात्' सूत्रमिदं कं सिद्धान्तमधिक्षिपतीति विमृश्य व्याख्येयम् । १०

अथवा

'ईश्वरः कारणं पुरुषकर्माफल्यदर्शनात्' इत्येत्सूत्रं पूर्वपक्षज्ञापकं सिद्धान्त-प्रतिपादकं वा ? पूर्वपक्षज्ञापकं चेत् कोऽसौ पूर्वपक्षः ? स च कया रीत्या कं न्यायसिद्धान्तं विरुणद्धि ? इत्येतत्प्रश्नजातं समाधेयम् ।

४—शरीरव्यापकत्वात् त्वगाख्यमेकमेवेन्द्रियं स्थानोपाधिभेदाद्रूपरसादिकमपि गृह्णातीति मतं निरस्य अत्र सिद्धान्तः प्रदर्शनीयः । १०

५—अनुत्पत्तिसमाया जातेर्लक्षणं सोदाहरणं निरूप्य तस्या असदुत्तरत्वं निरूपणीयम् । १०

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री प्रथम वर्ष वेदान्त

श (१६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः--घण्टात्रयम् [[पूर्णाङ्काः--५०

आद्येषु षट्सु चतुर्थमपरित्यजता चत्वारः अन्त्येषु नवममपरित्यजता प्रश्नद्वयं समाधीयताम् ।

१--ज्ञानगतस्य प्रत्यक्षत्वस्य पर्यवसितं प्रयोजकं समुपस्थाप्य वृत्तिविषयक वृत्तिः स्वीकर्तव्या न वेति विचारयत । ९

२--परमत निराकरणपूर्वकं स्वमतेनानुमिति हेतव उपन्यसनीयाः एवमुपमान-स्वरूपमुपवर्ण्य तस्य प्रमाणान्तरत्वं व्यवस्थापनीयम् । ९

३--आकांक्षायाः किं लक्षणम्? बलाबलाधिकरणस्य च किं स्वरूपम्? तस्य आकाङ्क्षानिरूपणावसरे च क उपयोग इति सर्वं स्फुट-मुपस्थाप्यताम् । ९

४--वेदस्य पौरुषेयत्वमपौरुषेयत्वं वाऽभिमतमिति परिभाषादिशा विचार्यताम् । ९

५—प्रामाण्यस्य उत्पत्तौ ज्ञप्तौ च स्वतस्त्वं कीदृशमभिमतं कथञ्च तत्साधितम् । ९

६--ननु ब्रह्मज्ञानान्मूलाज्ञाननिवृत्तौ तत्कार्यप्रारब्धकर्मणोऽपि निवृत्तेः कथं ज्ञानिनो देहधारणमिति शङ्का समाधेया । ९

न्यायमध्यमोत्तीर्णानां कृते

७—वेदप्रामाण्यमित्थं वं समाख्याबलतस्तु यत् ।
वेदानित्यत्वमे वाहुस्तन्निराक्रियतेऽधुना ॥
अधिकरणमिदं समुपस्थाप्यताम् । ७

८--लिङ्गं वाक्यस्य बाधकमित्ययं सिद्धान्तः पूर्वपक्षोत्तरपक्षप्रदर्शनपूर्वकं व्यवस्थाप्यताम् । ७

९—क्रत्वर्थपुरुषार्थ विवेकः कस्मिन्नध्याये कृतः, तस्यावश्यकताऽस्ति नवेति च समाधीयताम् । ८

१०—'निषेधमात्रं लशुनाशनादौ' इत्यादिना प्रतिपादितः कलञ्जन्याय उपस्थाप्यताम् । ७

अपर पृष्ठे द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अन्येषां कृते

७—शाब्दीभावनाऽर्थीभावनयोः स्वरूपं तयोरंशत्रयञ्च समुपस्थाप्य यजेत स्वर्गकाम इत्यत्रान्वयबोधप्रकार उपस्थाप्यताम् । ७

८—श्रुतिलिङ्गयोः कस्य प्राबल्यमिति सयुक्ति सोदाहरणञ्च स्फुटीकुरुत । ७

९—उद्भिदा यजेत पशुकाम इत्यत्रोद्भिच्छब्दस्य कर्मनामधेयत्वं गुणसमर्पकत्वं वेति विचार्यताम् । ८

१०–पर्युदासस्वरूपं सोदाहरणं विलिख्यताम् । ७

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री प्रथम वर्ष वेदान्त

श (१७)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय:—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्का:—५०

[क] परीक्षार्थिभि: प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयै: शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] एषु यथेच्छं पञ्चैव समाधेया: । सर्वे प्रश्ना समानाङ्का: ।

१—विद्यां चाविद्यां च यस्तद्वेदोभयं सह । अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते ॥ सप्रसङ्गमयं मन्त्रो व्याख्येय: ।

२—आत्मशरीरबुद्धिमनइन्द्रियविषयाणां रथ्यादिपरिकल्पनां स्पष्टीकृत्य परमपद-प्राप्तिप्रकार: प्रदर्शनीयः ।

३—तस्यैष आदेशो यदेतद्विद्युतो व्यद्युतदा ३ इतीन्न्यमीमिषदा ३ इत्यधिदैवतम् ॥ अस्याशय: स्फुटीक्रियताम् ।

४—शैव्येन सत्यकामेनोङ्काराभिध्यानं कथं श्रुतं सर्वं विशदयत ।

५—ओंकारस्य प्रथमद्वितीयपादयोर्वर्णनं सविस्तरं लिखत ।

६—कर्मणोऽसारत्वं दु:खमूलत्वं च प्रदर्श्य तन्निन्दापूर्वकं श्रोत्रियब्रह्मनिष्ठ गुरुवभि-गमनं कथं मुण्डकोपनिषदि प्रतिपादितं तद्विवृणुत ।

७—त्रिशङ्कोर्वेदानुवचनं व्याकरणीयम् ।

८—ईश्वरस्य शरीरप्रवेशविचारं तत्प्रवेशप्रकारश्च प्रतिपादयत ।

९—धर्मस्य स्कन्धत्रयं प्रदर्श्य ओंकारस्य सर्वरूपत्वं विवेचनीयम् ।

१०—जात एव न जायते कोन्वेनं जनयेत् पुन: । विज्ञानमानन्दं ब्रह्म रातिर्दातु: परायणं, तिष्ठमानस्य तद्विद इति । व्याख्येयोऽयं मन्त्र: सप्रसङ्गम् ।

११—उपनिषच्छब्दार्थप्रदर्शनपूर्वकं निर्धारितोपनिषदां शान्तिपाठप्रकारान् प्रदर्शयत ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री प्रथम वर्ष वेदान्त

श (१८)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम्।

[ख] पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः समानाङ्केषु सप्तसु।

न्यायमध्यमोत्तीर्णानां कृते

१—तद्वचनादाम्नायस्य प्रामाण्यमिति सूत्रमुपस्काररीत्या व्याख्याय दुःखात्यन्ताभाव एव मुक्तिरिति मतं निराक्रियताम्।

२—'सामान्यं विशेष इति बुद्ध्यपेक्षम्' सूत्रमिदं सम्यग्व्याख्याय वैशेषिकाणां हेत्वाभासा नामग्राहं गण्यन्ताम्।

३—'साध्याप्रसिद्धिर्वैषम्यं व्यर्थतोपनयस्य च। अन्वयेनैव सिद्धिश्च व्यतिरेकिणि दूषणम्' इति कारिकार्थ उपपाद्य निरस्यताम्।

४—सामान्यप्रत्यक्षाद्विशेषाप्रत्यक्षाद्विशेषस्मृतेश्च संशय इति सूत्रार्थं विशदय्य संशयसामान्यलक्षणं परिष्क्रियताम्।

५—प्राणापाननिमेषोन्मेषजीवनमनोगतीन्द्रियान्तरविकाराः सुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नाश्च यथाऽऽत्मनो लिङ्गानि तथा प्रतिपाद्यताम्।

६—संयोगाभावे विभागव्यवहारादेवोपपत्तौ विभागात्मकातिरिक्तवस्तुस्वीकारे तस्य च गुणत्वे युक्तिः प्रदर्श्यताम्।

७—'अस्येदं कार्यंकारणं संयोगिविरोधिसमवायि चेति लैङ्गिकम्' सूत्रमिदं सोदाहरणं व्याख्याय कृतसमवाया अकृतसमवाया वा चेष्टायाः कुत्र प्रमाणेऽन्तर्भाव इति विचार्यताम्।

अन्येषां कृते

१—पूर्वपक्षव्याप्तेर्निष्कृष्टं लक्षणं तत्परित्यागबीजञ्चोपदर्श्य व्याप्तिसिद्धान्तलक्षणं कुत्रचिल्लक्ष्ये सङ्गमनीयम्।

२—हेत्वाभाससामान्यलक्षणं व्याख्याय बाधविरोधासिद्धिज्ञानेषु कस्यानुमितिविरोधित्वं कस्य वा तत्करणप्रतिबन्धकत्वमिति स्पष्टं प्रतिपादनीयम्।

३—शक्तेः स्वरूपं निरूप्याख्यातस्य कृतौ शक्तत्वे चैत्रोगच्छतीत्यादौ चैत्रादिपदोत्तरं तृतीयापत्तिर्निवारणीया।

अपर पृष्ठे द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

४--लक्षणायामन्वयानुपपत्तिस्तात्पर्यानुपपत्तिर्वाबीजमिति विविच्य मनसोऽणुत्वे युक्तिः प्रदर्शनीया ।

५--इन्द्रियग्राह्यगुणा अमूर्तगुणाः कर्मजगुणा अव्याप्यवृत्तिगुणाश्च नामग्राहं परिगणनीयाः ।

६--अर्थापत्तेः प्रमाणान्तरत्वं निरस्य 'व्यतिरेकव्याप्तिबुद्धया चरितार्था हि सा यतः' इत्यस्य स्थाने 'अन्वयव्याप्तिबुद्ध्यैव चरितार्था हि सा यतः' इति वक्तुं शक्यते न वेत्यपि विवेचनीयम् ।

७—सुरां न पिवेदित्यत्र विध्यर्थो निरूपणीयः ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री पु. वर्ष दर्शनम्

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

मुक्तावल्याम्

१—शक्तिसादृश्यादीनामतिरिक्तपदार्थत्वम् , तमसो दशमद्रव्यत्वञ्च निराकुरुत । १०

अथवा

मानुषादिशरीराणां पार्थिवत्वं संसाध्य, शरीरस्य कर्तृत्वं निराकुरुत ।

२—प्रकृतिः कर्त्री पुरुषस्तु पुष्करपलाशवन्निर्लेपः—इत्यादि सांख्यमतं खण्डयत । १०

अथवा

सामान्यलक्षणा ज्ञानलक्षणा च प्रत्यासत्तिः का, कश्च तयोर्भेद इति विज्ञापयत ।

३—पक्षलक्षणं ग्रन्थदिशा निरूपयत, शक्तिग्राहकान् वा लिखत । १०

सोपस्कारवैशेषिकदर्शने

१—सामान्यतोदृष्टाच्चाविशेषः, कारणज्ञानात्—इत्यनयोरेकस्याभिप्रायमुपस्कार-दिशा प्रदर्शयत । १०

अथवा

व्याप्तिस्वरूपमुपस्काररीत्या समर्थयत ।

२—अविद्या—इति सूत्रेण किं ज्ञाप्यते—उपस्काररीत्या निबोधयत । १०

अथवा

बुद्धिपूर्वा वाक्यकृतिर्वेदे—इत्यस्याशयमुपस्काररीत्या प्रकाशयत ।

३—सामयिकः शब्दार्थप्रत्ययः, तयोर्निष्पत्तिः प्रत्यक्षलैङ्गिकाभ्याम्—इत्यनयो रेकस्य व्याख्यानमुपस्कारदिशा कुरुत । १०

प्रशस्तपादे

१—प्रशस्तपादरीत्या वायुं तेजो वा निरूपयत । १०

२—प्रशस्तपादभाष्योक्तमसिद्धहेत्वाभासम्, मोक्षं वा वर्णयत । १०

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri Funding: MIDF

शा. पू. व. दर्शनम्

श (२३)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभि: प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयै: श० दैर्लेखनीयम् ।

१—'दु:खत्रयाभिघाताज्जिज्ञासातदप०' इतिकारिकां कौमुदीमाश्रित्य व्याख्याय किं प्रकृतित्वम् ? किं विकृतित्त्वम् ? किं च प्रकृतिविकृतित्त्वमित्यपि-निरूप्यताम् । १५

अथवा

"प्रतिविषयाध्यवसायोदृष्टम्" इतिकारिकांशंव्याख्याय, चक्षुरादि-प्रमाणाद् घटपदादिप्रमेयानामुत्पत्यदर्शनात् "प्रमेयसिद्धिः प्रमाणाद्धि" इति कथं सङ्गच्छते तदपि प्रदर्श्यताम् ।

२—उपमानस्यार्थापत्तेश्च प्रमाणान्तरत्वं निरस्य "कारणाभावाच्च सत्कार्यम्" इति कारिकांशं सोदाहरणं व्याख्यायताम् । १५

अथवा

(केवलं दर्शनविषयकमध्यमोत्तीर्णच्छात्राणां कृते)

(१) "अथ त्रिविधदु:खात्यन्तनिवृत्तिरत्यन्तपुरुषार्थ: ।" सूत्रमिदम् अत्यन्तपदद्वयस्य प्रयोजनप्रदर्शनपूर्वकं भाष्यानुसारं व्याख्याय दु:खानां द्विक्षणावस्थायित्वात्तेषां निवर्तनस्य न साधनापेक्षा इति शास्त्रा-रम्भस्य वैयर्थ्यं परिह्रियताम् । १५

अथवा

"तस्मिंश्चिद्दर्पणेस्फारे समस्ता वस्तुदृष्टय: । इमास्ता: प्रतिबिम्बन्ति सरसीव तटद्रुमा: ।" भाष्ये स्मृतमिदं पद्यं व्याख्याय, "दु:खनिवृत्ति-स्तु कण्टकादि निवृत्तिवत् तादर्थ्येन स्वत:पुरुषार्थ:" इति भाष्य-वाक्यस्य तात्पर्यार्थो निदर्श्यताम् ।

(२) द्वयोरेकतरस्य वाप्यसन्निकृष्टार्थपरिच्छित्ति:प्रमा तत्साधकतमं यत्तत् त्रिविधं प्रमाणम्" सूत्रमिदं भाष्यमाश्रित्य व्याख्यायताम् । १५

३—यदविद्याविलासेन भूतभौतिकसृष्टय: । तं नौमि परमात्मानं सच्चिदानन्द-विग्रहम् ।।" पद्यमिदं सम्यग् व्याख्यायताम् । १०

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

४—चैतन्यस्य विविधत्वं वृत्तिपदार्थश्च प्रदर्श्य, "उपाध्योरेकदेशस्थत्वेसत्ये-ककालीनत्वस्यैवोपधेयाभेद प्रयोजकत्वाद्" इति वाक्यं सोदाहरणं समर्थ्यताम् । १०

अथवा

लक्षणायाःभेदाः सोदाहरणं निरूप्यन्ताम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श्रा. पु. व. दर्शनम्

श (२४)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः— घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] सर्वे प्रश्नाः समानाङ्काः । एषु यथेच्छं केचित् पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः ।

१—बौद्धदर्शनरीत्या बाह्यपदार्थखण्डनं बाह्यार्थानुमेयवादं वा सविस्तरं प्रदर्शयत ।

२—'नन्वविद्ययेत्यत्र किमाश्रीयते' इत्यादिग्रन्थमतमवलम्ब्याऽविद्या वर्णनीया ।

३—शुक्तिका रजतवदवभासत इति दृष्टान्तो नेष्ट' इति ग्रन्थमवलम्ब्याविकलं पूर्वपक्षः प्रदर्शनीयः ।

४—मायाशब्दार्थप्रतिपादनपुरःसरं भेदप्रतिपादनं पूर्णप्रज्ञदर्शनरीत्या विधेयम् ।

५—परमेश्वरस्याप्रवर्तकत्त्वं कथम् ? प्रकृतिपुरुषसंबन्धश्च कीदृशः ? सर्वं विवेचनीयम् ।

६—यस्यानवयवः स्फोटो व्यज्यते वर्णबुद्धिभिः
सोऽपि पर्यनुयोगेन नैकेनाऽपि विमुच्यते ॥
पूर्वापरग्रन्थप्रदर्शनपूर्वकं व्याख्येयोऽयं श्लोकः ।

७—ईश्वरसिद्धि जगन्निर्माणप्रयोजनं चाक्षपाददर्शनानुसारेण विशदीकुरुत ।

८—अथातः पशुपतेः पाशुपतयोगविधिं व्याख्यास्याम इत्यस्यार्थः स्फुटीक्रियताम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पूर्वमीमांसा

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

सूचना—अधस्तनेषु केऽपि पञ्चैव प्रश्नाः समाधेयाः । न्यायमाला-विस्तरः—निवीतान्तः ।

१—माधवशैलीपरिशीलनपूर्वकं धर्मस्य लक्षणं सविशदं विविच्य वेदाऽपौरुषेयत्वं सोपपत्तिकं व्यवस्थापनीयम् । १०

२—मन्त्रस्य ब्राह्मणस्य च कीदृशे लक्षणे माधवाचार्येण प्रतिपादिते ? इति सम्यग् विविच्य बलाबलाधिकरणस्वरूपं सप्रयोजनमुपपादनीयम् । १०

३—'साधूनेव प्रयुञ्जति, नत्वपभ्रंशान्' इत्यत्र किं नियामकमिति सविस्तरं निरूप्य तदर्थं व्याकरणस्य गमकत्वं संगमयितव्यम् । १०

४—'उद्भिदा यजेत पशुकामः' इत्यस्य गुणविधित्वं नामधेयत्वं वेति माधवप्रदर्शितसरण्या व्यवस्थाप्य 'त्रिवृद्बहिष्पवमानम्, पञ्चदशान्याज्यानि, सप्तदशानि पृष्ठानि' इत्युद्धृतवाक्यनयार्थविवरणं विधेयम् । १०

५—अपूर्वस्वीकारे सोपपत्तिकं प्रमाणमुपपाद्य, गुरुणा कीदृशमपूर्वं स्वीकृतमिति माधवशैलीं परिशील्यैव विवेचनीयम् । १०

६—"देवोपसदनं बर्हिर्दामिगीर्मुख्यगौणयोः । तल्लिङ्गमर्थयोर्मन्त्रं नियुंक्ते मुख्य एव वा ।" इत्यस्य श्लोकस्य सप्रकरणं तात्पर्यमाविष्कृत्य मातुलकन्या विवाहस्य वैधत्वमवैधत्वं वेति सम्यग् निरूपणीयम् । १०

७—निम्नप्रतिपादितशब्दानां सविवरणमर्थाः समुल्लेखनीयाः—स्वधितिः, निवीतम्, चमसम्, उपांशु, प्रयाजः, दर्व्विः, अहीनः, जाघनी, ईषा । १०

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पूर्वमीमांसा

श (२६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः— घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः —५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।
[ख] सर्वे प्रश्नाः समानाङ्काः (क) वर्गे त्रयः, (ख) वर्गे च द्वाविति पञ्च प्रश्नाःसमाधेया

(क) कात्यायनश्रौतसूत्रे

१—फलयुक्तानामारम्भे यथाकामी फलार्थित्वात् । विगुणे फलनिर्वृतिरङ्ग-प्रधानभेदात् । चोदिताभावेऽनारम्भस्तत्सिद्धित्वात्तस्य । शब्देऽविप्रतिपत्तिः । विकल्पे प्रवृत्तं कर्मान्तरत्वात् । अर्थद्रव्ययोर्विरोधेऽर्थसामान्यं तत्परत्वात् । अह्नांवाऽशक्यत्वात् ।

एषु कानिचित्पञ्चसूत्राणि कर्कभाष्यानुसारेण व्याख्येयानि ।

२—सूत्रद्वयं कर्कभाष्यदिशा विचार्यताम्—
(क) पूर्वां पौर्णमासीमुत्तरां वोपवसेत् ।
(ख) अपराह्णे व्रतोपायनमश्नीतः सर्पिषाऽसुहितौ ।
(ग) उभौ वा विशेषात् ।

३—उपसर्जन्यः, शम्या, दृषद्, अग्निहोत्रहवणी, पत्नीसंनहनम्, स्तम्बयजुः, साकमेधः, निरूढपशुबन्धः, अध्वर्युः, शमिता ।

एषु पञ्चानां याज्ञिकप्रसिद्धा अर्था लेख्याः ।

४—त्रयाणामुत्तरमपेक्षितम्—
(क) आधानाख्यं कर्म किमर्थं क्रियते ?
(ख) दर्शपूर्णमासौ कियत्कालावधि अनुष्ठेयौ ?
(ग) पुनराधाने किं निमित्तम् ?
(घ) दर्विहोमाः किं प्रकृतिकाः ?

(ख) शतपथ ब्राह्मणे

५—'पुरुषं ह वै देवा अग्रे पशुमालेभिरे । तस्यालब्धस्य मेधोऽपचक्राम' ।

अनेन सम्बद्धा कथा पूरणीया ।

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

६—अधस्तनसन्दर्भौ स्फुटं व्याख्येयौ—

शिरोहवा एतद्यज्ञस्य यत्पुरोडाशः। स यान्येवेमानिशीर्ण्णाः कपालानि एतान्येवास्यकपालानि। (ख) सयदस्य पृथिव्या अनामृतं देवयजनं तच्चन्द्रमसिन्यधत्त। तदेतच्चन्द्रमसि कृष्णम्।

७—वाङ्मनसयोः स्वस्वोत्कर्षविषये कीदृग् विवादो ब्राह्मणे वर्णितः? किञ्च तस्य प्रयोजनम्? स्फुटं वर्ण्यताम्।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्ष्मीमांसा

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—सोमेन यजेतेत्यत्रमत्वर्थलक्षणां सप्रपञ्चं प्रतिपादयत । १०

२—विधिरत्यन्तमप्राप्तौ नियमः पाक्षिके सति ।
तत्र चान्यत्र च प्राप्तौ परिसंख्येति गीयते ।।
कारिकामिमां विशदं व्याख्यात १०

अथवा

पुंसां नेष्टाभ्युपायत्वात् क्रियास्वन्यः प्रवर्तकः ।
प्रवृत्तिहेतुं धर्म्मञ्च प्रवदन्ति प्रवर्तनाम् ।।
इति कारिकां ससन्दर्भं विवृणुत ।

३—अध्ययनविधिसिद्धज्ञानाभावे रथकारस्य यद्वा निषादस्य कथं यागाधिकारः प्राप्तः इति स्फुटं निर्दिशत । ५

भानमेयोदये प्रश्नाः

४—भाट्टमतेन प्रमालक्षणं निर्दिश्य, अर्थापत्तेः प्रमाणान्तरत्वं प्रतिपादयत । १०

५—अनुमानमथवा शब्दप्रमाणमन्यमतनिरसनपूर्वकं भाट्टमतेन स्थापयत । १०

यद्वा

अन्विताभिधानवादे गौरवं प्रदर्श्य भाट्टसिद्धान्तं निर्दिशत ।

६—तर्कस्य तथोपाधेःस्वरूपं प्रदर्शयत । ५

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा.पु.१. ज्यौतिषम्

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः——घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः——५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१——त्रिकोणयोर्बाहुषु निष्पत्तिमानं यदि समानं स्यात्तदा ते त्रिकोणे (त्रिभुजे) मिथः समानकोणके भवेतामिति क्षेत्रदर्शनपुरस्सरमुपपाद्यताम् । ८

अथवा

अ क एका निर्दिष्टा रेखाऽस्ति तस्यास्तथैकं खण्डं विधेयं येन खण्डेन विभक्ता समग्राऽपि अ क रेखा निःशेषा स्यादिति सयुक्तिकं विलिखत ।

२——त्रिभुजे समकोणात्कर्णोपरि यदि लम्बः क्रियते तथा लम्बवर्गः आवाधयोर्घातेन समानः स्यादिति कथमुपपन्नं भवति इति विलिखत । ७

३——कयोरपि समानान्तररेखयोर्मध्ये चेत्पृथक् पृथक् विन्दुं परिकल्प्य तद्विन्दुद्वयगतारेखा कार्या, तदा तिस्रो रेखाः सदा, एकधरातले भवन्तीति सर्वं सक्षेत्रमुपपादयत । ८

अथवा

वहिःस्थाद्भूतलस्यास्ति विन्दोर्लम्बोऽत्र भूतले ।
कर्त्तव्यो बुद्धिमन् ? बुद्ध्वा तद्युक्ति वद सत्वरम् ।।

४— वृत्तयोः फलसम्वन्धो भवतीह सदा समः ।
तद्व्यासवर्गजातेन सम्वन्धेन विदां स्फुटम् ।।
इति सम्यगुपपादयत । ७

५——व्यासाग्रबिन्दूपरि लम्बरूपक्षेत्रस्य संस्पर्श इहास्ति गोले इति सम्यगुपपादयत । ६

अथवा

गोलीये त्रिभुजे भुजयुगमयोगस्तृतीयवाहोरधिको निरूक्त इति सयुक्तिकं विलिखत ।

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

६—गोल-त्रिकोणे त्रयाणां कोणानां योगः षट्समकोणतो न्यूनस्तथा सम-कोणद्वयाधिक एव भवतीति युक्तिपूर्वकं विलिखत । ६

७—पूर्वापरनाडीक्षितिजोन्मण्डलवृत्तानां परिभाषाः सम्यक् लेखनीयाः । ८

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा·पु·व·ज्यौतिषम्

श (२६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—इष्टोनयुग्राशिवधः कृतिः स्यादित्यादिपद्यस्य स्फुटावासना विलिख्यताम् । एवं मुहुर्वर्गघनप्रसिद्धावाद्यङ्कतो वा विधिरेष कार्यः इत्यत्र एष विधिराद्यङ्कतो वा कार्य इति कथमुपपद्यते । ८

२—व्येकपदघ्नचयोमुखयुक् स्यादित्यादिपद्यस्य वासना प्रतिपाद्यताम् । ८

अथवा

इष्टेन निघ्नाद् द्विगुणाच्च कर्णादित्यादिपद्यस्य वासना विलिख्यताम् ।

३—ज्या-व्यास-योगान्तरघातमूलमित्यादिपद्यस्य सुस्पष्टा वासना प्रकाशनीया । ९

४—धनर्णता व्यत्ययमीप्सितायाश्छेदे करण्या असकृद्विधायेत्यादिपद्यस्य वासना लेख्या । ८

अथवा

एको हरश्चेद्गुणकौ विभिन्नौ तदा गुणैक्यं परिकल्प्येति पद्यस्य का वासना ।

५—दोः कोट्यन्तर वर्गेण द्विघ्नोघातः समन्वितः वर्गयोग-समः स्यादिति कथमुपपद्यते । ८

६—भावितस्य वासना साधु प्रदर्शनीया । ९

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा.पू.व. ज्यौतिषम्

श (३०)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] केप्यत्र समानाङ्क भाजः षडेव प्रश्नाः समावेयाः ।

१—३ स्पअ + कोस्प अ = ५कोछे अ अत्र 'अ' मानं साध्यताम् । $8\frac{1}{3}$

२—दोःकोटि जीवा विवरस्य वर्गो दलीकृतस्तस्य पदेन तुल्या स्यात् कोटि वाह्वो विवरार्ध जीवे त्युक्तिः साधु समाधेया $8\frac{1}{3}$

३—छे अ = $\dfrac{१}{\sqrt{१ - \text{ज्या}^{२}\text{अ}}}$ इति कथमुपपद्यते $8\frac{1}{3}$

४—पञ्चदशभागानां जीवा साध्या । $8\frac{1}{3}$

५—कस्यापि वंशस्य वेधेन लब्धा उन्नतांशाः ३०° तथा १०० हस्तप्रमाणं क्षितिज धरातले गत्वा लब्धा उन्नतांशाः ४५° तदा वंशोच्च्यं किम् । $8\frac{1}{3}$

६—वृत्तान्तःस्थ चतुर्बाहु क्षेत्रे श्रवणयोर्हतिः भुजप्रति भुजा हत्योः समासेन समा कथम् । $8\frac{1}{3}$

७—भुजवर्ग युतिर्भूमि वर्गोना भुजघात हृत् दलिता त्रिभुजस्यास्नकोटिज्या भुजसंयुती इत्युक्तिः समावेया । $8\frac{1}{3}$

८—यस्यायत क्षेत्रस्य कोटिः ५० (अ) हस्ताः । तस्य कोट्येक प्रान्ते स्थित्वा संमुख कोटि प्रान्तयोरन्तर्गत कोणे विद्धे लब्धा अंशाः ३०° (आ) तथा च तस्य भुजप्रमाणं कियत् । $8\frac{1}{3}$

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३—

४—

५—

६—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—आदिरन्त्येन सहेता–इतिसूत्रस्यार्थं, स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा–हलोऽनन्तराः संयोगः-इत्यनयोरेकस्य सूत्रस्योदाहरणञ्च विलिख्य, अ-इ-ट-त-प-व-वर्णेषु त्रयाणां स्थाननामानि, क-च-ट-र-श-वर्णेषु त्रयाणामाभ्यन्तर-प्रयत्नाः, ख-ज-त-प-स-वर्णेषु चतुर्णां वाह्यप्रयत्नाश्च लेखनीयानि । २ + ५ = ७

२—मध्वरिः, हरये, गङ्गोदकम्, देवैश्वर्यम्, प्रेजते, शिवेहि, हरेऽव, अमी ईशाः, रामश्चिनोति, वागीशः, त्वङ्करोषि, विष्णुस्त्राता, हरी रम्यः । एषु षण्णां विशिष्टसूत्राणि कार्याणि च लेखनीयानि । १२

३—हरिं भजति, क्रोशं गिरिः, रामेण बाणेन हतो वाली, विप्राय गां ददाति, ग्रामादायति, पृथग् रामेण, चौरस्योज्ञासनम्, कटे आस्ते ।—एषु षण्णां विभक्तिविशेषाः ससूत्रा विलिख्यन्ताम् । १२

४—अपदिशम्, कृष्णश्रितः, नखभिन्नः, यूपदारु, सुखापेतः, राजपुरुषः, महावैयाकरणः । –एषु षण्णां समासनामानि तद्विधायकसूत्राणि च निर्दिश्यन्ताम् । १२

५—प्राप्तोदको ग्रामः, उपदशाः, संज्ञापरिभाषम्, मातरपितरौ, हंसौ ।—एषु द्वयोः विग्रहौ प्रदर्श्य, विष्णुपुरम्, अन्धतमसम्, आत्मने पदम्, विदुपितरा ।—एषु द्वयोः कार्यविशेषः प्रदर्श्यताम् । २

६—धारेरुत्तमर्णः । अन्तर्द्धौ येनादर्शनमिच्छति । कर्तृकर्मणोः कृति । उपसर्जनं पूर्वम् । अर्द्धं नपुंसकम् । राजाहःसखिभ्यष्टच् ।—एषु चतुर्णां सूत्राणामुदाहरणानि लेखनीयानि । ४

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

उ. मि. फ. ज्यौ. शा स्त्री १(ख)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—सिंहे गुरौ सिंहलवे "इत्यादि पद्यं सुस्पष्टं व्याख्याय सिंहे कियन्मितांशे, सिंहलवे चन्द्रोभवतीति नवांशविचारेण ज्ञापनीयम् ? ६

२—प्रसूतिस्नानमुहूर्त्तावबोधकं पद्यं विलिख्य सुस्पष्टं व्याख्येयम् ? ५

अथवा

व्रतवन्धमुहूर्त्तो व्याख्येयः ?

३—विद्यानिरतः शुभराशिलये "इत्यादि पद्यं व्याख्याय पुनर्वसु नक्षत्रस्य कस्मिंश्चरणे स्वलवस्थश्चन्द्रो भवतीति च लेखनीयम् ? ६

४—विप्राधीशौ भार्गवेज्या "वित्यादि पद्यं सप्रयोजनं सुस्पष्टं व्याख्येयम् ? ६

५—मीनराशिस्वरूपावबोधकं पद्यं विलिख्य सप्रयोजनं सुस्पष्टं व्याख्यायताम् ? ६

६—यस्य जन्मकाले राश्यादिकः सायनस्पष्ट सूर्य्यः=१०।११।२१।५ सूर्य्योदयादिष्ट घट्यादिः=२५।१५ एतन्मितः तस्य नेपाले प्रथमलग्नमानं राश्यादिकं कियदिति विगणय्य लेखनीयम् ? ८

७—यत्रराश्यादिकं सहममानं=५।१५।१२।२ एतन्मितं तत्स्वामिनोराश्यादिकं स्पष्टमानञ्च=११।२५।१५।१८ एतन्मितं तत्र तस्य सहमस्य फलपाक दिवसाद्यं संसाध्य लेखनीयम् ? ७

७—पूर्णबलयुक्तस्य वर्षेश्वरस्य सूर्यस्यफलं विलिख्यताम् ? ६

अथवा

स्वजन्मलग्नात् प्रतिवर्षमेकैकराशिभोगानित्यादि पद्यं सुस्पष्टं व्याख्याय यस्य राश्यादिकं जन्मलग्नं ५।१८।५१।१५ एतस्मितम जन्मकालाद्गताब्दमानञ्च ३६ षट्त्रिंशन्मितं तस्यराश्यादिकं मुन्थहामानं कियदिति विगणय्य लेखनीयम् ?

—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३—

४—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री १ वर्ष
'ख' नेपाली

श (३८)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभि: प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शव्दैर्लेखनीयम् ।

१—कुनै २ प्रश्नको समुचित उत्तर दिनुहोस । २०

(क) "आदर्श राघव" ले पूर्वी-साहित्यको प्रतिनिधित्व गरेकोछ, यस उक्तिमा विवेचना गर्नुहोस् ।

अथवा

"आदर्श राघव" को छैटौं सर्गको समीक्षा दिनुहोस् ।

(ख) "परिचय" द्वारा श्रीसिद्धिचरण श्रेष्ठज्यूको कविरूप परिचित गराइ दिनुहोस् ।

(ग) "नैवेद्य" मानव हृदय पवित्र तुल्याउने मानसिक सुभोजन हो, भन्ने कुरा प्रमाणित गर्नुहोस् ।

अथवा

"नैवेद्य" मा मुछिएको राष्ट्रीयता मा चर्चागर्नुहोस् ।

२—"सहनशीला-सुशीला" ले आदर्श तथा यथार्थ मा कुन पक्षअपनाएकोछ? निर्णय गर्नुहोस् । ६

अथवा

सुशीलाको चरित्रमा आलोचनगर्नुहोस् ।

३—कुनै दुइको सप्रसङ्ग राम्रो व्याख्या गर्नुहोस्ः— १०

(क) अर्को को ? तिमी को ? वसेर छिनक्यै सोच्ने विचार्ने गरे
देख्ने छौ सव आफुमै र सवमा आफू पसेको अरे ॥

(ख) आकांङ्क्षाले रूशिइ रहेको यो चीसो जीवन मेरो
शुष्क प्राण औ उरको आगो पाइ सहारा साफ सुक्यो ॥

(ग) मल हो अविचार-कारिता, वल नैसर्गिक हो विवेकिता ॥

४—कुनै २ प्रश्नको सावारण उत्तर दिनुहोस् । ४

(१) कुन कुन रसमा के के स्थायिभाव हुन्छन् ?

(२) लक्षरण र व्यञ्जना मा के फरक छ ?

(३) रूपक अतिशयोक्ति मा कति अन्तर छ ?

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

५—निम्नाङ्कित सन्दर्भ को भावपूरण हुनेगरी संक्षिप्त गर्नुहोस् । १०

केवल वाहिरी चमक दमक र वनावटी सभ्यता देखाउनुलाई सुजनता भन्दैनन् । किन्तु सुजनताको तात्पर्य योहो कि जसको चरित्र उज्ज्वलछ, संसारका कुनै दवावट वा प्रलोभनले जनको चरित्रलाई सुमार्ग बाट डगाउन सक्तैन, उही सुजन कहलाउँछ, उसैको चरित्रलाई सुजनता भन्दछन् । त्यस्ता पुरुषहरू वहुत विद्यावान् र धनवान् नभए पनि उनीहरू संग वड़े-वड़े विद्वान् र धनाढ्य हरूलाई आफूतिर आर्कषित गर्नसक्ते शक्ति अवश्य रहन्छ ।

अथवा

निम्नाङ्कित पद्य को भाव स्पष्टहुने गरी व्याख्यागर्नुहोस् ।

जस्तो मानी धनीका नगिच हर घडी टप्प जोरेर हात छाती खोलेर गर्छौं हृदय वुझि सदा नम्रता साथ वात ।

दुःखीका साथ उस्तै विनवसित सदा मर्म संझेर वोल गर्नै पर्दैन फेरी व्रत जपतपले स्वर्गको मोल तोल ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री प्रथम वर्ष राजनीतिशास्त्र

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय:—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

कुनै पाँच प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस ।

१—राजनीतिक शास्त्र कला हो अथवा विज्ञान पुष्टी गर्नुहोस ?

२—राज्य उत्पत्तीको सामाजिक सम्झौता सिद्धान्तको चर्चा गर्नुहोस र यस्मा रूसोको के स्थान छ, देखाउनुहोस ?

३—हिन्दु राज्यको विशेष गुणहरू दर्शाउनुहोस ?

४—संयुक्त राष्ट्रसंघ को मुख्य लक्षहरूको बयान गर्नुहोस । के संयुक्त राष्ट्रसंघ ती लक्षहरू प्राप्त गर्नमा सफल भएको छ ?

५—"प्रजातन्त्र अयोग्य र मुर्खको राज्य हो" चर्चा गर्नुहोस ?

६—समाजवादको प्रतिपादन के के को आधारमा गरिएको छ ?

७—महात्मा गान्धीको राजनैतिक विचारधारालाई संक्षेपमा लेख्नुहोस, के गान्धीवाद व्यावहारिक छ ?

८—राष्ट्रीयता भनेको के हो ? यस्को गुण अवगुण लेख्नुहोस ?

९—कौटिल्य ले कस्तो राज्यलाई आदर्श राज्य हानेका छन् । संक्षेपमा बयान गर्नुहोस ?

—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा. प्र. १. अर्थशास्त्र

श (४०)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

सबै प्रश्नहरूका अंक समान छन् (कुनै पाँच प्रश्नहरूको उत्तर दिनु होस्)

१—के अर्थशास्त्र धनको शास्त्र हो ? छल फल गर्नु होस् ।

२—के अर्थ शास्त्रको नियमहरू काल्पनिक हुन् ? छलफल गर्नुहोस् ।

३—उपभोक्ताको वचत बारेमा आलोचनात्मक वर्णन गर्नुहोस् ।

४—के जनसंख्यामा वृद्धि सदा आपद जनक छ ?

५—संयुक्त पूँजी कम्पनी भनेको के हो ? यसको फाइदा र वेफाइदा हरूको बारेमा लेख्नु होस् ।

६—के वेकारी समस्याको पूँजीवादमा समाधान हुन सकदैन ? के यसको समाधानको निमित्त समाजवादी प्रणालीको जरूरत छ ?

७—के योजना-वद्ध-अर्थ-व्यवस्था विना अर्ध-विकसित देशको आर्थिक विकाश संभव छैन ? छलफल गर्नुरोस् ।

८—नेपालको दोश्रो पंञ्चवर्षीय योजनाको उद्देश्य र प्राथमिकताको बारेमा आफ्नो मन्तव्य दिनुहोस् ।

९—नेपालको कृषि व्यवस्थामा भएका समस्याहरू के केहुन् । कसरी यी समस्याहरूको समाधान् हुन सकदछ ?

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Tin

1.

2.

3.

4.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्ष २०२३ (१९६७)

Time—3 hours] *[Full Marks—50*

1. "Science has owed its wonderful progress very largely to the habit of doubting all theories." Discuss. 12

Or

Discuss in detail O' casey's characterization of Juno or Nora.

Or

Which, in your opinion, is the best of the modern short stories prescribed for you ? Compare it with one of the others

2. Do you accept Aldous Huxley's view on the Planned Society ? Substantiate your view. 12

Or

Comment on the title of Pearl Buck's novel *The Good Earth.*

Or

Can a scientific society be stable ? What does Bertrand Russell say on this question ?

3. Explain and illustrate the meaning of any *eight* of the following words and phrases :— 12

Anthropology, Darwinism, Hellenistic world, oligarchy, totalitarian government, homogeneity, epitome, scapegoat, counteract, consensus, carnival, nocturnal.

4. Answer the questions asked on TWO of the following passages :— 14

(a) Love and awareness—these are the primary, essential virtues. But nationalism and communism are partial and exclusive idolatories that inculcate hatred, pride, hardness, and impose that intolerant

P. T. O.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

dogmatism that cramps intelligence and narrows the field of interest and sympathetic awareness.

(i) What is meant by 'the primary, essential virtues ?' Mention some of these primary virtues.

ii) Why are nationalism and communism called 'partial and exclusive idolatories ?'

(b) I have no doubt that history will play a greater part than ever before in the humanistic or non-scientific aspects of culture. History is not the rival of classics or of modern literature, or of the political science. It is rather the house in which they all dwell.

(i) Describe the ways in which history is likely to play an important part in the humanistic aspects of culture.

(ii) What is meant by the remark that history is the house in which classics, modern literature, and the political sciences dwell ?

(c) The effects of science are of various very different kinds. There are direct intellectual effects : the dispelling of many traditional beliefs, and the adoption of other suggested by the success of scientific method. Then there are effects on technique in industry and war.

(i) Write a paragraph on the intellectual effects of science.

(ii) Describe a few effects of science on technique in industry and war.

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २ उ० द्वि० पत्र

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—सप्रसङ्गं यथेच्छं केषाञ्चन त्रयाणां श्लोकानां व्याख्या कार्याः— १५

(क) जगत्यपर्याप्तसहस्रभानुना न यन्नियन्तुं समभावि भानुना ।
प्रसह्य तेजोभिरसंख्यतां गतैरदस्त्वयानुन्नमनुत्तमं तमः ॥

(ख) स वाल आसीद् वपुषा चतुर्भुजो मुखेन पूर्णेन्दुनिभस्त्रिलोचनः ।
युवा कराक्रान्तमहीभृदुच्चकैरसंशयं सम्प्रति तेजसा रविः ॥

(ग) निवर्त्य सोऽनुव्रजतः कृतानतीनतीन्द्रियज्ञाननिधिर्नभः सदः ।
समासदत्सादित-दैत्यसम्पदः पदं महेन्द्रालयचारु चक्रिणः ॥

(घ) तदेनमुल्लङ्घितशासनं विधेर्विधेहि कीनाश-निकेतनातिथिम् ।
शुभेतराचारविपक्त्रिमापदो विपादनीया हि सतामसाधवः ॥

२—अधस्तनपद्ययो रेकस्य तात्पर्यार्थः स्फुटं प्रदर्श्यताम् :— ५

(क) स्थायिनोऽर्थे प्रवर्तन्ते भावाः संचारिणो यथा ।
रसस्यैकस्य भूयांसस्तथा नेतुर्महीभृतः ॥

(ख) अनुत्सूत्रपदन्यासा सद्वृत्तिः सन्निबन्धना ।
शब्दविद्येव नो भाति राजनीतिरपस्पशा ॥

३—शिशुपालवधे वर्णित उद्धव-परामर्शो, माघशैलीवैशिष्ट्यं वा स्वसंस्कृत, गिरा वर्ण्यताम् । ५

४—अधस्तनगद्यसन्दर्भयो रेकः स्वसंस्कृतगिरा व्याख्येयः— १५

(क) प्रथमं तावदिदमेवमहदाश्चर्यं यदयमसङ्कीर्ण-वर्णप्रविभागमभिव्यक्त-मात्रानुस्वार-स्वर-संस्कारयोगां-विशेषयुक्तामतिपरिस्फुटाक्षरां गिर-मुदीरयति । तत्रपुनरपरमभिमतविषये तिरश्चोऽपि मनुजस्येव संस्कारवती बुद्धिपूर्वाप्रवृत्तिः । तथाहि अनेन समुत्क्षिप्तदक्षिण-चरणेनोच्चार्य जयशब्दमियमार्यामामुद्दिश्य परिस्फुटाक्षरं गीता ।

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

(ख) देवः किंवानास्वादितम् । आमत्त-कोकिल-लोचनच्छविर्नीलपाटलः कषायमधुरः प्रकाममापीतोजम्बूफलरसः, हरि-नखर-भिन्न-मत्त-मातङ्ग-कुम्भ-मुक्त-रक्तार्द्र-मुक्ताफल-त्विषि खण्डितानि दाडिम-बीजानि, नलिनीदलहरिन्ति द्राक्षाफलस्वादूनि च दलितानि स्वेच्छया प्राचीनामलकीफलानि । किंवा प्रलपितेन वहुना, सर्वमेव देवीभिः स्वयं करतलोपनीयमानममृतायते ।

५—"बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्" इत्यस्य समीचीनता विविच्यताम् । १०

अथवा

कादम्बरीदर्शितमार्गेण विन्ध्याटवी वर्ण्यताम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

श (४४)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय: -- घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोलिखितेषु पद्येषु प्रसङ्गनिर्देशपूर्वकं स्वसंस्कृतभाषया कयोश्चिद्-द्वयोर्व्याख्या विधीयताम् । १५

(क) अथेदं रक्षोभिः कनकहरिणच्छद्मविधिना
तथावृत्तं पापैर्व्यथयति यथा क्षालितमपि ।
जनस्थाने शून्ये विकलकरणैरार्यचरितै-
रपि ग्रावा रोदित्यपि दलति वज्रस्य हृदयम् ॥

(ख) गुञ्जत्कुञ्जकुटीरकौशिकघटा घुत्कारवत्कीचक-
स्तम्बाडम्बरमूकमौकुलिकुलः क्रौञ्चाभिधोऽयं गिरिः ।
एतस्मिन्प्रचलाकिनां प्रचलतामुद्वेजिताः कूजितै-
रुद्वेल्लन्ति पुराणरोहिणतरुस्कन्धेषु कुम्भीनसाः ॥

(ग) व्यतिषजति पदार्थानान्तरः कोऽपि हेतु-
र्न खलु वहिरुपाधीन् प्रीतयः संश्रयन्ते ।
विकसति हि पतङ्गस्योदये पुण्डरीकं-
द्रवति च हिमरश्मावुद्गते चन्द्रकान्तः ॥

२—"उत्तरे रामचरिते भवभूतिर्विशिष्यते" इति सूक्तिः समर्थ्यताम् । ५

३—उत्तररामचरितस्य कथावस्तु संक्षेपेण स्वसरलसंस्कृतगिरा विलिख्यताम् । १०

४—नाटकम्, लाटिका, व्यायोगः सट्टकम्, एषु केषाञ्चित् त्रयाणां लक्षणानि प्रदर्श्यन्ताम । ६

५—खण्डकाव्यस्याथवा चम्पूकाव्यस्य लक्षणं सोदाहरणं विलिख्यताम् । ४

६—दोषस्य सामान्यलक्षणं विलिख्य निम्नलिखितेषु केषुचित् चतुर्षु दोषान् निर्दिशत । १०

(क) भाति पद्मः सरोवरे । (ख) योगेन दलिताशयः । (ग) भूतयेऽस्तु भवानीशः ।

(घ) सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ।
वृणुते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः ॥

(ङ) सदाशिवं नौमि पिनाकपाणिम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सम

१—

२—

३—

४—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री-१ अ०कृ० ३ पत्र

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः— घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोलिखितानि वाक्यानि संशोध्य लेखनीयानि— ६

(क) बालकौ पुष्पाणि चिनुतः ।

(ख) कस्यापि सार्धं कलहो मा कुरु ।

(ग) भृत्यानां वेतनं ददन्ति ।

(घ) अस्मिन् वृक्षे द्वे फलेऽतितरां संशोभेते ।

अथवा

आयुः कर्मञ्च वित्तं च विद्या निधन एव च ।
पञ्चैता अपि सृज्यन्ति गर्भस्थस्यैव देहिनोः ॥

२—अधोलिखितेषु पदेषु स्वेच्छया केषामपि चतुर्णां पदानां प्रकृतिप्रत्ययाः प्रदर्शनीयाः— ४

शास्त्रीयः, सामाजिकः, बुद्धिमान्, अगच्छत्, कर्त्तव्यम्, दर्शकः गच्छन्, श्रुतवान्, आगत्य, प्रष्टुम् ।

३—निम्नलिखितेषु समस्तपदेषु पञ्चानां विग्रहं प्रदर्श्य तेषामेव समासनामानि लेखनीयानि :— ५

यथाशक्ति, सप्तशती, घनश्यामः, जितेन्द्रियः, दिग्विजयारम्भसमयः, भोजनजलप्राप्त्यसम्भवः क्षुत्पिपासानिद्रारहितः ।

४—निम्नलिखितेषु पद्येषु कस्याप्येकस्य भावार्थो लेखनीय :— ५

(क) सकृत्कन्दुकपातेन पतत्यार्यः पतन्नपि ।
तथा पतति मूर्खस्तु मृत्पिण्डपतनं यथा ॥

(ख) शरदि न वर्षति गर्जति वर्षति वर्षासु निःस्वनो मेघः ।
नीचो वदति न कुरुते न वदति सुजनः करोत्येव ॥

(ग) सन्तोषस्त्रिषु कर्त्तव्यः स्वदारे भोजने धने ।
दाने तपसि स्वाध्याये त्रिषु नैव कदाचन ॥

अपर पृष्ठे द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

५—अधोलिखितेषु विषयेषु कमप्येकं विषयमवलम्ब्य संस्कृतगिरा पृष्ठत्रया-दन्यूनपृष्ठेषु निबन्धो लेख्यः— ३०

(क) जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी ।
(ख) उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः ।
(ग) अहो दुरन्ता बलवद्विरोधिता ।
(घ) यतो धर्मस्ततो जयः ।
(ङ) संस्कृतं राष्ट्रभाषा ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोलिखित गद्यभागमा कुनै एकको नेपालीमा अनुवाद गर— १०

(क) परस्परमत्सरेण तुमुलसंगरकरमुभयसैन्यमतिक्रम्य समुल्लसद्भुजाटोपेन बाणवर्षं तदङ्गे विमुञ्चन्नरातीन्प्राहरम् । ततोऽतिरयतुरङ्गमं मद्रथं तन्निकटं नीत्वा शीघ्रलङ्घनोपेततदीयरथोऽहमरातेः शिरः कर्तनमकार्षम् । तस्मिन्पतिते तदवशिष्टसैनिकेषु पलायितेषु नानाविधहयगजादिवस्तुजातमादाय परमानन्दसंनतो मन्त्री ममानेकविधां संभावनामकार्षीत् मानपालप्रेक्षितात्तदनुचरादेनमखिलमुदन्तजातमाकर्ण्य संतुष्टमनाः राजाभ्युद्गतो मदीयपराक्रमे विस्मयमानः समहोत्सवममात्यबान्धवानुमत्या शुभदिने निजतनयां मह्यमदात् । ततो यौवराज्याभिषिक्तोऽहमनुदिनमाराधितमहीपालचित्तो वामलोचनयानयासह नानाविधं सौख्यमनुभवन् भवद्विरहवेदनाशल्यसुलभवैकल्यहृदयः सिद्धादेशेन सुहृज्जनावलोकनफलं प्रदेशं महाकालनिवासिनः परमेश्वरस्याराधनाय पत्नीसमेतः अद्य समागतोऽस्मि ।

(ख) मुने, लावण्यजितपुष्पशायके मिथिलानायके कीर्तिव्यापृतसुधर्मणि निजसुहृदो मगधराजस्य सीमन्तिनीसीमन्तमहोत्सवाय पुत्रदारसमन्विते पुष्पपुरमुपेत्य कंचनकालमधिवसति समाराधितगिरीशो मालवाधीशो मगधराजं योद्धुमभ्यगात् । तत्र प्रख्यातयोरेतयोरसंख्ये संख्ये वर्तमाने सुहृत्साहाय्यकं कुर्वाणो निजबले सति विदेहे विदेहेश्वरः प्रहारवर्मा जयवता रिपुणाभिगृह्यकारुण्येन पुण्येन विसृष्टो हतावशेषेण शून्येन सैन्येन सह स्वपुरगमनमकरोत् । ततो वनमार्गेण दुर्गेण गच्छन्नधिकबलेन शवरबलेन रभसादभिहन्यमानो मूलबलाभिरक्षितावरोधः स महानिरोधः पलायिष्ट । तदीयार्भकयोर्यमयोर्धात्री भावेन परिकल्पिताहं मद्दुहितापि तीव्रगतिं भूपतिमनुगन्तुमक्षमे अभूव । तत्र विवृतवदना कोऽपि रूपी कोप इव व्याघ्रः शीघ्रं मामाघ्रातुमागतवान् । भीताहमुदग्रग्राव्णि स्खलन्ती पर्यपतम् ।

अपर पृष्ठे द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

२—अधोलिखित गद्यभागलाई छोटकरीमा लेख :— ५

परापूर्वकालमा पहाडमा बस्ने मानिसहरू आजभोलिका मानिसहरू जस्तो समयानुसार समाज सुहाउँदो व्यवहार गर्न जान्ने र पढ्न लेख्नमा सिपालू थिएनन्। भोटो लगाउँथे, गाँजो भिर्थे, कछाड कस्थे। तला नभएका खर पराल स्याउलाले छाएका साना साना घरमा वास गर्दथे। जङ्गलका रूखहरू काटी खनजोत गरी मकै कोदो फापर गहन इत्यादि छरी उमार्थे। पानी मौका मौकामा पर्ने हुनाले रसिलो जमीन हुन्थ्यो र प्रशस्त अन्न फल्दथ्यो। अन्न कम भई खान नपाउने अवस्था पर्दै नथ्यो। एक घरका जहानले चार पाँच वीशसंम गाईवस्तु पालेका हुन्थे। दूध दही मोही घिऊको केही कम हुँदैन थ्यो। जंगलमा बस्ने वाघ भालूहरू संग हरवखत होशियार भएर रहन उनीहरूलाई पर्दथ्यो। जस्तो शहरमा वस्नेहरूलाई भुस्याहा कुक्कुरबाट पनि थर्कमान पार्दछ. उनीहरूलाई त्यति संम पनि डर हुँदै न थ्यो। पहाडमा आठ दश कोश फरक गरी ठाउँ ठाउँमा राज्य खडा गरेका थिए। ती राज्यहरूमा थोरै दूनियाँमा हुकुमत चलाई राजाहरू राजकाज गरी वसेका थिए।

३—रोज्री कुनै एक विषयमा निबन्ध लेख :— २०

(क) मनले ताक्यो मूड़ो, वञ्चरोले ताक्यो घूँडो। (ख) संस्कृत साहित्यको गौरव। (ग) राजाको काम कहिले जाला घाम।

४—निम्नलिखित चार विषयमध्ये तीनको मात्र उत्तर लेख :— १०

(क) श्रीरामचन्द्रमा आदर्शवादमात्र देखिन्छ वा अवसरवाद पनि? दुवै पक्षमा केही उदाहरण दिई समालोचना गर। (ख) लक्ष्मी निबन्ध-संग्रहमा विद्वत्व कवित्व दुवै दाँजिएर गएका छन्? यसमा उदाहरण सहित समालोचनागर (ग) विश्वकथा संग्रह यथार्थवादी हो भन्ने कुरामा केही उदाहरण देऊँ (घ) रावण हनूमानको परस्परको भना भन विशदरूपमा लेख।

५--निम्नलिखित संगति मिलाई व्याख्या गर :— ५

मेरो स्वदेश नै मेरो विश्व हो, मेरी विपना हो; मेरो सत्य हो, एउटै खँदिलो अस्तित्व हो।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्ष २०२३ (१९६७)

Time—3 hours] [*Full Marks—100*

Group A

Attempt *three* Questions of which question *four* must be one.

1. "Hardy saw men living, loving, labouring and perishing against a background of remote, indifferent, implacable forces, themselves unconscious and uncontrolled." Discuss this statement with special reference to *Tess of the d'Urbervilles.* 9

2. Discuss Hardy's characterization of Alec d'Urberville. 9

3. "If an offence come out of the truth, better it is that the offence come than the truth be concealed." Evaluate Hardy's *Tess* in the light of this remark. 9

4. Explain, with reference to the context, *any one* of the following passages :— 4

   (a) The atmosphere beneath is languorous, and is so tinged with azure that what artists call the middle distance partakes also of that hue, while the horizon beyond is of the deepest ultramarine.

   (b) But, might some say, where was Tess's guardian angel ? Where was the providence of her simple faith ? Perhaps, like that other god of whom the lronical Tishbite spoke he was talking, or he was pursuing, or he was in a journey, or he was sleeping and not to be awaked.

   (c) He paused, contemplating this definition ; then suddenly broke into horrible laughter—as unnatural and ghastely as a laugh in hell.

Group B

Attempt *any three* question of which question *nine* must be one.

P. T. O.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

5. "So two cheers for Democracy : one because it admits variety and two because it permits criticism." (E. M. Forster.) Discuss. 9

6. Describe Somerset Maugham's reaction to the immemorial greatness of Eastern places and people. 9

7. What, according to Shaw, are world classics ? Do you agree with the view of Shaw on the subject ? Give reasons. 9

8. Examine Bertrand Russel's view that the fundamental concept in social science is Power. 9

9. Explain, with reference to the context, *any three* of the following :— 10

(a) The living self has one purpose only : to come into its own fullness of being, as a tree comes into full blossom, or a bird into spring beauty, or a tiger into lustre.

(b) Instead of dwelling morbidly on the quite unedifying and not too interesting inference that in the beginning the earth was a wisp of blazing gas torn off from the sun, the votary of creative evolution goes back to the old and very pregnant lesson that in the beginning was the thought; and the thought was with God, and the thought *was* God, the thought being what the Greeks meant by "by word."

(c) We live in a gossamer universe ; pattern, plan and design one there in abundance, but solid substance is rare.

(d) The soldier of fortune, or pirate chief, is a type of more importance in history than is thought by 'scientific historians'.

(e) All history is the building of a dream-city, fantastic as that ancient one of the birds, changeful as the sunset clouds. And no wonder; for it is building on

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

the sand. There is only one foundation of rock, and that is being laid by science.

(f) This world with all its sweep of content and extent taxes utterance to indicate. Yet it is given us in so far to seize it, and as one coherent harmony. More; it is revealing to us the 'values', as Truth, Charity, Beauty.

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

(क) परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—(क) शं नो॑ भवन्तु वा॒जिनो॒ हवे॑षु दे॒वता॑ता मि॒तद्र॑वः स्व॒र्काः ।
जम्भय॒न्तोऽहिं॒ वृकं॒ ᳪ॒ रक्षा॑ ᳪ॒ सि॒ सने॑म्य॒स्मद्यु॑यव॒न्नमीवाः ॥

(ख) अ॒र्य॒मणं॒ बृह॒स्पति॒मिन्द्रं॒ दाना॑य चोदय ।
वाचं॒ विष्णु ᳪ॒ सर॑स्वती ᳪ॒ सवि॒तारं च वा॒जिन॒ ᳪ॒ स्वाहा ॥

(ग) अग्नि॑रसि॒ नार्य॑सि॒ त्वया॑ व॒यम॒ग्नि ᳪ॒ शकेम॒ खनि॑तुᳪ॒
स॒धस्थ॒ आ जाग॑तेन॒ छन्द॑साङ्गिर॒स्वत् ॥

इमाः काण्डिकाः महीधरभाष्यमनुसृत्य व्याख्यायन्ताम् । १५

अथवा

(च) सोम॑स्य त्वा द्युम्नेना॒भिषि॑ञ्चाम्य॒ग्नेर्भ्राजि॑सा॒ सूर्य॑स्य॒

वर्च॑सेन्द्र॑स्येन्द्रि॒येण॑ ।
क्ष॒त्राणां॑ क्ष॒त्रप॑तिरे॒ध्यति दि॒द्यून्पा॑हि ॥

(छ) परि॑ त्वाग्ने॒ पुरं॑ व॒यं विप्र॑ ᳪ॒ सहस्य धीमहि ।
धृ॒षद्व॑र्णं दि॒वेदि॑वे ह॒न्तारं॑ भङ्गु॒रावताम् ॥

(ज) उदु॑त्त॒मं व॑रुण॒ पाश॑म॒स्मदवा॑ध॒मं वि म॑ध्य॒मं श्र॑थाय ।
अथा॑ व॒यमा॑दित्य व्र॒ते तवाना॑गसो॒ अदि॑तये स्याम ॥

इमाः कण्डिकाः महीधरोक्तरीत्या व्याख्यायन्ताम् ।

२—(क) दक्षि॑णामारो॑ह त्रि॒ष्टुप्त्वा॑वतु बृ॒हत्साम॑ पञ्चद॒शः स्तोमो॑ ग्री॒ष्म
ऋ॒तुः क्ष॒त्रं द्रविणम् ॥

(ख) हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भः सम॑वर्त॒ताग्रे॑ भू॒तस्य॑ जा॒तः पति॒रेक॑ आसीत् ।
स दा॑धार पृथि॒वीं द्यामु॒तेमां॑ कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ विधेम ॥

अनयोर्मन्त्रयोः प्रसङ्गपूर्वकं महीधरभाष्यानुसारं व्याख्या विधीयताम् । १२

३—प्रतूर्तिः, मधुमयीः, रयीणाम्, पुरुत्रा, अविचाचलिः, बुघ्न्या एषु चतुर्णां पदानामर्थाः प्रदर्शनीयाः । ८

पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

४—जटायाः लक्षणं विलिख्य निम्नाङ्किता कारिका व्याख्यायताम् । ५

अन्तात्क्रमं पठेत् पूर्वमादिपर्यन्तमानयेत् ।
आदिक्रमं नयेदन्तं घनमाहुर्मनीषिणः ॥

५—एतावानस्य । प्रजापतिश्चरति । अनयोर्मन्त्रयोः कस्यचिदेकस्य सस्वरं पदपाठं विलिख्य सप्तास्यासन् इत्यस्य घनपाठः प्रदर्शनीयः । १०

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्र (२)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—निम्नलिखितेषु किमपि चतुष्टयं सूत्रानुसारं विवृणुत । १०

(क) यजतिजुहोत्योः को विशेषः । (ख) सत्रेषु केषामधिकारः ।
(ग) स्रुगादीनां किं लक्षणम् । (घ) इध्मशब्देन किमभिधीयते ।
(ङ) वेदबन्धनप्रकारः कः ।

२—पिष्टसंयवनम्, पूर्वपरिग्रहः । अनुयाजहोमश्च सूत्रानुसारं निरूपणीयः । १०

अथवा

"पूर्वां पौर्णमासीमुत्तरां वोपवसेत् ।" इति सूत्रं सप्रसङ्गं व्याख्याय अग्न्यन्वाधानप्रकारो निरूपणीयः ।

३—पुनराधानं केषु निमित्तेषु कदा च भवति इति निरूप्य "अङ्गं वा समभिव्याहारात्" इति सूत्रं पूर्वपक्षप्रदर्शनपूर्वकं व्याख्येयम् । १०

४—"चतुर्थपञ्चमाभ्यां वा यथालिङ्गम् । न विपक्षे क्रियासमभिव्याहारात् । सर्वे गतश्रियः । अनधिश्रयणं श्रुतिसामर्थ्यात् ।" एषु त्रीणि सूत्राणि व्याख्याय चातुर्मास्ये कति पर्वाणि कदा च तेषामनुष्ठानं, काः का तत्र देवताः इति सम्यक् विलिखत । १०

५—निरूढपशुबन्धः कदा क्रियते तत्र का देवता कति ऋत्विजः कश्च यूपनिर्माण-प्रकार इति यथाशास्त्रं लिखत । १०

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—कौत्समतन्निरस्य मन्त्राणामर्थवत्वं युक्तिभिः संसाध्य, निघण्टु, शब्दश्च यथाग्रन्थं निर्वचनीयः । १०

२—'अथनिर्वचनम्' इत्यारभ्य प्रदर्शितान्विषयानभिधाय—'विषयवत्यो हि वृत्तयो भवन्ति' अस्य ग्रन्थस्य आशयः स्फुटं विवेचनीयः । १०

अथवा

औदुम्बरणमतं विलिख्य शब्दस्य नित्यत्वं यथाशास्त्रं प्रतिपाद्य-नाम्न आख्यातस्य च परिष्कृतं लक्षणं विलेखनीयम् ।

३—उतत्वं संख्ये स्थिर पीतमाहुर्नैनं हिन्वन्त्यपि वाजिनेषु ।
अधेन्वा चरति माययैषवाचं शुश्रुवा अफलामपुष्पाम् ॥ १ ॥
य ईञ्चकार नसो अस्य वेद य ईं ददर्श हिरुगिन्नु तस्मात् ।
समातुर्योना परिवीतो अन्तर्बहुप्रजा निरृतिमाविवेश ॥ २ ॥
रमध्वं मे वचसे सोम्याय ऋतावरीरुपमुहूर्तं मेवैः ।
प्रसिन्धु मच्छा वृहती मनीषा वस्युरह्वे कुशिकस्य सूनुः ॥ ३ ॥
कतरापूर्वाकतराऽपराऽयोः कथाजाते कवयः को विवेद ।
विश्वंत्मना बिभृतो यद्धनाम विवर्तेते अहनी चक्रियेव ॥ ४ ॥
सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः ।
अनुक्षरन्ति काकुदं सूर्म्यं सुषिरा मिव ॥ ५ ॥ १५
आसु चतस्र ऋचः सप्रसङ्गं यथाग्रन्थं व्याख्येयाः ।

४—अध्वर्युः । रात्रिः । समुद्रः । सिंहः । तितउः । काणुका । वृकः । मुष्टिः । ५
एतेषु-पञ्चपदानि निर्वचनीयानि ।

५—हिरण्य नामसु-क्रमशश्चत्वारि नामान्युलिख्य-श्यावी । वस्तोः । अद्रिः । धारा । अर्णः । स्वः । अवनयः । १०
अमीषां निघण्टुपदानां वाच्योऽर्थः प्रदर्शनीयः ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २ खण्ड
व्याकरण प्रथम पत्र

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] समानाङ्काः केचन पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः ।

१—"कृत्तद्धितसमासाश्च" इति सूत्रस्थसमासपदस्य नियमार्थत्वमुपपाद्य, निर्दुष्टं नियमाकारं च प्रदर्श्य, "यद्वा प्रकृतिप्रत्ययभावानापन्नसङ्घात-विषयको नियमोऽस्तु" इति पक्षोत्थापनस्य वीजं प्रदर्शयत । १०

२—"अट्कुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि" इति सूत्रं मनोरमोक्तदिशा व्याख्याय, शब्दरत्नकृत्कृतविशेषं च प्रदर्शयत । १०

३—"न वहुव्रीहौ" इति सूत्रं प्राचीनरीत्या व्याख्याय, तद् युक्तं न वेति साधु निरूप्य, तस्य सूत्रस्य प्रयोजनमस्ति न वेति सविशदं प्रति-पादनीयम् । १०

४—"ङिति ह्रस्वश्च" इति सूत्रं सप्रपञ्चं व्याख्याय, "सर्वनाम्नः स्या-ड्ढ्रस्वश्च" इत्यस्य स्थाने "सर्वनाम्नोऽसुङ् च" इति सूत्रयितुं युज्यते न वैति विवेचनीयम् १०

५—"दादे धातोर्घः" इति सूत्रं मनोरमोक्तदिशा शब्दरत्नकृदुक्तदिशा च व्याख्याय, तयोर्मतयोः कतरन्मतं युक्तमिति सोपपत्ति प्रदर्शनीयम् । १०

६—"साम आकम्" इति सूत्रं मनोरमोक्तदिशा व्याख्याय शब्दरत्नकृत्कृतो विशेषोऽपि सम्यक् प्रदर्शनीयः । १०

७—"शूद्रा चामहत्पूर्वाः जातिः" इति वार्तिकस्य प्रयोजनमस्ति न वेति साधु विविच्य, "नृ नरयोर्वृद्धिश्च" इति गणसूत्रं सोदाहरणं व्याख्येयम् । १०

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

२११२०/२
'क' व्याकरण

त्र (५)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] यथेच्छं केचन पञ्चैव समाधेयाः ।

१—नानुबन्धकृतमनेकाल्त्व'मिति परिभाषां सावतरणं व्याख्याय नानुबन्धकृतमसारूप्यमित्यत्र सारूप्यं प्रायोगिकमौपदेशिकं वेति स्पष्टं प्रतिपादयत ।

२—"गौणमुख्ययोर्मुख्ये कार्यसम्प्रत्यय" इत्यस्य प्रयोजनमुपवर्ण्य पदकार्यत्वं स्पष्टं निरूपयत ।

३—'अन्तरङ्गानपि विधीन् वहिरङ्गो लुग्बाधते' इत्यस्याः ज्ञापकं सुविशदमभिप्रायः प्रयोजनमपि निरूप्यताम् ।

अथवा

'वार्णादाङ्गमिति परिभाषायां सुस्पष्टं ज्ञापकं प्रदर्श्य समानकार्यित्वं परिष्क्रियताम् ।

४—'अभ्यासविकारेषु वाध्यबाधकभावो नास्तीति परिभाषा प्रमाणप्रयोजनोपन्यासपूर्वकं व्याख्येया ।

५—'प्रातिपदिकग्रहणे लिङ्गविशिष्टस्यापि ग्रहणमितिपरिभाषा सावतरणं व्याख्येया ।

६—'सन्नियोगशिष्टानामन्यतरापाय उभयोरप्यपायः' 'अनन्त्यविकारेऽन्त्यसदेशस्येत्यनयोरेका सोपपत्तिकं व्याख्येया ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय:—

सर्वे

१—व्य

नि

२—"ि

तत्र

३—व्य

चै

वि

४—"

प्र

५—स

६--नि

७—प्र

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २
'क' व्याकरण

त्र (६)

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समय:—घण्टात्रयम्]   [पूर्णाङ्का:—५०

सर्वे प्रश्नाः समानाङ्काः, केचन पञ्च समाधेयाः ।

१—व्यापारस्य लकारवाच्यत्वं निराकृत्य कर्तृकर्मणोर्लकारवाच्यत्वं सविशदं निरूप्यताम् ।

२—"क्रियावाचकत्वे सति भ्वादिगणपठितत्वम्" इति धातुलक्षणं सपदकृत्यं निरूप्य तत्रापादितान्योन्याश्रयदोषो निवार्यताम् ।

३—व्यापारजन्यफलाश्रयस्य कर्मत्वे 'प्रयागात् काशीं गच्छति चैत्रः' इति वाक्ये चैत्रप्रयागयोरापतितं कर्मत्वं कथं तार्किकैर्निराकृतम् ? तच्च युक्तं न वेति विविच्यताम् ।

४—"एतच्चतुष्टयानुगतप्रवर्तनात्वेन वाच्यता" इति प्रतिपादितम् । तत्र का नाम प्रवर्तना भूषणकारमते, तत् विशदं प्रतिपाद्यताम् ।

५—समासे व्यपेक्षावादिनां मतमुपपाद्य निराकृत्य च स्वसिद्धान्तः समर्थ्यताम् ।

६—निपातानां वाचकत्वं द्योतकत्वं वेति निरूप्य सिद्धान्तपक्षः प्रदर्श्यताम् ।

७—अष्टानां स्फोटानां नामानि निर्दिश्य स्फोटस्वीकारे युक्तिरभिधीयताम् ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri Funding: MIDF

शास्त्री २ खण्ड क वर्ग
(१) साहित्य

त्र (७)

वर्ष. २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैरुट्टङ्कनीयम् ।

१—निम्नाऽङ्कितेषु पद्येषु कानिचित्त्रीणि पद्यानि च्छन्दोऽलङ्कारसन्दर्भनिर्देशपूर्वकं व्याख्येयानि :— २०

(क) त्वामासारप्रशमितवनोपप्लवं साधु मूर्ध्ना
वक्ष्यत्यध्वश्रमपरिगतं सानुमानाम्रकूटः ।
न क्षुद्रोऽपि प्रथमसुकृतापेक्षया संश्रयाय
प्राप्ते मित्रे भवति विमुखः किं पुनर्यस्तथोच्चैः ॥

(ख) शब्दायन्ते मधुरमनिलैः कीचकाः पूर्यमाणाः
संसक्ताभिस्त्रिपुरविजयो गीयते किन्नरीभिः ।
निर्ह्रादिस्ते मुरज इव चेत्कन्दरेषु ध्वनिः स्यात्
संगीतार्थो ननु पशुपतेस्तत्र भावी समग्रः ॥

(ग) वासश्चित्रं मधुनयनयोर्विभ्रमादेशदक्षं
पुष्पोद्भेदं सह किसलयैर्भूषणानां विकल्पान् ।
लाक्षारागं चरणकमलन्यासयोग्यं च यस्या-
मेकः सूते सकलमबलामण्डनं कल्पवृक्षः ॥

(घ) सा संन्यस्ताभरणमबला पेशलं धारयन्ती
शय्योत्सङ्गे निहितमसकृद्दुःखदुःखेन गात्रम्
त्वामप्यस्रं नवजलमयं मोचयिष्यत्यवश्यं
प्रायः सर्वो भवति करुणावृत्तिरार्द्रान्तरात्मा ॥

(ङ) कच्चित्सौम्य ! व्यवसितमिदं बन्धुकृत्यं त्वया मे
प्रत्यादेशान्न खलु भवतो धीरतां तर्कयामि ।
निःशब्दोऽपि प्रदिशसि जलं याचितश्चातकेभ्यः
प्रत्युक्तं हि प्रणयिषु सतामीप्सितार्थक्रियैव ॥

२—मेघदूतस्य काव्येषु कीदृशं स्थानमस्य कथावस्तुनः किमुपजीव्यमिति च स्फुटं प्रतिपाद्यताम् । ५

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

३—केचित् त्रयः श्लोकाः सन्दर्भच्छन्दोऽङ्कारपरिचयपुरःसरं वैशद्येन व्याख्येयाः :— १८

(क) किं भोगैर्मम किं हि जीवितसुखैस्त्वद्विप्रयोगे सति
प्राणान्पूर्वमहं जहामि परतस्त्वं यास्यसीतो दिवम् ।
इत्येवं मुखपङ्कजान्तरगतैर्नेत्राम्बुमिश्रैर्दृढं
वाक्पाशैर्विहगीव पाशवशगा बद्धा ततस्तस्थुषी ॥

(ख) वसन्त इव लोकस्य कान्तः शान्ताऽरिविग्रहः ।
आसीद्वसन्तदेवोऽस्माद्दान्तसामन्तवन्दितः ॥

(ग) स्वर्गाऽर्थं कृतवान्प्रतापनृपतिः सद्योपितोरेतयोः
प्रासादं वसुपत्रपद्मसदृशं शृङ्गाऽष्टकैः शोभितम् ।
नानाचित्रविराजितं सममयं तद्वैजयन्तेन वै
होमाद्यैर करोच्छ्रुतिस्मृतिमतैरस्य प्रतिष्ठाविधिम् ॥

(घ) धनविसर्जनं देवताऽर्चनं जननि ! तर्पणं पिण्डपातनम् ।
तव तटे जनो यत्करोत्ययं भवति तस्य तत्पुण्यमक्षयम् ॥

(ङ) तस्याऽनुकूलः कुलजात्कलत्रात्सुतः प्रसूतो यशसां प्रसूतिः ।
हरेरिवांऽशं वशिनं वराहं वराहदासं यमुदाहरन्ति ॥

४—द्वितीयजयदेवस्य पशुपतिशिलालेखः, अथवा कुमारगुप्तस्य मन्दसौर-शिलालेखः स्वकीयसंस्कृते सारांशलेखेनाऽनुगृह्यताम् । ७

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २ खण्ड
साहित्य २ पत्र

त्र (८)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—निम्नलिखितश्लोकेषु पञ्चश्लोकाः सप्रकरणनिर्देशं साधु व्याख्यायन्ताम् । ३५

(क) यथोह्यमान. खलु भोगभोजिना प्रसह्य वैरोचनिजस्य पत्तनम् ।
विदर्भजाया मदनस्तथा मनो नलावरुद्धं धयसैव वेशितः ॥

(ख) न सुवर्णमयी तनुः परं ननु किं वागपि तावकी तथा ।
न परं पथि पक्षपातिताऽनवलम्बे किमु मादृशेऽपि सा ॥

(ग) विना पतत्रं विनतातनूजैः समीरणैरीक्षणलक्षणीयैः ।
मनोभिरासीदनणुप्रमाणैर्न लङ्घिता दिक्कतमा तदश्वैः ॥

(च) याचमान-जनमानसवृत्तेः पूरणाय वत जन्म न यस्य ।
तेन भूमिरतिभारवतीयं न द्रुमै र्न गिरिभि र्न समुद्रैः ॥

(ङ) शिरीषकोषादपि कोमलाया वेधा विधायाङ्गमशेषमस्याः ।
प्राप्तप्रकर्षः सुकुमारसर्गे समापयद्वाचि मृदुत्वमुद्राम् ॥

(च) शोणं पदप्रणयिनं गुणमस्य पश्य, किञ्चास्य सेवनपरैव सरस्वती सा ।
एनं भजस्व सुभगे भुवनाधिनाथं, किं वा भजन्ति तमिमं कमलाशया न ॥

(छ) किं वित्तं दत्त तुष्टेयमदातरि हरिप्रिया ।
दत्त्वा सर्वं धनं मुग्धो बन्धनं लब्धवान् बलिः ॥

२—देशगौरवप्रकाशके, मातृभक्तिद्योतके वा द्वे पद्ये निर्मीयिताम् । ९

३—वसन्तकालः सरसया भवद्गद्यगिरा स्वकीयवर्णनमपेक्षते । ६

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३—

४—

५—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MUF

शास्त्री २वर्ष ५'वर्ष
साहित्य २पत्र

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—दोषसामान्यलक्षणं प्रदर्श्य च्युतसंस्कारत्वामतपरार्थत्वनिर्हेतुत्वविभावकष्टकल्पनदोषाणां लक्षणानि लक्ष्येषु सङ्गमयत । १०

अथवा

विरोधिनोऽपि स्मरणे साम्येन वचनेऽपि वा ।
भवेद्विरोधो नान्योन्यमङ्गिन्यङ्गत्वमाप्तयोः ॥
इतिकारिकामुदाहरणमुखेन व्याख्यात ।

२—"तेन नार्थगुणाः पृथक्" इति कारिकांशं विशदं समर्थयत । १०

३—शब्दश्लेषस्यालङ्कारान्तरविविक्तविषयत्वं संसाध्य पर्यायोक्तसामान्यपर्यायभाविकालङ्कारेषु यथेच्छं त्रीन् लक्ष्येषु संघटयत । १०

४—इदमाभाति गगने भिन्दानं सन्ततं तमः ।
अमन्दनयनानन्दकरं मण्डलमैन्दवम् ॥
इति पद्ये सम्भावितानलङ्कारानुल्लिखत । ५

५—नाट्यवेदाविष्करणे हेतुं प्रदर्श्य मण्डपरक्षणोपायं निर्दिशत । १५

अथवा

अवान्तरभेदसहितं प्रेक्षागृहसन्निवेशप्रकारं स्पष्टं विवृणुत ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri Funding: MIDF
शास्त्री २ वर्ष प्रा. न्याय १ पत्र

न्न (१३)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—नैयायिकमतेनात्मनः प्रत्यक्षत्वमुपपाद्य भूतचैतन्यवादो निराक्रियताम् । १०

२—इन्द्रियाणां भौतिकत्वे युक्तिं प्रदर्श्य तेषामाहङ्कारिकत्वे न्यायमञ्जरी-प्रदर्शितदिशा दोष उद्भावनीयः । १०

३—बुद्धिरुपलब्धिर्ज्ञानमित्यनर्थान्तरमितिसूत्रप्रणयनस्य प्रयोजनं प्रतिपाद्य मनसः प्रतिशरीरमनेकत्वे दोषः प्रदर्शनीयः । ५

४—आत्मख्यातिवादिनः के ? किञ्च तन्मतम् ? कथञ्च तन्निराकृतं न्यायमञ्जरी-कृता ? इति सर्वं समाधीयताम् । १०

५—न्यायविन्दुग्रन्थस्य शिष्यप्रवृत्त्यङ्गमनुबन्धचतुष्टयं प्रोच्य मनोविज्ञानलक्षणं तल्लक्षणवाक्यघटकप्रतिपदविवेचनपूर्वकं प्रतिपाद्यताम् । ५

६—धर्मकीर्तिनिर्दिष्टे लिङ्गस्य भेदोपयोगित्वे प्रदर्शनीये । ५

७—परार्थानुमानं व्याख्याय प्रयोगभेदनिबन्धनस्तद्भेद उदाहरणमुखेन व्याक्रियताम् । ५

अथवा

धर्मकीर्त्त्यभिमतेषु हेत्वाभासेषु कस्यचिदेकस्य परिचयो देयः ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

त्र (१४)

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समय:—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्का:—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैरुट्टङ्कनीयम् ।

१—ईश्वरमननस्योदयनाभिप्रेतं फलं सम्यग् विविच्य लिख्यताम् । ८

२—दानाध्ययनादीना जगद्वैचित्र्यहेतुत्वस्वीकारे दोषः उदयनदिशा विवेचनीयः । ८

३—उदयनसम्मतः प्रतिबन्धकशब्दार्थो निरूपणीयः । ८

४—शक्तेरुदयनसम्मतं स्वरूपं विशदं विलिख्यताम् । ८

५—उपक्रमनिर्देशपुरस्सरं व्याख्यायन्तामधोनिर्दिष्टाः कारिकाः । ६

(क) हेतुभूतिनिषेधो न स्वानुपाख्यविधिर्न च ।
स्वभाववर्णना नैवमवधेर्नियतत्वतः ॥

अथवा

जयेतरनिमित्तस्य वृत्तिलाभाय केवलम् ।
परीक्ष्य समवेतस्य परीक्षाविधयो मताः ॥

(ख) जन्मसंस्कारविद्यादेः शक्तेः स्वाध्यायकर्मयोः । ६
ह्रासदर्शनतो ह्रासः सम्प्रदायस्य मीयताम् ॥

(ग) शङ्काचेदनुमास्त्येव न चेच्छङ्का ततस्तराम् । ६
व्याघातावधिराशङ्का तर्कः शङ्कावधिर्मतः ॥

अथवा

भावनैव हि यत्नात्मा सर्वत्राख्यातगोचरः ।
तया विवरणध्रौव्यादाक्षेपानुपपत्तितः ॥

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

प्रा.न्या. शास्त्री २ वर्ष २ पत्र

न्न (१५)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ०५

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।
[ख] सर्वे प्रश्नाः समानमानाः । तेषु पञ्चैवोत्तरणीयाः ।

१—शाब्दाख्यमतिरिक्तमनुभवमभ्युपेत्यापि तत्र प्रमात्वं के के नाङ्गीकुर्वन्ति ? कीदृशश्च तत्संमतप्रमात्वनिष्कर्षः ? का वा तन्मतसाधनबाधनकुशला वाचोयुक्तयः ? सर्वमेतत्स्फुटतरमुत्तरयत ।

२—सपदकृत्यं निपातलक्षणं निर्दिश्य जातौ सत्ता नास्तीति ग्रन्थस्योत्थितौ बीजमन्वयबोधप्रकारश्चोपवर्णयत ।

३—प्राभाकरसंमतं जातिशक्तिवादं समुपन्यस्य जगदीशदर्शितदिशा निराकुरुत ।

४—"अपङ्कजवृत्तिः सत्त्वेत्यादौ 'स्खलदक्षरसंशोभि तरुण्या मुखपङ्कजम्, इत्यादौ च व्यभिचारादुक्तव्युत्पत्तेः संकोचेनेति गृहाण, इति जगदीशः । अत्र पृच्छ्यते काऽसावुक्तव्युत्पत्तिः ? किं मूला च ? का वा तद्घटकप्रतिपदव्यावृतिः ? कश्च तत्संकोचप्रकार इति सर्वमिदं सम्यगुपपादयत ।

४—संख्या शब्दयुतं नाम तदलक्ष्यार्थबोधकम् ।
अभेदेनैव यत्स्वार्थे स द्विगुस्त्रिविधो मतः ॥
श्लोकमिमं सपदकृत्यं व्याख्याय द्विगोः कर्मधारयान्तर्गतत्वं नवेति सयुक्ति विवेचयत ।

६—विभक्तिलक्षणे जातिपदोपादानप्रयोजनं प्रतिपाद्य अक्ष्णा काण इत्यत्र सपदार्थं वाक्यार्थं वर्णयत ।

७—ग्राम गच्छतीत्यत्र कर्मत्वलक्षणं संगमय्य प्रत्येकपदार्थप्रतिपादनपूर्वकं वाक्यार्थबोधप्रकारं प्रदर्शयत ।

८—सपदकृत्यं लिङो लक्षणं लिखित्वा स्वर्गकामो यजेतेत्यत्रान्वयबोधरीतिं न्यायसिद्धान्तानुरूपां निरूपयत ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यप्रश्नाः

१—अथातो ब्रह्मजिज्ञासा—इति सूत्रस्य भाष्यदिशा व्याख्यानं कुरुत। १०

अथवा

आत्मानमेवेमं वैश्वानरं संप्रत्यध्येषि—इत्यत्र वैश्वानरशब्देन किं गृह्यते ? भाष्यरीत्या लिखत।

२—शूद्रस्य विद्यास्वधिकारो नवेति भाष्यदिशा प्रतिपादयत। १०

अथवा

"आत्मा व अरे द्रष्टव्यः" इत्यत्रात्मशब्देन किं गृह्यते, ग्रन्थरीत्या निबोधयत।

३—"एतेन योगः प्रत्युक्तः" इति सूत्रेण किं खंड्यते, कथञ्चेति भाष्यमनुसृत्य प्रदर्शयत। १०

अथवा

ईश्वरे वैषम्यनैर्घृण्यदोषौ निराकुरुत।

भामत्याम्

१—देहाद् भिन्नोऽभिन्नो वाऽऽत्मेति विविच्य, आत्मनोऽणुपरिमाणत्वं देहपरिमाणत्वञ्च भामतीदिशा खण्डयत। १०

अथवा

अथातो धर्मजिज्ञासेत्यनेनैव सिद्धे "अथातो ब्रह्मजिज्ञासा—इति सूत्रं नारब्धव्यमिति शङ्का भामतीदिशा समाधत्त।

२—ब्रह्मणः प्रतिपत्तिविधिविषयत्वं नवेति भामतीरीत्या विज्ञापयत। १०

अपरं पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथवा-श्रीभाष्ये

१—अथातो ब्रह्मजिज्ञासेत्यस्य विवेचनं श्रीभाष्यदिशा विधत्त । १०

२—"शास्त्रयोनित्वात्" इति सूत्रं श्रीभाष्यरीत्या वर्णयत । १०

अथवा

"तत्तु समन्वयात्" इत्यस्य कोऽर्थोऽव्यधायि श्रीभाष्यकृतेति सुस्पष्टं वदत ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वेदान्तः

त्र (१७)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः — घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

भामत्यां द्वौ, भाष्ये च त्रयः इति पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः ।

१—परमाणुकारणवादो भामत्युक्तदिशा निराक्रियताम् ।

२—वैशेषिकाणामर्धवैनाशिकत्वे हेतुमुपस्थाप्य माध्यमिकसिद्धान्तखण्डनप्रकार उपवर्ण्यताम् ।

३—जैनसम्मतानां पदार्थानां भामत्युक्तदिशा स्वरूपमुपस्थाप्यताम् ।

४—'अंशोनानाव्यपदेशादित्यादिसूत्रं भाष्यदिशा व्याख्यायताम् ।

५—मुग्धेऽर्धसम्पत्तिः परिशेषादित्याद्यधिकरणं समुपस्थाप्यताम् ।

६—यावदधिकाराधिकरणं वर्ण्यताम् ।

७—तस्माद्ब्राह्मणः पाण्डित्यं निर्विद्य बाल्येन तिष्ठासेत् इत्यत्र बाल्यशब्देन किं विवक्षितमिति प्रसाध्यताम् ।

८—ये सगुणब्रह्मोपासनया सहैव मनसेश्वरसायुज्यं व्रजन्ति तेषां कीदृशमैश्वर्यं भवतीति प्रश्नः सप्रमाणं समाधीयताम् ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३—

४—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वेदान्तः

त्र (१८)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—चित्रदीपप्रतिपादितं परमात्मनोऽवस्थाचतुष्टयं सम्यग्विवृत्य मायास्वरूपं विमृशत ।

अथवा

"संसर्गो वा विशिष्टो वा वाक्यार्थो नात्र सम्मतः ।
अखण्डैकरसत्वेन वाक्यार्थो विदुषां मतः ॥"

इति श्लोकं सम्यग्व्याख्याय तत्त्वमसीति वाक्यस्यार्थं विशदयत । १२

२—"एवं हि सर्वथा बुद्धैरजातिः परिदीपिता ।"

इति कारिका किमर्थं प्रववृते ? अजातिं कारिकोक्तयुक्तिभिः समर्थयत ।

अथवा

"न निरोधो न चोत्पत्तिर्न बद्धो न च साधकः ।
न मुमुक्षुर्नवै मुक्त इत्येषा परमार्थता ॥"

इमां कारिकां सोपपत्तिकं व्याख्यात । १२

३—मुक्तौ किं साक्षात्कार एव कारणम् उत ज्ञानकर्मणी समुच्चिते ? गीतामवलम्ब्य भाष्योक्तयुक्तिभिः सिद्धान्तं निर्वहत ।

अथवा

कर्मण्यकर्मदर्शनमकर्मणि कर्मदर्शनं च स्पष्टीकृत्य तद्वतोयुक्ततां कृत्स्नकर्मकृत्तां च साधयत । ९

४—गुणातीतस्य लक्षणमाचारं गुणातीतत्वोपायञ्च सम्यग्विशदीकुरुत । ८

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

५—"क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत्तज्ज्ञानं मतं मम" इत्यत्र कीदृक् ज्ञानमभिप्रेतम् ? ज्ञानसाधनानि कानि ? ज्ञेयस्वरूपं किम् ? सप्रमाणं विशदयत ।

अथवा

प्रकृतिसदृशमेव यदि सर्वो जन्तुः चेष्टते तदा पुरुषकारस्य कुतो न वैयर्थ्यम् ? सप्रमाणं सुविशदं समाधत्त । ९

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

धर्मशास्त्र १

त्र (१६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] सर्वे प्रश्नाः समानाङ्काः, तेषु पञ्चैव समाधेयाः

१—श्लोकद्वयस्य व्याख्या क्रियताम् :—

प्रत्यक्षादिभिरप्येष गम्यते विधिनैव वा ।
अक्षादीनां प्रमाणत्वान् मेयधर्मविभासिता ॥
वर्तमानैकविषयमक्षं धर्मस्तु भाव्यसौ ।
अक्षमूलोऽनुमानादिस्तेन विध्येकमेयता ॥

२—धर्मे स्मृतेः प्रामाण्यं नवा ? न्यायमालाविस्तरोक्तदिशा निर्णीयताम् ।

३—र्विहिराज्यपुरोडाशशब्दाः संस्कारवाचिनो वा जात्यर्थाः ? माधवाचार्योक्ति-दिशा समाधीयताम् ।

४—ददाति, यजति, जुहोतीत्यादौ भावनैक्यम् उत अन्यता ? विशदीकृत्य लिख्यताम् ।

५—श्लोकौ व्याख्येयौ

संमार्ष्टि ग्रहमित्येको ग्रहः शोध्य उताऽखिलः ।
एक उद्देशसंख्याया उपादेयवदादरात् ॥
प्राधान्यात्तद्गुणावृत्तेरेकत्वमनपेक्षितम् ।
तद्विधौ वाक्यभेदोऽतो द्रव्योक्त्या सर्वशोधनम् ॥

६ - वायव्यं श्वेतमालभेत भूतिकाम इति गुणविधिर्वा, यावदुक्तविधिर्वा, याग-विधिर्वा ? माधवाचार्यसरणिमनुसृत्य निर्णीयताम् ।

७—निम्नलिखितस्य वचनस्य कोऽभिप्रायः ? स्पष्टीक्रियताम् :—

वाच्यवाचकसंबन्धनित्यता या प्रसाधिता ।
शब्दनित्यतया सा स्यात् तेन तन्नित्यतोच्यते ॥

८—व्याख्या क्रियताम् :—

स्तुतिः क्षिप्रगता वायोः स्तुतिरूर्गवरोधनम् ।
स्तुतिः शूर्पेऽन्नहेतुत्वं मन्त्रस्यार्थो विवक्षितः ॥

९—एकः पदार्थो जनयत्यपूर्वं विधेर्बलात्तावदपूर्वसिद्धिः ।
संस्कारकर्मैव किलावघातः सम्मार्जनं संस्करणं स्रुगादेः ॥
इत्यस्यार्थः स्पष्टीकरणीयः ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा. २ धर्मशास्त्र २

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

(क)

१—रोहिणीनिमित्तेन कृष्णजन्माष्टम्या भेदानुक्त्वा समतभेदप्रदर्शनं जन्माष्टमीनिर्णयः क्रियताम् । १०

२—मत्स्यादिदशजयन्तीनां कालस्तत्र कर्तव्यविशेषवर्णनसहितः सिन्धुप्रदिष्टदिशोच्यताम् । १०

३—अधस्तनविषयाः सप्रमाणं ससंक्षेपं लिख्यन्ताम्— १०

१ हविष्याणि २ वैशाख शुक्ल तृतीया ३ उपाकर्म ४ विधवाकर्तृकमहालयप्रकारः ५ शिवरात्रिः ।

४—महाष्टमीकालनिर्णयं कृत्वाऽऽशौचे नवरात्रव्रतकार्यसंपादनप्रकारः सप्रमाणं प्रतिपाद्यताम् । १०

५—मकरसंक्रान्तिकालनिर्णयं प्रतिपाद्य तत्र कर्तव्यविशेषो निरूप्यताम् । १०

(क) अत्र विभागे यथेच्छं प्रश्नत्रयी समाधीयताम् ।

(ख)

१—सभेदलक्षणं व्यवहारमुक्त्वा काल-देश-दिव्यभेदसहितं दिव्यं तद्विधिश्च निरूप्यताम् । १०

२—पुत्राऽभावे दायहरणक्रमो लिख्यताम् । १०

३— विभक्तो यः पुनः पित्रा भ्रात्रा वैकत्र संस्थितः ।
पितृव्येणाथवा प्रीत्या स तत्संसृष्ट उच्यते ॥ १०

मयूखदिशा श्लोकं व्याख्याय निक्षेपः, सम्भूयसमुत्थानम्, उत्कोचः, अभ्युपेत्याशुश्रूषेति पदानामर्थाः सप्रमाणमुच्यन्ताम् ।

४— छद्मना काययेद्यस्तु तस्य सर्वहरो दमः ।
अङ्कयित्वा भगांकेन पुरान्निर्वासयेत्ततः ॥ १०

श्लोकं व्याख्याय स्त्रीपुन्धर्मा निर्दिश्यन्ताम् ।

(ख) विभागे यथाकामं प्रश्नद्वयं समाधीयताम् ।

सूचना—प्रतिभागं (परीक्षोत्तीर्णतार्थं) विशिष्टयोग्यतासंपादनार्थं प्रश्नसमाधानमावश्यकम् ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा'२ धर्मशास्त्र २

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] सर्वे प्रश्नाः समानाङ्काः तेषु पञ्च प्रश्ना एव समाधेयाः किन्तु क वर्गे त्रयोऽवश्यमेव समाधेयाः ख वर्गे च द्वौ समाधेयावेव ।

(क वर्ग)

१—"गर्भस्रावे मासतुल्या निशाः शुद्धेस्तु कारणम्" ॥
इतिश्लोकार्द्धं व्याख्याय मिताक्षरोद्धृतं गर्भस्राव-गर्भपातलक्षणपद्यं प्रदर्श्य तत्र तयोराशौचे कीदृशं तारतम्यमिति विविच्यताम् ।

२—ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तानि सर्वाणि प्रदर्शयत ।

३—कालोऽग्निः कर्म मृद्वायुर्मनो ज्ञानं तपो जलम् ।
पश्चात्तापो निराहारः सर्वेऽमी शुद्धिहेतवः ॥
इति श्लोकार्थं मिताक्षरानुसारं लिखत यमांश्च प्रदर्शयत ।

४—अनन्यविषयं कृत्वा मनोबुद्धिस्मृतीन्द्रियम् ।
ध्येय आत्मा स्थितो योऽसौ हृदये दीपवत् प्रभुः ॥
इति व्याख्याय यतिधर्मो लेख्यः ।

(ख वर्ग)

५—पर्षदुपस्थानप्रकारं वर्णयित्वा पर्षद्रूपं वर्णयत ।

६—जातकर्मादिसंस्कारभोजनप्रायश्चित्तं वर्णयत ।

७—अवस्तनो भागो व्याख्येयः—
'ननु पापसत्तायां किं प्रमाणम् ? न च तावद्वेदस्तस्य कार्ये कार्यान्विते वा प्रामाण्यात्, न च दुरितापूर्वं कार्यं कार्यान्वितं वा । न च नित्यकर्माकरणस्य निषिद्धाचरणस्य च वेदोक्त प्रत्यवाय साधनत्वानुपपत्त्या कल्प्यम् । तस्य तथा-विधशब्दाभावेन चावगन्तुमशक्यत्वात् ।

८—ननु किमिदं स्तेयं नाम ? निह्नवो वा, अपलापो वा, गोपनं वा परस्वे परानु-मतिमन्तरेण स्वत्वापादनं वा ? प्रायश्चित्तविवेकानुसारं लिखत ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पूर्वमीमांसा

त्र (२५)

वर्ष: २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] (शास्त्रदीपिकायास्तर्कपादे तौतातितमततिलकस्य प्रथमाध्याये च प्रश्नाः)

१—चोदनालक्षणोऽर्थो धर्म इति सूत्रस्य प्रभाकरकृतं व्याख्यानं वचनव्यक्त्य-संभवप्रदर्शनेन दूषयत । १०

२—मनःसद्भावे प्रभाकरोक्तमनुमानप्रकारं निरस्य स्वमतेन मनःसिद्धिं तस्य चेन्द्रियत्वं समर्थयत । १०

३—अर्थापत्तेः प्रमाणान्तरत्वं प्रभाकरमतनिरसनपूर्वकं समर्थयत । १०

अथवा

विज्ञानवादनिरसनपूर्वकं देहाद्यतिरिक्तात्मास्तित्वं हेतुभिः समर्थयत ।

४—पार्थसारथ्युक्तदिशा भाष्यकारानुसारेण पादार्थो वर्णनीयः । ५

अथवा

वेदापौरुषेयत्वं स्थापनीयम् ।

५—चोदनालक्षणोऽर्थोधर्म इति चोदनायाः प्रामाण्यं प्रतिज्ञातं, तत्प्रामाण्यं च प्रथमे पादे प्रतिपादितमेवेति कथं सिद्धार्थानामर्थवादानामप्रतिज्ञाताप्रस्तुत-प्रामाण्यविचारसङ्गतिरर्थवादपाद इति प्रश्नोऽयं प्रभाकरमतेन भट्टमतेन च सम्यक्समाधेयः । ७ ८

६—आकृत्यधिकरणं भवदेवीयां शैलीमनुसृत्य विरचयत ।

अथवा

अन्यवेश्मस्थिताद्धूमान्नवेश्मान्तरमग्निमत् ।
प्रमीयते न चादृष्टधूमैरिति हि निश्चितम् ॥
अनेन वार्तिकेन कस्य पक्षस्य पुष्टिः कृतेति सम्यङ् निरूपयत ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

पूर्व मीमांसा

त्र (२६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय :—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] सर्वे प्रश्नाः समानाङ्कभाजः केचन पञ्चैव समाधेयाः ।

शास्त्रदीपिकायाम्

१—वैश्वदेवेन यजेत" इत्यत्र वैश्वदेवशब्दस्य कर्मनामधेयत्वं गुणविधित्वं वेति स्फुटं पर्यालोचयत ।

२—"स्रुचः संमार्ष्टि" इत्यत्र सम्मार्गस्य गुणकर्मत्वं प्रधानकर्मत्वं वेति सयुक्तिकं प्रतिपादयत ।

३—"शब्दान्तरे कर्मभेदः कृतानुबन्धत्वात्" इतिसूत्रस्यार्थं दीपिकानुसारं लिखत ।

४—"यदि रथन्तरसामा सोमः स्यात्" इत्यादिश्रुतेः कर्मान्तरविधित्वं निराकृत्य सिद्धान्तपक्षं प्रदर्शयत ।

५—उपवीतस्य दर्शपूर्णमासाङ्गताधिकरणं विवृणुत ।

६—"इन्द्रपीतस्ये"त्यादिमन्त्रस्यानैन्द्रसोमभक्षणकाले पाठः करणीयो नवेति निपुणमुपपादयत ।

७—"ग्रहं सम्मार्ष्टि इत्यत्र ग्रहैकत्वविवक्षापक्षं ग्रन्थोक्तपद्धत्या निराकुरुत ।

अथवा भाट्टदीपिकायाम्

१—मन्त्राणां सार्थक्ये सामर्थ्यादेव "उरु प्रथस्वे"त्यादिमन्त्राणां विनियोगसिद्धौ विनियोगविधीनां वैयर्थ्यं कुतो नेति प्रतिपाद्यताम् ।

२—श्रुतिविरुद्धानाम् "औदुम्बरी सर्वा वेष्टयितव्ये"त्यादि स्मृतीनां प्रामाण्यमप्रामाण्यं वेति विचारणायां वार्तिककारमतमुपपाद्यताम् ।

३—पार्थसारथिसम्मतमाख्यातशक्यतावच्छेदकं निरूप्य "वस्तुतस्तु यत्नत्वमेव शक्यतावच्छेदकं, लाघवात्" इति ग्रन्थस्य चाशयः प्रकाश्यताम् ।

अपर पृष्ठे द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

४—अग्नीषोमीयवाक्ये पशुपदस्य समुदायानुवादत्वं वदतामाशयं प्रकाश्य तत्र सिद्धान्तपक्षः समुल्लिख्यताम् ।

५—यावज्जीवं दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेते"त्यत्र यावज्जीवपदस्य णमुलन्तत्वं कालविधित्वेन अथवा निमित्तत्वेनेति निगद्यताम् ।

६—शेषलक्षणाधिकरणमारच्यताम् ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—१००

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।
[ख] मीमांसाभाष्ये तौतातितमततिलके च निर्दिष्टभागे प्रश्नाः ।

१—"अथ गौरित्यत्र कः शब्दः ।... अथ गौरित्यस्य शब्दस्य कोऽर्थः । अथ संवन्वः क इति" भाष्यवाक्यखण्डानां ससंदर्भप्रदर्शनं व्याख्या कार्या । १०

२—यव-वाराह-वैतसशव्दानामर्थनिरूपणप्रसङ्गे समागतानां भाष्यवाक्या-नामाकूतं स्फोटयित्वा पूर्वपक्षं प्रदर्श्य-सिद्धान्तः प्रतिपादनीयः । १०

३—हेतुर्निर्वचनं निन्दाप्रशंसा संशयो विधिः । परक्रिया पुराकल्पो व्यवधारण-कल्पना । उपमानं दशैते तु विधयोब्राह्मणस्य तु । एतत्स्यात्सर्ववेदेषु नियतं विधिलक्षणम् । इति पद्यद्वयं सोदाहरणं व्याख्येयम् । १०

अथवा

विषये प्रायदर्शनादिति सूत्रं भाष्यपद्धत्या सम्यग् व्याख्यायताम् ।

४—"फलश्रुतेस्तु कर्म स्यात् फलस्य कर्मयोगत्वात्"
"अतुल्यत्वात्तु वाक्ययोर्गुणे तस्ययो प्रतीयेत" ५
इति सूत्रद्वयं भाष्योक्तदिशा व्याख्येयम् ।

५—अपूर्वाधिकरणे प्रभाकरमतं निरूप्य भाट्टसिद्धान्तः प्रतिपादनीयः । ८

अथवा

संमार्गाधिकरणं भवदेवोक्तसरण्या रचनीयम् ।

६—मासमग्निहोत्रं जुहोतीति वाक्ये पठितस्य अग्निहोत्रशब्दस्य कर्मान्तरत्व-सिद्धिः कथं भवदेवेन प्रतिपादितेति सर्वमपि पदार्थजातं संक्षिप्य निरूपयत । ७

—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा.२ वर्ष ज्योतिष

त्र (२८)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अहर्गणात्कल्पगतानयने का युक्तिः ? ७

अथवा

अभीष्टवारार्थमहर्गणश्चेत्, सैको निरेकस्तिथयोऽपितद्वद् ।
तदाधिमासावम शेषके च, कल्पाधिमासावमयुक्तहीने ।। इत्युपपाद्यताम् ।

२—भोग्यखण्डस्य धनुःकरणाय स्फुटीकरणे का वासना ? ७

अथवा

मध्याद्रवेरयनभागयुतादित्यादि प्रकारस्य कोपपत्तिः ? अत्र स्थूलता च का ?

३—लग्नात्कालानयनमुपपाद्यताम् । ७

४—छायातो भुजज्ञानं कथं भवेदिति युक्तिपूर्वकं विवेचनीयम् । ७

५—चन्द्रग्रहणे ग्रासात् तत्कालज्ञानं युक्तिपुरस्सरं विविच्यताम् । ७

६—सूर्यग्रहणे लम्बननती कथमुत्पद्येते कदा तयोरभावः कदा च परमत्व-
मिति सर्वं सयुक्तिकं प्रदर्शनीयम् । ८

७—ग्रहविक्षेपानयनमुपपादनीयम्, तत्र स्थूलताऽपि लेखनीया । ७

अथवा

भानां महति सौम्यशरे रवि सान्निध्यवशादस्तं न भवतीति कथम् ?

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा.२ वर्ष ज्यौतिष

त्र (२६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

१—चापजात्ये एकभुजज्यया त्रिज्याया या निष्पत्तिः सैव द्वितीयभुजच्छाया द्वितीयभुजसंखुखकोणच्छायाया निष्पत्तिः। इति कथम् ? ८

अथवा

कर्णज्या कोणजीवाघ्नी त्रिज्याभक्ता फलं भवेत् ।
कोणसंमुखवाहुज्या चापजात्याभिधानके ॥ इति कथमुपपद्यते ?

२—एक कोणभया निघ्नी कर्णकोटिज्यकाहृता । ९
त्रिज्यया परकोणस्य कोटिच्छायाफलं भवेत् ॥ इति कथम् ?

३—चापाजात्ये भुजसम्वन्धि कोटिज्ययोर्यानिष्पत्तिः सैवाबाधाकोटिज्ययोर्निष्पत्तिः। इत्युपपादनीयम् ? ८

अथवा

निखिलकोणयुतिर्भदलोनिता परिधिखंडगुणा त्रिगुणाहता ।
खधृतिहृच्चफलं त्रिभुजे फलं भवति गोलजपृष्ठगते सदा ॥
इत्यस्य वासना का ? ८

४—तात्कालिकाख्यसम्वन्धयोगो विद्वन् भवेत्सदा ।
चलराशियुते राशेः सम्वन्धः किल संस्फुटः ॥ इति कथम् ?

५—यदि र = ८ य + ४ तदास्य तात्कालिकः सम्वन्धः कः ? ९

अथवा

$$\text{यदि } र = \frac{७ \, य^{९} + ११}{५ \, य^{७} + ९}$$ तदास्यतात्कालिकः सम्वन्धः साध्यः ?

६—यदि र = स्य (ल य) तदास्यतात्कालिकः सम्वन्धः कः ? ८

अथवा

टेलर महाशयस्य सिद्धान्तः कः ?

—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा.२ वर्ष ज्यौतिष

त्र (३०)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—गोलप्रशंसया गोलानभिज्ञगणकोपहासो गोलस्वरूपञ्च सम्यग्विलेखनीयम् । ८

२—'निरक्षदेशादितरत्र तस्मात् प्राचीप्रतीच्यौ च विचित्रसंस्थे' इति कथमुपपद्यते ? ८

३—'त्रिज्योत्क्रमज्यानिहतेर्दलस्य मूलं तदर्धांशकशिञ्जिनी वा' इत्युपपाद्यताम् । ८

४—छेद्यकेन मन्दकर्मपूर्वकं शीघ्रकर्म कथमुपपद्यते ? ८

अथवा

गतिफलाभावः कुत्र भवतीति सप्रमाणं विलिख्यताम् ।

५—'शीघ्रकर्णेन भक्तास्त्रिभज्या गुणाः स्युरित्यादि पद्यं सोपपत्तिकं प्रतिपाद्यताम् । ८

अथवा

षष्टि घटिकात्मकं दिनप्रमाणं कुत्र कदा च भवतीति निगद्यताम् ।

६—किन्नाम यष्टियन्त्रं तेन कालज्ञानञ्च कथम् ? १०

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२—

३—

४—

५—

६—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शा॰ २००७

२५ व्याकरण

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] केऽपि पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः । सर्वे समानमानाः ।

१—अशूशवत्, अजूहवत्, भीषयते, जिगीषति, धिप्सति, शुशावयिषति, तितांसति, एषु पञ्च प्रयोगाः सूत्रविशेषप्रदर्शनपुरस्सरं साधनीयाः ।

२—अरारिता, चञ्चूर्यते, चेकीयते, जेघ्रीयते, वोभवीति, अजर्घाः, राजानति, एषु पञ्च प्रयोगाः एव साध्याः ।

३—लोहितायति, औजिढ़त्, विद्यामादत्ते, सर्पिषो नाथते; संविद्रते, विरमति, अभावि, एषु केचन पञ्च प्रयोगाः साध्याः ।

४—प्रणिसितव्यम्, वध्यः, आलम्भ्यः, ब्रह्महत्या, स्तुत्यः, चराचरः, ज्ञः, एतेषां केषुचन पञ्चसु कार्यविशेषाः सूत्रोपन्यासमुखेन लेख्याः ।

५—कुम्भकारः, गोदः, वाचंयमः, विजावा, ब्रह्मवादी, उच्छूनः, आसीनः, संपर्की, एषु केऽपि पञ्चैव साध्यन्ताम् ।

६—अधोलिखितेषु वाक्येषु केषांचित् षण्णामेव वाक्यानां तस्मिन् तस्मिन्नर्थे प्रयुक्तम् एकमेकं तिङन्तं पदं लिखतः—

अध्येतुमिच्छति । शयानं प्रेरयति । विभ्यतं प्रेरयति । पुनः पुनः श्वयति, आत्मनः गामिच्छति । सत्यं करोति । विद्वांसमाचष्टे । श्रीमन्तमाचष्टे ।

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोलिखितयोः कारिकयोरेकां कारिकां विवृण्वन्तु - १०

'वृत्तीनां विश्रान्तेरभिधा-तात्पर्य-लक्षणाख्यानाम् ।
अङ्गीकार्या तुर्या वृत्तिर्बोधे रसादीनाम् ॥

'नानुमानं रसादीनां व्यंग्यानां बोधने क्षमम् ।
आभासत्वेन हेतूनां स्मृति र्नच रसादिधीः' ॥

२—माधुर्यं गुणस्य लक्षणमुदाहरणञ्च समुपन्यस्य तद् व्यञ्जकान् वर्णानुपवर्णयन्तु १०

अथवा

प्राचीनाभिमतान् दश शब्दगुणान् नामतो निर्दिश्य दर्पणकारदिशा निरस्यन्तु ।

३—कति रीतयः, कानि च तन्नामानीति समावाय तासाम् एकमेकम् उदाहरणं प्रदर्शयन्तु । १०

४—अलङ्कारं लक्षयित्वा सर्वत्र शब्दार्थयोः सद्भावे समानेऽपि शब्दार्थालङ्कारयोर्मिथोभेदे युक्तिं प्रकटयन्तु । १०

५—उपमोत्प्रेक्षा-विरोधाभास-परिसंख्यानाम् रूपकोल्लेख-समासोक्ति-तद्‌गुणानां वालङ्काराणां लक्षणोदाहरणानि प्रतिपादयन्तु । १०

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः ५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—पराशरेण शुभपापव्यवस्था कीदृशी कृता । ७

२—लग्नाद् व्ययद्वितीयेशौ परेषामित्यादि पद्यं स्फुटं व्याख्येयम् । ८

अथवा

केन्द्रत्रिकोणपतयः कदा विशेषफलदायका भवन्ति ।

३—पुत्रसुखाभावयोगो लेख्यः । ८

४—दुरुधरायोगलक्षणं तत्फलं च लिख । ७

५—प्रश्नलग्नाद् विवाहज्ञानं कथं भवेत् । ७

अथवा

प्रोक्ते दुष्टभकूटके परिणय इत्यादि पद्यं सम्यग् व्याख्येयम् ।

६—वधूप्रवेशद्विरागमयोर्मध्ये कस्याप्येकस्य मुहूर्तं लिख । ६

७—योगः, अधियोगः, योगाधियोगः एषां लक्षणं फलं च लिख । ७

अथवा

ग्रहस्यायादिनवानां ज्ञानं कथम् ।

—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः २०२३ (१९६७)

समय:- घण्टात्रयम्]

[पूर्णाङ्काः—५०

[क] सवै प्रश्नहरूका अंक समान छन् ।

[ख] कुनै पाँच प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

१—मूल्य-विभेद के हो ? यो कुन परिस्थितिमा अनिवार्य छ ? यसको सफलताको निमित्त आवश्यक परिस्थितिहरूको वर्णन गर्नुहोस् ।

२—अल्पावधि तथा दीर्घावधि तत्वहरूको मूल्य निर्धारणमा के महत्व छ ?

३—लगानको आधुनिक सिद्धान्तको वर्णन गर्नुहोस् । यो सिद्धान्त कसरी सवै उत्पादन-साधनहरूको आयमा लागु भएको छ देखाउनोस् ।

४—मजदूरी-कोष-सिद्धान्तको पूर्ण व्याख्या गरेर यो नै सर्वोत्तम सिद्धान्त हो होइन वताउनोस् ।

५—"मनुष्यको जीवनमा द्रव्यको महत्व रहेकोछ, छ र रहला, यो मनुष्यको निमित्त एक अनिवार्य आवश्यक अभिशाप हो" यस कथनको समीक्षा गर्नुहोस् ।

६—"वैंक सारा अर्थ व्यवस्थाको ढाड हो, यसकारण यसको राष्ट्रीयकरण आवश्यक छ" यो भनाईको समीक्षा गर्नुहोस् ।

७--सार्वजनिक व्ययको वृद्धिको कारणहरू वताउनोस् ।

८--"सामाजिक कल्याणको सिद्धान्तनै सार्वजनिक अर्थ नीति को मूल हो" यस उक्तिको विवेचना गर्नुहोस् ।

९—तुलनात्मक-लागत-सिद्धान्तको व्याख्या गर्नुहोस् । अन्तर्राष्ट्रीय व्यापारको के यही नै सर्वोत्तम सिद्धान्त हो ?

१०--कुनै दुइको टिप्पणी लेख्नुहोस् :--

(क) व्यापार चक्र (ख) संरक्षण व्यापार नीति

(ग) एकाधिकार (घ) परोक्ष कर

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

वर्षः२०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

[ख] कुनै पाँच प्रश्न को उत्तर लेख्नु होस ।

१—अध्यक्षात्मक र संसदीय शासनको अन्तरको सविस्तार व्याख्या गर्नुहोस ।

२—'आफ्नो आदर्शको पूर्णतः अनुसरण र एमा राजतंत्रात्मक शासन सबै शासन मध्ये उत्तम हो'—व्याख्या गर्नु होस ।

३—लिखित-अलिखित संविधानमा के अन्तर छ र भारतवर्ष र इगलैंडको शासन व्यवस्थाको आधार लिई व्याख्या गर्नु होस ।

४—विधेयक भनेको के हो ? इगलैंडमा विधेयक कसरी पारित हुन्छ ?

५—नेपालको संविधानमा राजाको स्थानको व्याख्या गर्नु होस ।

६—भारतवर्षको संघीय लोकसेवा आयोगको गठन र कार्यको वर्णन गर्नुहोस ।

७—भारतवर्षको राष्ट्रपतिको अधिकार र कार्यको वर्णण गर्नुहोस ।

८—नेपालको संविधान (२०१९) को विशेषता हरूको वर्णण गर्नु होस ।

९—नेपालको न्यायिक व्यवस्थाका प्रमुख विशेषता हरूको व्याख्या गर्नु होस ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २
अ. १५त्र

त्र (४३)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [सम्पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम्।

१—वायोर्नवैकादश तेजसो गुणाः जलक्षितिप्राणभृतां चतुर्दश। ६
दिक्कालयोः पञ्च षडेव चाम्बरे महेश्वरेऽष्टौ मनसस्तथैव च॥
इति श्लोकोक्तक्रमेण वाय्वादीनां गुणान् नाम्ना निर्दिश्य, पदार्थानां द्वैविध्यं जगदीशोक्तदिशोपपादयत।

अथवा

ईश्वरे चानुमानप्रमाणमित्युक्तं ग्रन्थकृता, तदाकारः कः? तेन कथमीश्वरसिद्धिः? संयोगः कतिविधः? अयथार्थज्ञानस्य चातुर्विध्यं कथम्? लौकिकालौकिकसन्निकर्षयोः स्वरूपं च प्रदर्शयत।

२—केवलान्वयि-केवलव्यतिरेक्यन्वयव्यतिरेकिणां स्वरूपोदाहरणे प्रदर्श्य, सव्यभिचारभेदान् सोदाहरणं निरूपयत। ६

३—पदानां चातुर्विध्यम्, प्रथमान्तार्थमुख्यविशेष्यकशाब्दबोधप्रकारम्, च परिष्कुरुत। ६

४—अनुबन्धचतुष्टयमुपन्यस्य, अज्ञानस्यानिर्वचनीयत्वम्, उपासनावाक्यानां च प्रयोजनं प्रदर्शयत। ६

५—जीवन्मुक्तिस्वरूपं तस्य क्रममुक्तिप्रकारं चोपवर्ण्य, तत्त्वमसीत्यादौ अखण्डार्थबोध इत्युक्तं सारकृता, कोऽयमखण्डार्थो नाम? तत्प्रतिपादकत्वं कथं तत्त्वमसीतिवाक्यस्य तत्सर्वं ग्रन्थोक्तदिशोपपादयत। ६

६—किं नाम दुःखत्रयम्? तदात्यन्तिकीनिवृत्तिश्च कथम्? सांख्यमते त्रिविधं प्रमाणमित्युक्तं ग्रन्थकृता किं तत्। ६

७—भेदानां परिमाणात् समन्वयात् शक्तितः प्रवृत्तेश्च।
कारणकार्यविभागादविभागाद् वैश्वरूप्यस्य॥१५॥
प्रकृतेर्महांस्ततोऽहङ्कारस्तस्माद् गणश्च षोडशकः।
तस्मादपि षोडशकात् पञ्चभ्यः पञ्च भूतानि॥
इति श्लोकद्वयं व्याख्यात। ६

अथवा

अपर पृष्ठे द्रष्टव्यम्

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अधोनिर्दिष्टकारिकाणां व्याख्यां कुरुत—

तन्मात्राण्यविशेषाः तेभ्यो भूतानि पञ्च पञ्चभ्यः ।
एते स्मृता विशेषाः शान्ता घोराश्च मूढाश्च ॥३८॥
वत्सविवृद्धिनिमित्तं क्षीरस्य यथा प्रवृत्तिरज्ञस्य ।
पुरुषविमोक्षनिमित्तं तथा प्रवृत्तिः प्रधानस्य ॥५७॥
रङ्गस्य दर्शयित्वा निवर्तते नर्तकी यथा नृत्यात् ।
पुरुषस्य तथात्मानं प्रकाश्य विनिवर्तते प्रकृतिः ॥५९॥

८—अधोनिर्दिष्टानां सूत्राणामर्थं विशदयत— ८

(१) वृत्तयः पञ्चतय्यः क्लिष्टाऽक्लिष्टाः

(२) अनुभूतविषया सम्प्रमोषः स्मृतिः

(३) ऋतम्भरातत्र प्रज्ञा

(४) देशवन्धश्चित्तस्य धारणा ।

———

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २
अ. २ पत्र

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोनिर्दिष्टेषु कविपण्डितेषु केषांचित् त्रयाणामैतिहासिकविवरणं संक्षेपेण विलेखनीयम् । १०

(क) मातृचेटः, (ख) भवभूतिः, (ग) बाणभट्टः, (घ) माघः, (ङ) भास्कराचार्यः, (च) कपिलाचार्यः, (छ) रत्नाकरः, (ज) मम्मटः (झ) भट्टोजी दीक्षितः, (ञ) विज्ञानभिक्षुः ।

२—किं नाम महाकाव्यम् ? संस्कृतसाहित्ये महाकाव्यस्य आविर्भावः कथं कदा च संजातः ? सर्वं विविच्य लिखत । १०

अथवा

महाकवि–कालिदासविषये किमिव संविज्ञातं भवता तस्य समयग्रन्थादिसमीक्षापूर्वकं तत्सर्वं लिखत ।

३—अधोलिखितेषु मन्त्रेषु केषांचित् त्रयाणां व्याख्या सुष्ठु कार्या । १५

(क) पृषदश्वामरुतः पृश्निमातरः शुभं यावानो विदथेषु जग्मयः ।
अग्निजिह्वा मनवः सूरचक्षसो विश्वे नो देवा अवसागमन्निह ॥

(ख) येन कर्माण्यपसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथेषु धीराः ।
यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ॥

(ग) यत्पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत ।
वसन्तोऽस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः ॥

(घ) समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं मनः सह चित्तमेषाम् ।
समानं मन्त्रमभिमन्त्रये वः समानेन वो हविषा जुहोमि ॥

४—अधोलिखेतेषु श्लोकेषु द्वयोर्व्याख्या कार्या । १५

(क) कृताग्निहोत्रो भुञ्जीत वाग्यतो गुर्वनुज्ञया ।
आपोशानक्रियापूर्वं सत्कृत्यान्नमकुत्सयन् ॥

(ख) त्रैवार्षिकाधिकान्नो य स हि सोमं पिबेद् द्विजः ।
प्राक् सौमिकीः क्रियाः कुर्याद् यस्यान्नं वार्षिकं भवेत् ।

(ग) अग्र्याः सर्वेषु वेदेषु श्रोत्रियो ब्रह्मविद् युवा ।
वेदार्थविद्ज्येष्ठ सामा त्रिमधुस्त्रिसुपर्णिकः ।

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

समय

१—

२-

३—

४—

५—

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २
अ. ३ पत्र

त्र (४५)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शब्दैर्लेखनीयम् ।

१—अधोलिखितेषु अन्यतमं विषयमवलम्ब्य सरलया सरसया सुरभारत्या मनोहरो गद्यमयस्त्रिभ्योऽन्यूनेषु पृष्ठेषु निबन्धो लेख्यः । ३०

(क) विद्ययामृतमश्नुते । (ख) दर्शनानां विकासक्रमः ।

(ग) परोपकाराय सतां विभूतयः । (घ) नेपालराष्ट्रम् ।

(ङ) रामनवमी ।

२--अधोलिखितवाक्येषु अशुद्धयः कारणनिर्देशपूर्वकं शोधनीयाः । ८

(क) ते पूज्याः गुरवो सन्ति ।

(ख) ततो सहैव रामेण अनुगङ्गाम्मुनिः गतः ।

(ग) सोऽध्ययनाय भारतं प्रतिष्ठति ।

(घ) राजा रक्षायै अन्यदेशेभ्यो आयुधं परिक्रीणाति ।

(ङ) सूर्यः पावनैः करजालैः पद्मं बोधयते ।

(च) स वाराणस्यामधिवसति ।

(छ) पाणिपादौ प्रतप्य रथिकाश्वारोहौ पश्य ।

(ज) अधर्ममाचरसि चेत् ईश्वरसभायां किं वक्ष्यसि ।

३--राजन् ! दुधुक्षसि यदि क्षितिधेनुमेतां,
तेनाद्य वत्समिव लोकममुं पुषाण ।
तस्मिंश्च सम्यगनिशं परिपोष्यमाणे,
नानाफलैः फलति कल्पलतेव भूमिः ॥

अस्य पद्यस्याभिप्रायो वर्ण्यताम् । ६

४—दुधुक्षसि, क्षितिः, पुराण एषु प्रकृतिप्रत्ययौ निर्देश्यौ । ३

५—सेनापति-विनता-अञ्जनाशब्देभ्यः तद्धितप्रत्यये एकैकं रूपं लिखत । ३

——

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

शास्त्री २
अनिवार्य ४ पत्र

त्र (४६)

वर्षः २०२३ (१९६७)

समयः—घण्टात्रयम्] [पूर्णाङ्काः—५०

[क] परीक्षार्थिभिः प्रश्नोत्तरं यथासम्भवं स्वकीयैः शव्दैर्लेखनीयम् ।
[ख] प्रतिप्रश्नं लभ्याङ्काः दक्षिणतः निर्दिष्टाः ।

१—कुनै एक खण्डको सरल शुद्ध नेपालीभाषामा अनुवाद गर्नुहोस् । १०

(क) क्रमेण च तं समासादितविग्रहम् अनङ्गम् इव अवतीर्णं नगरमार्गम् अनुप्राप्तम् अवलोक्य सर्व एव परित्यक्तसकलव्यापारः रजनीकरोदयपरिबुध्यमानकुमुदवनानुकारीजनः समजनि । 'सति अस्मिन् मुखकुमुदकदम्बकविक्रृताकृतिः कार्तिकेयः विडम्बयति कुमारशब्दम् । अहो वयम् अतिपुण्यभाजः यद् अमानुषीम् अस्य आकृतिम् अन्तः समारूढप्रीतिरसनिष्यन्दविस्तारितेन कुतूहलोत्तानितेन लोचनयुगलेन अनिवारिताः पश्यामः । सफला नः अद्य जाता जन्मवत्ता । सर्वथा नमः अस्मै रूपान्तरधारिणे भगवते चन्द्रापीड़च्छद्मने पुण्डरीकेक्षणाय' इति वदन् आरचितप्रणामाञ्जलिः नगरलोकः प्रणनाम ।

(ख) अथ अवतीर्य तुरगात् प्रविश्य भक्तिप्रवणेन चेतसा तां प्रणनाम । कृतप्रदक्षिणश्च पुनः प्रणम्य प्रशान्तोद्देशदर्शनकुतूहलेन परिभ्रमन् उच्चैः आरटन्तम् आक्रोशन्तं च कुपितं द्रविडधार्मिकम् एक देशे ददर्श । दृष्ट्वा च कादम्बरीविरहोत्कंठोद्वेगदूयमानः अपि सुचिरं जहास । न्यवारयत् च तेन सार्धं प्रारब्धकलहान् अपहसतः स्वसैनिकान् । उपसान्त्वनैः च कथम् अपि प्रियालापशतानुनयैः प्रशमम् उपनीय क्रमेण जन्मभूमिं, जातिं विद्यां च कलत्रम्, अपत्यानि विभवं, वयः प्रमाणं, प्रव्रज्यायाः च कारणं पप्रच्छ । पृष्टः च असौ अवर्णयद् आत्मानम् । अतीतस्वशौर्यरूपविभववर्णनवाचालेन तेन सुतराम् अरज्यत राजपुत्रः । विरहातुरहृदयस्य विनोदताम् इव आगात् ।

२—एकलव्यको कथाको उल्लेख गरी एकलव्यका वैशिष्टयको विवेचन गर्नुहोस् । १०

अपर पृष्ठं द्रष्टव्यं

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

अथवा

कौरवसभासमक्ष द्रौपदीको के उजुर थियो ? समाधान कसले के कस्तो गयो ? लेख्नुहोस् ।

अथवा

युधिष्ठिर यक्षसंवादको प्रसंग देखाई त्यसको परिणामको विशद उल्लेख गर्नुहोस् ।

३—कुनै एक चाड़को परिचय दिनुहोस् :— ५

(क) गाईयात्रा, (ख) इन्द्र यात्रा, (ग) श्रीपञ्चमी ।

४—कुनै एक विषय लाइ लिएर निबन्ध लेख्नु होस् :— २०

(१) त्रिभुवन राजपथ, (२) प्राचीन हिन्दू संस्कार,

(३) महाकवि देवकोटा, (४) जीवनमा हास्य व्यङ्गको स्थान,

५—सारांश लेख्नुहस् । ५

म नेपालमा हुँदा वनकालीमा आनन्द पाउन सक्त छ तर कलकत्ता जांदा विर्सन्छ । पहाड र गानाको नित्य संबन्ध छ जस्तो वाफ् र अर्थको । स्वर्ग वर्षन्छ त्यही; पहाडी अविरल झरझरको संगीत द्वारा भावनादोष सुधार हुन सक्तछ किनकि संघर्षणविकृतमानवहृदय हरूका प्राथमिक सुर मिलाउने प्रभावहरू त्यहाँ पाइन्छन् । यी पातहरू सब हरिया भाव बन्दैछन्, यीसरसर हृदयमा दगुर्दैछन् ।

— —

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

२०२३ सालको
उत्तरमध्यमा र शास्त्रीको
प्रश्न पत्रहरू। वाल्मीकि संस्कृत
महाविद्यालय – रामशाहपथ (पुतलीसडक)
काठमाडौं नेपाल

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

१५ ग्या

ग्या (८५-३०):

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Sanskrit College

Sangkrit College

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

सं. पु. नि.

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri.Funding: MIDF

Nepal Sanskrit University, Balmeeki Campus, Kathmandu